PROGRAM PRIVREMENIH OBJEKATA NA TERITORIJI OPŠTINE PLJEVLJA

2021 - 2025

NACRT

Pljevlja, jun 2021.

PROGRAM PRIVREMENIH OBJEKATA NA TERITORIJI OPŠTINE PLJEVLJA

(2021 - 2025)

S A D R Ž A J / tekstualni dio

I O S N O V N E O D R E D B E

1.1 Pravni osnov za izradu Programa privremenih objekata
1.2 Predmet Programa privremenih objekata
1.3 Obuhvat Programa privremenih objekata
1.4 Obrazloženje Programa privremenih objekata

II P O S T O J E Ć E S T A NJ E

2.1. Izvod iz postojećeg Plana privremeneih objekata (2013-2018)
2.2. Ocjena postojećeg stanja
2.3. Pregled zaštićenih prirodnih dobara
2.4. Pregled zaštićenih kulturnih dobara
2.5. Pregled zahtjeva

III KONCEPT - P R O G R A M S K E O D R E D B E

3.1. Koncept Programa privremenih objekatavike
3.2. Prostorni zoning
3.3. Opšte odredbe

IV KATEGORIJE I VRSTE PRIVREMENIH OBJEKATA - URBANISTIČKI USLOVI ZA POSTAVLJANJE ODNOSNO GRAĐENJE PREMA VRSTI PRIVREMENIH OBJEKATA

4.1. Vrste privremenih objekata prema načinu pričvršćena za tlo
4.2. Vrste privremenih objekata prema namjeni

4.2.1. Privremeni objekti namijenjeni za turizam i ugostiteljstvo
4.2.1.1. Privremeni ugostiteljski objekat površine do 30m^2
4.2.1.2. Privremeni ugostiteljski objekat površine preko 30m^2
4.2.1.3. Ugostiteljska terasa
4.2.1.4. Rashladna vitrina odnosno izložbena vitrina za prodaju hrane i pića
4.2.1.5. Konzervator za sladoled
4.2.1.6. Ugostiteljski aparat
4.2.1.7. Posebna vozila za pružanje jednostavnih ugostiteljskih usluga
4.2.1.8. Vikend kućica
4.2.1.9. Auto kamp
4.2.1.10. Vidikovac

4.2.2. Privremeni objekti namjenjeni za trgovinu i usluge
4.2.2.1. Prodajni pano i prodajni pult
4.2.2.2. Štand
4.2.2.3. Kiosk za prodaju štampe
4.2.2.4. Kiosk namjenjen za trgovinu i usluge
4.2.2.5. Bankomat
4.2.2.6. Pijaca
4.2.2.7. Plac za prodaju automobila
4.2.2.8. Objekat za trgovinu i usluge površine
4.2.2.9. Automat za prodaju štampe

4.2.3. Privremeni objekti namjenjeni za organizaciju događaja
- Šator za manifestacije, događaje ili promocije
- Bina, podijum ili bioskop na otvorenom:
- Objekti i oprema za potrebe snimanja spotova, filmova ili reklama

- Objekti i oprema za potrebe organizovanja festivala
- Objekti i oprema za potrebe održavanja prazničnih i ostalih javnih događaja

4.2.4. Privremeni objekti namjenjeni reklamiranju, oglašavanju i pružanju informacija

4.2.4.1 Informacioni punkt
4.2.4.2 Bilbord
4.2.4.3. Oglasni i reklamni pano
4.2.4.4. Promotivni natpis, skulptura i paviljon
4.2.4.5. Reklamna zastava
4.2.4.6. Reklamni suncobran i reklamna tenda

4.2.5. Privremeni objekti namijenjeni za sport i rekreaciju

4.2.5.1. Objekat za iznajmljivanje sportsko-rekreativne opreme
4.2.5.2. Natkriveni/zatvoreni sportski objekat
4.2.5.3. Sportski objekat – otvoreni teren
4.2.5.4. Zabavni park
4.2.5.5. Dječije igralište
4.2.5.6. Avanturistički park
4.2.5.7. Prostor za “paintball”
4.2.5.8. Karting staza
4.2.5.9. Mobilno klizalište
4.2.5.10. Mobilijar sportskog karaktera

4.2.6. Privremeni objekti za potrebe uređenih kupališta

4.2.7. Privremeni objekti za potrebe upravljanja zaštićenim područjem

4.2.7.1. Kula osmatračnica

4.2.8. Privremeni objekti namjenjeni za komunalne usluge i infrastrukturu

4.2.8.1. Privremeno parkiralište
4.2.8.2. Montažna parking garaža
4.2.8.3. Ručna barijera za pojedinačno parking mjesto
4.2.8.4. Objekti i predmeti na stanici javnog gradskog prevoza
4.2.8.5. Montažni objekat za servisiranje ili pranje vozila
4.2.8.6. Tank za vodu
4.2.8.7. Bioprečišćivač
4.2.8.8. Mobilno postojenje za skladištenje, dopremanje i otpremanje goriva
4.2.8.9. Fiksna radiokomunikaciona stanica
4.2.8.10. Spoljašnji (outdoor) kabinet za potrebe elektronskih komunikacionih usluga
4.2.8.11. Vazdušni vod za potrebe elektronskih komunikacionih usluga
4.2.8.12. Mjerno mjesto – stanica
4.2.8.13. Pokretna toaletna kabina i mobilni sanitarni blok
4.2.8.14. Objekat kontejnerskog tipa
4.2.8.15. Privremeno sletište za helikoptere
4.2.8.16. Reciklažno dvorište
4.2.8.17. Transfer (pretovarna) stanica
4.2.8.18. Privremeno skladište otpada
4.2.8.19. Mobilno postrojenje za upravljanje otpadom
4.2.8.20. Sklonište za napuštene životinje (kućne ljubimce)
4.2.8.21. Stanica za punjenje električnih vozila
4.2.8.22. Objekti za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom

4.2.9. Objekti namjenjeni za eksploataciju prirodnih sirovina, skladištenje i proizvodnju
4.2.9.1. Betonjerka na gradilištu
4.2.9.2. Privremena asfaltna baza
4.2.9.3. Montažna hala i hangar
4.2.9.4. Silos
4.2.9.5. Uzgajalište riba
4.2.9.6. Ribarska kućica
4.2.9.7. Pčelinjak

V SMJERNICE ZA ZAŠTITU PRIRODE, ŽIVOTNE SREDINE I KULTURNIH DOBARA

5.1. Smjernice i mjere zaštite prirodnih dobara
5.2. Stanje životne sredine i smjernice za zaštitu životne sredine
5.3. Smjernice i mjere zaštite kulturnih dobara

S A D R Ž A J / grafički dio

List A - Podjela na prostorne cjeline …….……..1:5000

List 1 Prostorna cjelina 1 ……1:2000
List 1a Centralna gradska zona ……... 1:500
List 2 Prostorna cjelina 2 ……..……..……1:2000
List 3 Prostorna cjelina 3 ……..…..….1:2000
List 4 Prostorna cjelina 4 ……...1:2500
List 5 Prostorna cjelina 5 ……..….1:2500
List 6 Prostorna cjelina 6 (vangradsko područje) …….……1:100000

I OSNOVNE ODREDBE

1.1. Pravni osnov za izradu Programa privremenih objakata

Pravni osnov za donošenje Programa privremenih objekata, sadržan je u članovima Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata ("Službeni list Crne Gore", br. 064/17 od 06.10.2017, 044/18 od 06.07.2018, 063/18 od 28.09.2018, 011/19 od 19.02.2019, 082/20 od 06.08.2020), prema kojima je predviđeno bliže definisanje uslova za postavljanje objekata privremenog karaktera, kao i u odredbama Pravilnika o bližim uslovima za postavljanje, odnosno građenje privremenih objekata, uređaja i opreme (“Sl. list CG”, br. 43/18 i 076/18), kao i Izmjenama i dopunama Pravilnika o bližim uslovima za postavljanje, odnosno građenje privremenih objekata, uređaja i opreme (“Sl. list CG”, br. 76/19).

Shodno navedenom Opština Pljevlja je pristupila izradi Programa privremenih objekata na teritoriji Opštine Pljevlja za period 2021 -2025, pri čemu nije obuhvaćeno područje opštine koje se nalazi u granicama NP Durmitor.

Vrijeme za koje se donosi Program privremenih objekata je 5 (pet) godina.
Program privremenih objekata Opštine Pljevlja sadrži tekstualni i grafički dio.

Program privremenih objekata donosi jedinica lokalne samouprave, a po prethodno pribavljenoj saglasnosti Ministarstva i organa državne uprave nadležnog za turizam, organa uprave nadležnih za zaštitu kulturnih dobara i zaštitu životne sredine u odnosu na zaštićena područja, organa uprave nadležnih za saobraćaj u odnosu na privremene objekte uz državni put i organa uprave nadležnih za saobraćaj u odnosu na privremene objekte uz opštinski put.

O sprovođenju Programa staraće se Sekretarijat za uređenje prostora.

1.2. Predmet Programa privremenih objekata

Zakon o planiranju prostora i izgradnji objekata je u članu 115 definisao privremene objekte, a u njemu se navodi:
“Privremeni objekti su objekti, uređaji i oprema čije se postavljanje odnosno građenje ne definiše planskim dokumentom. Privremeni objekti ne mogu se postavljati, odnosno graditi ako svojim postavljanjem odnosno građenjem:

- narušavaju komunalne funkcije,
- ugrožavaju infrastrukturu i zelene površine,
- narušavaju integritet kulturnih dobara sa zaštićenom okolinom,
- ugrožavaju životnu sredinu,

kao ni na lokacijama u neposrednoj blizini primarnih ugostiteljskih objekata definisanim Programom bez obzira na kategoriju objekta, osim ako su u funkciji primarnog ugostiteljskog objekta.”

Predmet Programa privremenih objekata su privremeni objekti i lokacije za njihovo postavljanje, osnovni uslovi oblikovanja, postavljanja i korišćenja na području opštine.
Privremeni objekti postavljaju se odnosno grade u skladu sa Programom privremenih objekata. Program privremenih objekata sadrži: zone i smjernice sa urbanističkim uslovima za postavljanje privremenih objekata, kao i vrste, oblik i dimenzije privremenih objekata, a sve u skladu sa Pravilnikom.

1.3. Obuhvat Programa privremenih objekata

Program privremenih objekata na teritoriji Opštine Pljevlja 2021 -2025 (u daljem tekstu: Program privremenih objekata) odnosi se na područje opštine za koju je donesen Prostorno urbanistički plan, izuzev dijelova teritorije koji ulaze u sastav Nacionalnog parka Durmutor. Za područje nacionalnih parkova Program privremenih objekata donosi nadležno ministarstvo.

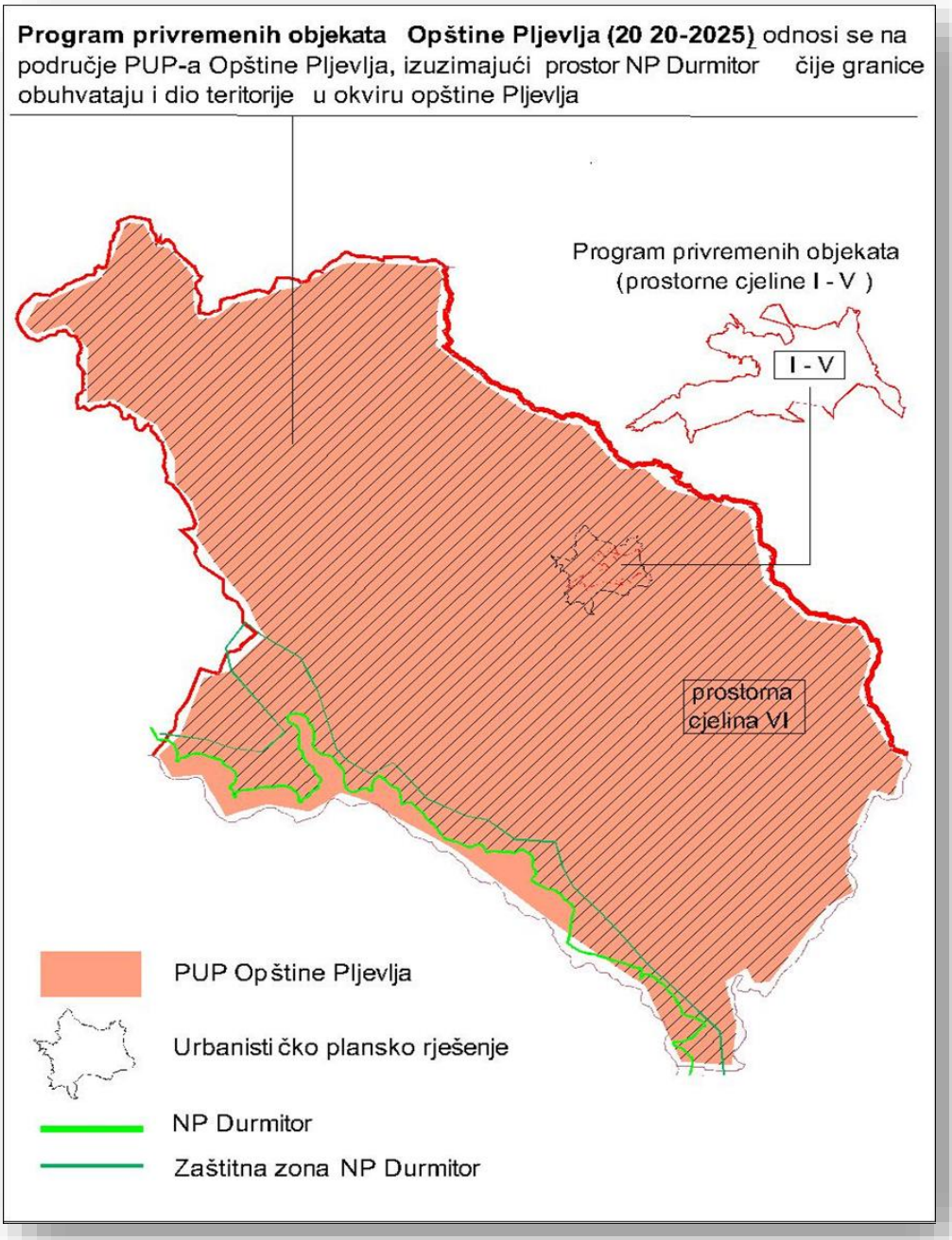

Skica: Prostorni obuhvat Programa privremenih objekata Opštine Pljevlja 2021-2025

1.4. Obrazloženje Programa privremenih objekata

Cilj izrade Programa privremenih objekata je sagledavanje prostora za određivanje lokacija za postavljanje privremenih objekata, uređaja i opreme u skladu sa važećom regulativom i raspoloživim prostornim uslovima.

Program privremenih objekata baziran je na:

- odredbama Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata ("Službeni list Crne Gore", br. 064/17 od 06.10.2017, 044/18 od 06.07.2018, 063/18 od 28.09.2018, 011/19 od 19.02.2019, 082/20 od 06.08.2020), Pravilnika o bližim uslovima o postavljanju odnosno građenju privremenih objekata, uređaja i opreme ("Sl. list CG", br. 43/18 i 076/18) i Izmjenama i dopunama Pravilnika o bližim uslovima za postavljanje, odnosno građenje privremenih objekata, uređaja i opreme ("Sl. list CG", br. 76/19).
- uvažavanju strateških opredjeljenja grada, analizi prostorno-planske dokumentacije kao temeljne osnove buduće urbane strukture grada,
- sagledavanju prethodnog dokumenta Plana razmještaja privremenih objekata (2013-2018), kao i ranije donesenim Odlukama o privremenim objektima,
- obilasku terena, analizi zahtjeva i ocjeni postojećeg stanja,
- mjerama i smjernicama zaštite kulturnih dobara i zaštitićenih područja,
- uvođenju skupa pravila koji sadrži urbanističke uslove, a koje se odnose na postavljanje i izgled svih privremenih objekata, kako na lokalitetima u opštinskom tako i na lokalitetima privatnom zemljištu, kao i definisanju zona i smjernica kako za razmještaj novih, tako i za tretman postojećih objekata privremenog karaktera izgrađenih prema ranije donesenim Odlukama.

Sve navedeno u konačnom čini formiran sintezni dokument koji sadrži tekstualni i grafički dio.

II POSTOJEĆE STANJE

2.1. Osvrt na Plan razmještaja privremenih objekata 2013 - 2018

Kontinuitet u korišćenju gradskog prostora objektima privremenog karaktera je postojao i realizovao se u dužem vremenskom intervalu kroz različite akte.

Planiranje i realizacija privremenih objekata u Opštini Pljevlja nastali su kao rezultat niza socijalno-ekonomskih prilika u vidu različitih Odluka o privremenim objektima donijetim u određenim vremenskim intervalima, kao i Planom razmještaja privremenih objekata 2013 - 2018 (u daljem tekstu: Plan).

Plan (tekstualni i grafički dio) je predvidio uslove na osnovu kojih je bilo moguće planirati, a zatim i postavljati privremene objekte, pri čemu su se lokaliteti mogli birati i uređivati prema Opštim tehničkim uslovima i definisanim Kategorijama privremenih objekata.

Kategorije privremenih objekata:

- privremeni montažno-demontažni objekti (slobodnostojeći kiosci štampe),
- privremeni objekti sportskog karaktera (sportske balon hale, sportski objekti otvorenog tipa - otvoreno igralište, otvoreno klizalište);
- privremeni objekti zabavnog karaktera (zabavni parkovi);
- privremeni objekti turističkog karaktera (privremeni kampovi);

- privremeni objekti saobraćajnog karaktera (privremena parkirališta - parkiralište za autobuse, parkiralište za male autobuse, parkiralište za automobile i parkiralište za teretna vozila);
- privremeni objekti mobilnog karaktera (objekti malog gabarita i koriste se za pružanje pojedinih vrsta ugostiteljskih usluga);

Plan je definisao uslove za postavljanje i montažu različitih tipova privremenih objekata koji se primenjivali kako na lokalitetima u državnom tako i na lokalitetima u privatnom vlasništvu.
Plan je usmjeravao ka postepenoj transformaciji postojećih privremenih objekata u skladu sa definisanim uslovima i realnim ekonomskim pretpostavkama.
Plan je predvidio da:

- se postojeći privremeni objekti postavljeni po ranijim Odlukama o privremenim objektima u zahvatu razrade Plana mogu zadržati u postojećem obliku i istim produžiti ugovor o zakupu na period važenja Plana ili privođenja zemljišta namjeni, ukoliko su arhitektonski i konstruktivno zadovoljavali propise, a ispunjavali uslove definisane ugovorom;
- za sve lokacije koje nisu određene u grafičkom dijelu Plana, organ lokalne uprave ima ovlašćenja da izda dozvolu o privremenom korišćenju i montaži određenog tipa privremenog objekta, koji je predmet razrade tog Plana, ukoliko isti ispunjava uslove date u tekstualnom dijelu Plana;
- se svi tipovi privremenih objekata koji su predmet razrade Plana mogu postaviti na lokacijama u privatnom vlasništvu, ukoliko lokacije ispunjavaju uslove definisane Planom;
- svaka lokacija koja je definisana u grafičkom dijelu plana i ista predviđena za određeni tip privremenih objekata može se opredijeliti i za drugi tip privremenih objekata ukoliko zadovoljava uslove definisane Planom, a tiču se predloženih privremenih objekata.

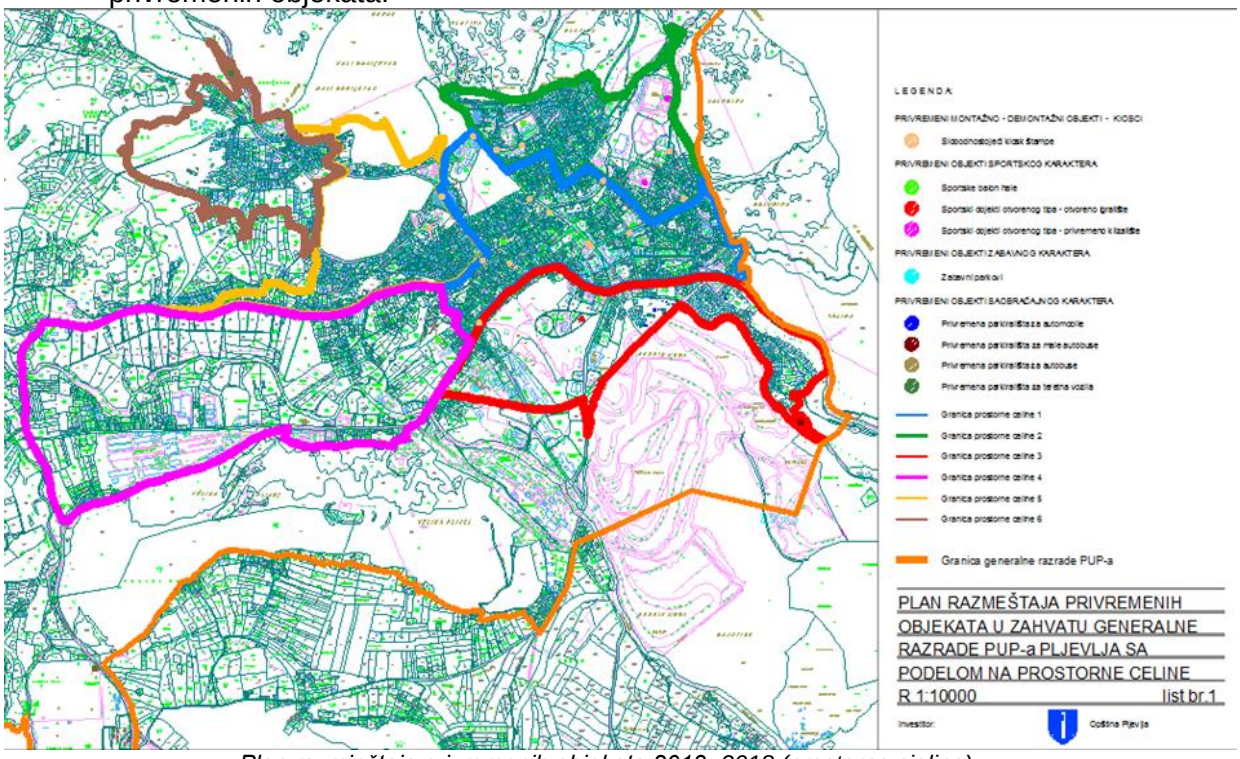

Plan razmještaja privremenih objekata 2013 -2018 (prostorne cjeline)

2.2. ANALIZA I OCJENA POSTOJEĆEG STANJA

Pristup izradi Programa započeo je analizom postojećeg stanja. Sadašnja slika objekata privremenog karakatera stvarala se u dužem vremenskom intervalu, različitim socijalni-ekonomskim prilikama, shodno potrebama društva i potkripljeno različitim aktima (Odlukama o privremenim objektima, Planu razmještaja privremenih objekata 2013-2018). Trenutna slika stanja objekata privremenog karaktera u urbanističkom smislu nije zadovoljavajuća i vezana je za jedan od modela rješavanja socijalnih potreba društva i svojevremenu stabilizaciju lokalnih ekonomskih prilika. Tako su postojeći (prizemni) privremeni objekti različiti po namjeni, obliku, primijenjenim materijalima (betonski, drveni, metalni elementi), načinu korišćenja, vremenu izgradnje i dr. Pojedini privremeni objekti (aktivni i neaktivni) i njihovi upotrebni okolni prostori u funkciji namjene objekta, nisu prikladno održavani od strane investitora na način primjeren urbanoj sredini.

Radi stvaranja opšte slike o stanju privremenih objekata u gradskom području u ovom poglavlju napravljen je osvrt na postojeće stanje i u nastavku je dat fotokolaž od dijela brojnih fotografija različitih kategorija privremenih objekata, koje su snimljene prilikom obilaska terana.

Postojeći kiosci za prodaju štampe su raspoređeni uglavnom na javnim površinama, na različitim frekfentnim mjestima u centralnom gradskom području. Uglavnom su postavljeni na trotoarskim površinama uz gradske saobraćajnice i na ulaznom dijelu ispred Opšte bolnice. Radi se o metalnim kioscima za štampu različitog oblika (osmougaoni, pravougaoni), veličine (6m^2 do 9m^2), boje (siva, braon, bijela, plava), kvaliteta i matarijalizacije (manji broj objekata novije, a većina objekata djelimično izmenjenog osnovog oblika i starije proizvodnje), sa ili bez više dodatnih pokretnih privremenih objekata (rashladne vitrine za piće, kondezatori za sladoled). Među njima su prepoznati aktivni i neaktivni kiosci.

Postojeće stanje: foto prikaz, detalji - jednog broja kioska za štampu u centralnom i širem gradskom području

Najčešći primjer kioska je kiosk za štampu koji je okružen sa dodacima u ponudi u vidu rashladne vitrine za piće i kondezatora za sladoled, što ne daje upečatljivu sliku urbanoj sredini.

Kako su kiosci za štampu vremenom postali potreba modernog urbanog društva, napretkom tehnologije su mijenjali svoj oblik i dizajn, a odavno su našli svoje mjesto u prostoru i postali su svojevrsan dio urbanog mobilijara svakog grada. Preporuka ovog Programa jeste da se postupno uvode i primjene nova dostignuća u pogledu dizajna kioska, koji mogu u opsegu jednog objekta da sadrže prostore za rashladne vitrine i kondezatore za sladoled. Težnja ovog Programa će biti da se stvore preuslovi da se izbjegava stvaranja "mini-marketa" na otvorenom prostoru i otvore mogućnosti za ovakva moderna i slična rješenja.

Primjer: kiosk za štampu sa rashladnom vitrinom i kondezatorom za sladoled u okvirima kioska

Postojeći kiosci za ostale vrste trgovina i usluga prisutni su u manjem obimu na opštinskom zemljištu. Ova kategorija kioska je veće površine od površine kioska za štampu. Najveći broj objekata ovog tipa postavljen je na trotoarskoj površini na ulaznom dijelu ispred Opšte bolnice. Radi se o većim metalnim kioscima različite namjene (ugostiteljske usluge, trgovina mješovite robe, prodaja pogrebne opreme), veličine (do 12m^2), boje (siva, braon), vremenu proizvodnje, kvaliteta i matarijalizacije. Takođe, prisutan je jedan metalni kiosk (trgovina "gvožđara") na lokaciji kod Supermarketa.

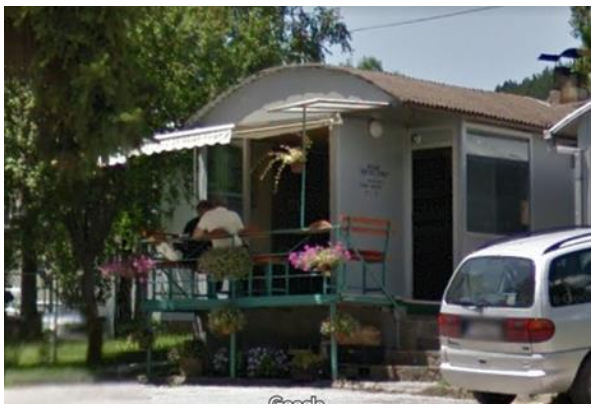

Postojeće stanje: Foto prikaz – aktivni kiosci za ostalu vrstu trgovine i usluga

Postojeće stanje: foto prikaz – neaktivan kiosk za ostalu vrstu trgovine i usluga

Postojeći privremeni objekti tvrde gradnje uglavnom se nalaze na opštinskom zemljištu. Najbrojnija grupacija, u formi 'objekata u nizu', nalazi se na obali rijeke Breznice u blizini gradske pijace. Prisutne su manje grupe privremnih objekata, takođe u formi 'objekata u nizu', u užoj gradskoj zoni (lokacije: ulica Principova, Bajića sokak, naselje Musluk, Stara benzinska stanica), a evidentne su pojedinačene forme u široj gradskoj zoni. Takođe, postoje pojedinačne forme ove vrste privremenih objekata na privatnom zemljištu. Ovakva vrsta privremnih objekata tvrde gradnje je nastala je prije 20-tak godina, a na to su uticale nestabilne ekonomsko-socijalne prilike.

Postojeće stanje: grupacija privremenih objekata na obali rijeke Breznice (foto: TO Pljevlja, okt 2018.)

Iako ova vrsta privremenih objekata nije prikladna oku, jer se gube razlike u prostoru između privremenih i trajnih objekat, ne možemo zanemariti činjenicu da među ovom kategorijom postoje primjeri objekata koji su aktivni i funkcionišu. Međutim, postoje brojni primjeri gdje su ovi objekti nezavršeni, neaktivni, neodržavani i prepušteni zubu vremena, a uz to su okolni pripadajući prostori zatrpani neaktivnim automobilima, gajbama i drugim odbačenim stvarima u formi 'ostave na otvorenom'.

Postojeće stanje: foto prikaz - privremeni objekat tvrde gradnje

Vodeći se time da u jednom dužem vremenskom periodu privremeni objekti tvrde gradnje nisu doprinijeli primjerenoj uređenosti gradskog prostora, već su imali negativan efekat na ambijent i uređenje grada, težnja ovog dokumenta biće u tome da buduća gradnja ovakve vrste objekata bude svedena na najmanju moguću mjeru, shodno potrebama grada i u skladu sa Programom.

Ugostiteljka terasa kao prostor ispred ili pored ugostiteljskog objekta sa pripadajućim mobilijarom (stolovi i stolice), nenatkriven ili natkriven suncobranima, industrijski sklopivom tendom dio su urbane slike grada u periodu od maja do oktobra. Međutim postoje primjeri koji ukazuju na nepoštovanje zadatih skica iz postojećih UTU. Ugostiteljske terase neosnovano proširuju, a time skraćuju pješačku stazu i ometaju pješački saobraćaj, a na nekim mjestima smanjuju preglednost na određenim raskrsnicama.

Postojeće stanje: foto prikaz - ugostiteljskih terasa

Postoje dobri primjeri odgovornog odnosa u postavljanju i sadržaju pripadajućeg mobilijara ugostiteljskih terasa prema javnoj površini, ustupljenoj na privremeno korišćenje radi svojevrsnog prostornog proširenja ugostiteljske djelatnosti. Upravo takve ugostiteljske terase obično budu "bašte pune ljudi". Težnja ovog Programa biće u pravcu definisanja preciznih smjernica kako bi se definisali uslovi koji bi uticali na kvalitetniju sliku ugostiteljske terase kao i opreme na otvorenom prostoru.

Privremeni objekti namjenjeni reklamiranju, oglašavanju i pružanju informacija su dio urbane gradske strukture, a zastupljeni su u vidu bilborda, oglasnih i reklamnih panoa, promotivnih natpisa, informativnih tabli, tabli za čitulje, reklamnih tendi, i dr.

Postojeće stanje: foto prikaz -privremeni objekti namjenjeni reklamiranju i informisanju

Težnja ovog Programa je poboljšanje postojećih i uvođenje novih oblika reklamnog i informativnog izražavanja u gradskom prostoru.

Dječija igrališta su značajna oaza svakog gradskog prostora i naravno pljevljskog. Zadnjih godina, na određenim lokacijama (kod Doma vojske, u naseljima Gagovića imanje, Kupusište, Guke, Varoš) postavljen je značajan broj dječijih igrališta. Međutim potreba za novim igralištima uvijek postoji, kao neophodnost u održavanju postojećeg mobilijara namjenjenog za igru djece. Težnja ovog Programa je stvaranje uslova da ove male dječije oaze lakše nađu put do realizacije.

Postojeće stanje: foto prikaz - dječija igrališta

Privremeni objekti, kao što su ugostiteljski aparati za prodaju sladoleda, kokica, kukuruza i sl., ugostiteljske terase, štandovi, pokretni pultovi, i sl. zastupljeni su dominantno u centralnoj gradskoj zoni Ulici Kralja Petra Prvog ("glavni korzo"-, gdje su inače koncetrisani glavni administrativni, komercijalni, ugostiteljski sadržaji) i Tršovoj ulici ("omladinski korzo"). Glavna šetališna zona je rekonstrukcijom dobila novo ruho. Težnja ovog Programa je da se stvore uslovi da se privremeni objekti u centralnoj gradskoj zoni u što većoj mjeri usklade sa ambijentalnim vrijednostima prostora, da su izrađeni od kvalitetnih materijala i da se vizuelno uklapaju na način da čine skladnu urbanu sliku.

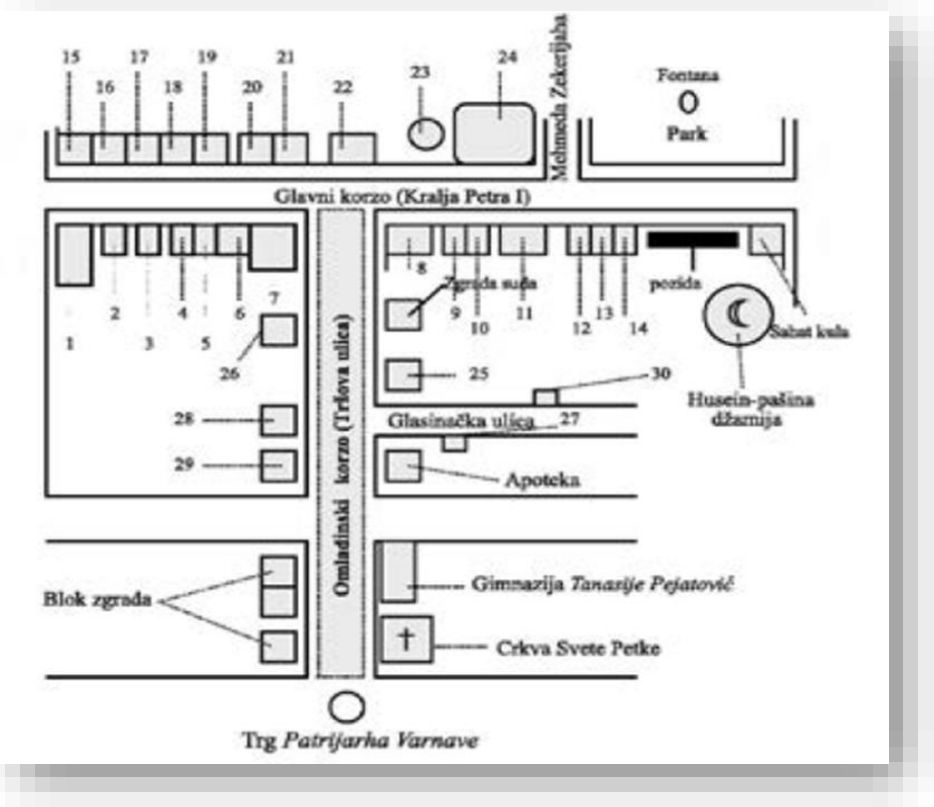

Skica: Putanja "glavnog i omladinskog korzoa" (Izvor: Pljevaljski korzo (1930 – 2004), Branko Banović, Pljevlja, 2014)

Mobilno klizalište je već niz godina za redom zauzima dio prostora Trga 13.jul u zimskim mjesecima. Tako je trg, nakon što je rekonstrukcijom dobio novo ruho, postao poligon za nove sadržaje i koncentrisana okupljanja namjenjena za mlađu generaciju. Takođe, dio tog javnog prostora ljeti se koristi za postavljanje bina za koncerte, zabavu za djecu (dječiji autići), različite manifestacije, i sl. Težnja ovog Programa je da se stvaraju uslovi za aktiviranje ovog prostora sa raznovrsnim sadržajim privremenog karaktera.

Postojeće stanje: foto prikaz - mobilno klizalište (dec 2019)

Zabavni park-u formi luna parka sa autodromom, ringišpilom, vozićem i sl. elementima je nekada bio važan sadržaj privremenog karaktera namjenjen za razonodu djece u ljetnjim mjesecima sa lokacijom u perifernoj zoni gradskog prostora u Ulici Narodne revolucije (preko puta benzinske pumpe), ali već tri godine nije bilo ove vrste razonode. Težnja ovog Programa da se stvaraju uslovi za aktiviranje ove vrste zabave za igru djece na otvorenom prostoru i sa manjim elementima. (npr. natkriveni, tipski fabrički proizveden uređaji sa atestima).

Postojeće stanje: foto prikaz - zabavni park (2017.)

Posmatrajući aspekat vremenske dinamike korišćenja, postoje dvije grupe privremenih objekata, sezonski (maj- oktobar, decembar-januar) i trajni - aktivni tokom cijele godine. Međutim, nezavisno od sezone, načina gradnje, lokacije i dr., prepoznati su aktivni i neaktivni privremeni objekti, napušteni i oronuli, nedovršeni, neuređenog upotrebnog prostora u funkciji objekta, ali i sa druge strane postoje objekti solidno uklopljeni u prostor koji upotpunjavanju gradski sadržaj i daju obilježje mikrolokaciji.

Analizom stanja došlo se do zaključka da je za određene privremene objekte potrebno izvršiti prilagođavanje u skladu sa smjernicama ovog Programa, a određeni broj privremenih objekata koji nisu u funkciji i narušavaju ambijent prostora treba ukloniti, kao i sve one privremene objekte koji ne ispunjavaju osnovne uslove ovog Programa.

2.3. Pregled zaštićenih prirodnih dobara (izvor: PUP Opštine Pljevlja)

Zaštitićene prirodne vrijednosti

Posebni prostori prirodnih vrijednosti u okviru Opštine Pljevlja koji su pod zakonskom zaštitom :

- atari naselja Đurđevića Tara i Lever Tara (ukupne površine 68 km²), a dio su područja Nacionalnog parka "Durmitor";
- atari naselja Ograđenica, Bobovo, Glibaći, Lever Tara, Kosanica, Premćani i Vaškovo (ukupne površine 76,5 km²) koji čine zaštitne zone oko NP, koje formalno ne pripadaju parku, ali čine sa njim prirodnu i organsku cjelinu i za njih važe režimi korišćenja prostora i zaštite utvrđeni Prostornim planom posebne namjene za Nacionalni park "Durmitor".

Poseban režim zaštite čine:

- zajednice bora krivulja na planini Ljubišnji, koji predstavlja jedini spomenik prirode na području opštine (površine 1000ha) i
- kanjona rijeke Tare upisanog prema programu UNESCO-a "Čovek i biosfera" 1979. godine kao svjetski rezervat biosfere.

…….

Predlog zaštite prirodnih vrijednosti

Planskim odrednicama:

- PPCG do 2020. godine predloženo je proglašenje Regionalnog parka "Ljubišnja";
- PUP Opštine Pljevlja do 2020.godine preporučuje se:
    - adekvatna zaštita i proglašenje Gradskog parka u Pljevljima kao posebnog prirodnog predjela, kao i
    - utvrđivanje zaštitnih zona oko seoskih naselja, karakterističnim po specifičnim prirodno-ekološkim i etnografskim nasleđem.

Sva buduća zaštićena područja na planskom području moraju imati Planove upravljanja, pri čemu će se njihova klasifikacija i organizacija subjekata upravljanja uskladiti sa važećim IUCN smjernicama zaštite prirode, a sve u skladu sa osnovnim postavkama Nacionalne strategije održivog razvoja Crne Gore.

……

Na sajtu Savjeta Evrope nalazi se i spisak 32 Emerald područja iz Crne Gore. Ova područja predstavljaju potencijalna NATURA 2000 područja-ekološka mreža od značaja za Evropu, čiji predlog smo obavezni da dostavimo Evropskoj Komisiji prije ulaska naše zemlje u EU, kao jedan od uslova.

Shodno Bernskoj konvenciji u Crnoj Gori identifikovano 32 područja u okviru Emerald mreže. Među predloženim EMERALD područjima (Emerald Network of Areas of Special Conservation Interest – AsCI) u prostornim okvirima opštine Pljevlja su:

30) Ljubišnja i
32) Dolina Ćehotine.

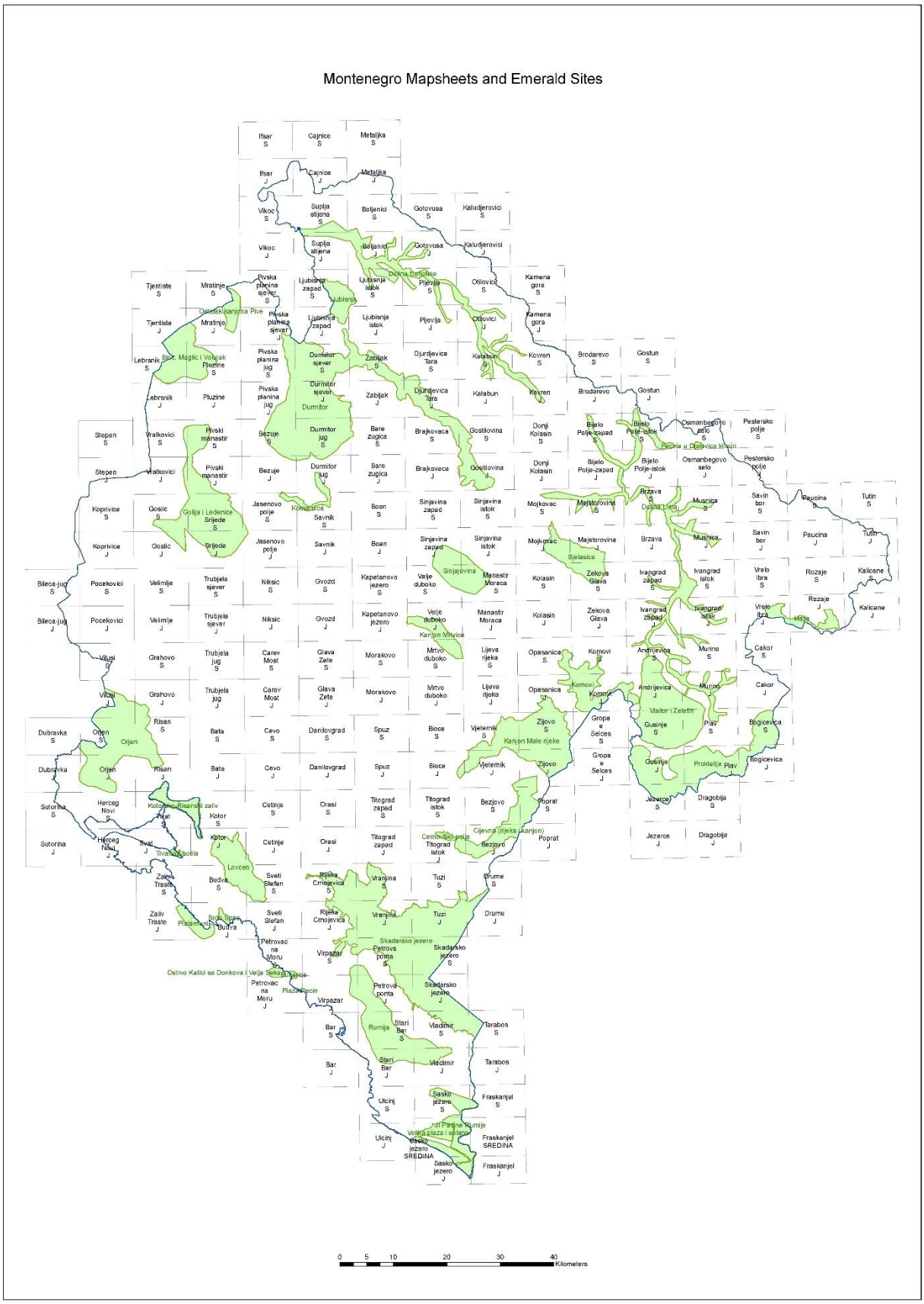

Mreža Emerald područja u Crnoj Gori.
Preuzeto sa sajta resornog ministsrtva: https://www.gov.me/pretraga?q=emerald

2.3.2. Pregled zaštićenih kulturnih dobara (izvor: PUP Opštine Pljevlja)

Zaštita kulturnih vrijednosti

Na osnovu raspoloživih podataka iz Registra Zavoda za zaštitu spomenika kulture Crne Gore, u opštini Pljevlja evidentirana su:

- dva spomenika kulture I kategorije (spomenici od izuzetnog značaja), kao i
- četiri spomenika kulture II kategorije (spomenici od velikog značaja).

Pored pomenutih, zakonom zaštićenih spomenika kulture, ostataka starih gradova i nekropola sa stećcima, na prostoru opštine Pljevlja danas postoji na desetine skoro zaboravljenih ostataka manastira, crkava i crkvišta, zatim srednjovekovnih gradova, gradina i utvrđenja, na stotine nekropola i tumula i to iz različitih istorijskih razdoblja, pa čak i različitih epoha. Samo dosada istraženi lokaliteti poput pećine pod Gospića vrhom, Mališine pećine, Medene stijene, zatim lokaliteti u Borovici, Zenici, Gotovuši, Kalušićima, djelimično u Kominima Municipijum S..., rimski grad potpuno neistražen, Ljutićima i drugi, svjedoče o životu ljudi na ovom prostoru, praktično u kontinuitetu, još od rane praistorije, odnosno srednjeg i gornjeg paleolita, pa preko bronzanog i gvozdenog doba u našu eru, do dolaska Slovena, pa nadalje. Svi pomenuti i pobrojani spomenici i lokaliteti iziskuju valjanu naučnu istraženost, zaštitu i obnovu, u cilju njihove potpune valorizacije. Time bi se pljevaljski kraj predstavio široj kulturnoj javnosti i ukazao na nezaobilazne vrijednosti sopstvene kulture i istorije i u dogledno vrijeme povratio zasluženi ugled i značaj u globalnoj istoriji kulture i istoriji uopšte. Svrsishodnost budućih valorizovanih spomenika, u konačnom bi trebalo da prati i izrada saobraćajnica, kako bi se stvorili uslovi za različite oblike njihovog uživanja, kako u funkciji naučnog i kulturno-obrazovnog, tako i u funkciji raznovrsnije turističke ponude.

Na teritoriji opštine Pljevlja postoji više valorizovanih i evidentiranih kulturnih dobara:

- *Spomenici kulture I kategorije*
  - Manastir Sv. Trojice
  - Husein Pašina džamija

- *Spomenici kulture II kategorije*
  - Manastir Dovolja
  - Manastir Dubočica
  - Arheološki lokalitet Komini
  - Manastir Sv. Arhanđela Mihaila

- *Evidentirani spomenici kulture*
  - Okapina Medena Stijena
  - Kuća Šećerovića
  - Ostaci starih gradova (Koznik i Kukanj)
  - Nekropole sa stećcima (Rađevići, Pižuri, Poblaće, Glisnica, Gornji Gradac, Brvenica, Boljanići, Kruševo, Kakmuži, Odžak, Potpeće, Đurđevića Tara, Lever Tara, Mataruge, Vrulja (Marina šuma).

Spomenici iz ratova , među kojima se ističu Spomenik narodne revolucije na Stražici u Pljevljima i Spomen obilježje borcima iz NOB-a na Kosanici i Spomenik italijanskim borcima iz Drugog sv. rata u Rabitlju.

……

Aspekt zaštite kulturnih dobara

- ✓ Područje za koje se radi Program privremenih objekata sadrži značajan broj objekata kulturno-istorijskog nasleđa i ovim dokumentom treba da se čuva integritet:
    - kulturnih dobara sa zaštićenom okolinom,
    - memorijalnih i drugi spomen objekata,
    - potencijalnih kulturnih dobara (potencijalni arheološki lokaliteti, sakralni objekti, objekti tehničkog i industrijskog karaktera, kulturni pejzaž, ruralna naselja ili njihov dio)
- ✓ Sa aspekta kulturnih dobara treba obezbijediti da planirani privremeni objekti, koji se nalaze u granicama kulturnih dobara i njihove zaštićene okoline, svojim gabaritima, formom i materijalizacijom ne smiju narušiti autentičnost, integritet i vizuelni identitet istih. Sve intervencije u granicama kulturnog dobra i njegove zaštićene okoline podliježu odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara. S tim u vezi, za postavljanje privremenih objekata u granicama kulturnih dobara i njihove zaštićene okoline, Uprava na zahtjev vlasnika, odnosno držaoca kulturnog dobra, izdaje konzervatorske uslove.

2.5. Pregled zahtjeva

Sekretarijatu za urbanizam su upućeni zahtjevi za dodjelu lokacija privremenih objekata :

- zahtjev Rudnika uglja AD Pljevlja se odnosi na to da se u Programu privremenih objekata uvrste objekti:
    1. postrojenje za separisanje asortimana orah,
        - temeljne stope sortirnice
        - kontejnerski moduli I portirnica
    2. kontejnersko naselje Kalušići (ulazni portal rijeke Ćehotine)
        - kontejnerski moduli smjenskih inženjera i prozivnice
        - montažna balon hala
        - kontejnerski moduli za različite namjene
    3. kontejnersko naselje za DTO sistem,
    4. lokacije za postavljanje mobilne pumpne stanice- (4 lokacije) i
    5. objekat za preventivno održavanje rudarske mehanizacije sa pratećim objektima,
        - hala preventivnog održavanja,
        - trafostanica I
        - kotlarnica

- zahtjev za dodjelu lokacije za obavljanje trgovinske djelatnosti manjeg obima (zona Potrlica);
- zahtjev za uklanjanje tri privremena objekta u naselju Musluk koji devastiraju prostor uz samu ogradu muslimanskog groblja (starog više od 100 godina) koje predstavlja značajno kulturno - vjersko obilježje;
- zahtjev za postavljanje svjetlećeg oglasnog panoa u uređenom dijelu centra grada radi obavještavanja i reklamiranja događaja i manifestacija;
- zahtjev za postavljanje montažno-demontažnog objekta za potrebe za usluge vatrogasne službe;

III PROGRAMSKE ODREDBE

3.1. Koncept Programa privremenih objekata

Osnovno polazište u pripremi koncepta Programa privremenih objekata jeste primjena novog Zakona o planiranju i uređenju prostora, koji stvara nove preduslove za buduće korišćenje prostora u kategoriji privremnih objekata.

Čvrsta karika u nizu dokumenata važnih za izradu Programa, jeste primjena Pravilnika o bližim uslovima za postavljanje odnosno građenje privremenih objekata, uređaja i opreme, kojim će se doprinijeti značajnom unapređenju prostora uvođenjem reda u domenu vrsta, namjene, dimenzija, tipizacije i unifikacije privremenih objekata i drugih kriterijuma.

Nezaobilazan dokument pri obradi teme "privremenih objekata" je i PUP Opštine Pljevlja (usvojen 2011.g.) u okviru koga je data smjernica (poglavlje 8 -"Vizuelni identitet i urbana oprema Pljevalja"), a koja se odnosi na konstataciju da je u gradu prevelik broj privremenih objekata i kioska raspoređenih bez sistema, te da bi trebalo tu praksu potpuno ukinuti i ne odobravati više podizanje novih već da sve potrebe za komercijalnim prostorom rešavaju u postojećim ili novim stalnim objektima.

Uvažavajući sve gore navedeno i činjenicu da je za realizaciju usvojenih planskih dokumenata neophodno značajno ulaganje, a sa druge strane sagledavajući evidentne potrebe za objektima i sadržajima privremenog karaktera do konačne realizacije detaljnih urbanističkih planova, namjera je da se Programom privremenih objekata omogući nastavak korišćenja prostora. Vodeći se stavom da "nije grad samo centar grada" i da je potrebna veća briga o širem gradskom području, težnja je da se pristupi transformaciji postojećih objekata privremenog karaktera i značajno poboljša njihov kvalitet u funkcionalnom i vizuelnom pogledu.

Ukoliko na određenim lokacijama nije moguće potrebu za komercijalnim prostorom rješavati u postojećim stalnim objektima, ovim Programom se predlaže:

- da se postojeći privremeni objekti tvrde gradnje, kao i montažno-demontažni, gdje je su ispunjeni uslovi, usklade sa odredbama Pravilnika i smjernicama Programa;
- da novi objekti privremenog karaktera (komercijalni, zabavni, sportsko-rekreativni, turistički, uslužni i dr.) treba na kvalitetan način da budu "dopuna" urbanističkim sadržajima sa definisanim smjernicama u pogledu lokacije, gabarita, namjene i vizuelnog uklapanja u okruženje, pri čemu će kriterijumi za postavljanje objekata biti usklađeni kako sa ekonomskog, tako i sa funkcionalno-urbanističkog aspekta.

Sveukupno posmatrano stvaraju se uslovi za formiranje lančane reakcije, proistekle iz niza akata počevši od Zakona i Pravilnika, preko Programa do lokacije i objekta, koja će se u najboljem scenariju tokom petogodišnjeg vremenskog perioda reflektovati na prostor opštine i stvoriti uslove da se doprinese kvalitetnijim i novim sadržajima u urbanoj sredini.

3.2. Prostorni zoning

Konceptualna grafička obrada Programa privremenih objekata Opštine Pljevlja (2021-2025) bazirana je na šematsko-tehnničkoj podlozi prethodnog *Plana razmještaja privremenih objekata.*

Vodeći se urbanističkim uređenjem teritorije u okviru grafičkog dijela Programa izdvojeno je 6 prostornih cjelina-zona:

- gradsko područje (PC I do PC V) i
- vangradsko područje (PC VI)

Gradske prostorne cjeline su podjeljene na urbane cjeline. Urbane cjeline uglavnom prate strukturu detaljnih planskih dokumenata.

Vangradska prostorna cjelina zauzima preostali prostor PUP-a.

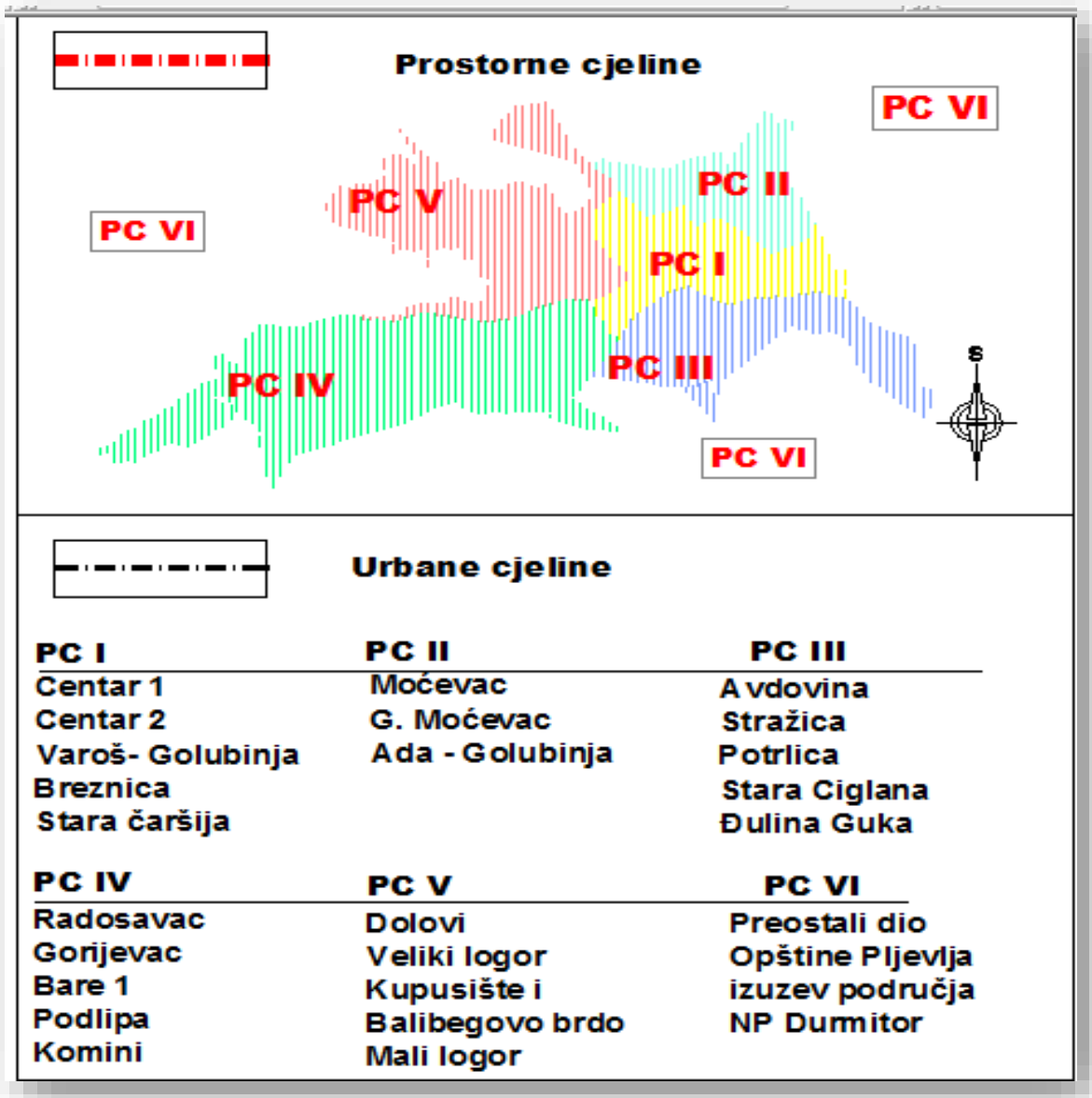

PROGRAM PRIVREMENIH OBJEKATA OPŠTINE PLJEVLJA	
Prostorne cjeline	**Urbane cjeline**
I	Centar I (DUP "Centar 1", UP "Trg Patrijarha Varnave")
	Centar II (DUP "Centar 2")
	Varoš - Golubinja (DUP "Varoš" i dio DUP-a "Golubinja"
	Stara čaršija (DUP "Stara Čaršija")
	Breznica (DUP "Breznica")
II	Moćevac (DUP "Moćevac")
	Gornji Moćevac (DUP "Gornji Moćevac")
	Ada - Golubinja (DUP "Ada" i dio DUP-a "Golubinja")
III	Stražica (DUP "Stražica")
	Potrlica (DUP "Potrlica")
	Avdovina (DUP "Avdovina I")
	Stara Ciglana (UP "Stara Ciglana")
	Đulina Guka (LSL "Đulina Guka")
IV	Bare I (DUP "Bare I")
	Gorijevac (DUP "Gorijevac")
	Radosavac (DUP "Radosavac")
	Podlipa (DUP "Podlipa")
	Komini (DUP "Komini")
V	Kupusište i Balibegovo brdo (DUP "Kupusište" I DUP "Balibegovo brdo")
	Veliki logor "DUP Veliki logor"
	Dolovi (DUP "Dolovi I", DUP "Dolovi II", DUP "Dolovi III" i DUP "Dolovi IV",)
	Mali logor (DUP "Mali logor")
VI	Preoostali dio opštine Pljevlja, izuzev prostora u okviru NP Durmitor (PUP Opštine Pljevlja, DPP Dalekovod, DPP Termolelektrana)

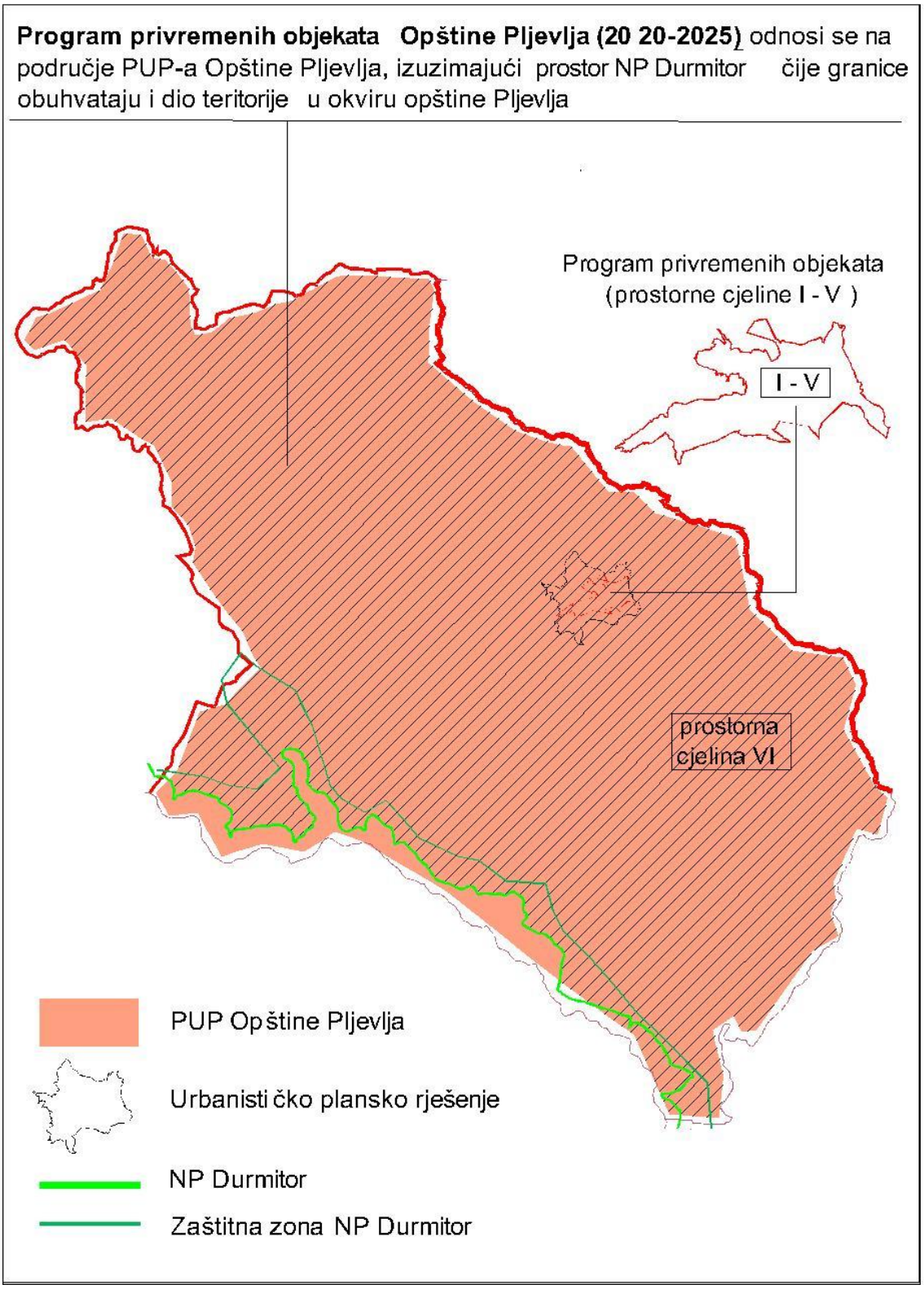

Program privremenih objekata teritorije opštine Pljevlja 2021 - 2025: Grafički prilog - Teritorijalni zoning

3.3. Opšte odredbe

- ✓ Programom privremenih objekata propisuje se način korišćenja, uslovi i postupak postavljanja, građenja i uklanjanja privremenih objekata na području Opštine Pljevlja.

- ✓ Privremeni objekti mogu se postavljati odnosno graditi do privođenja lokacije namjeni prema odgovarajućem planskom dokumentu. Na lokacijama na kojima se očekuje realizacija usvojenog plana, predvidjeti sukcesivno ukidanje lokacija privremenog karaktera i uklanjanje objekata.

- ✓ Privremeni objekti moraju funkcionalno, tehnički i estetski ispuniti sve uslove potrebne za obavljanje djelatnosti koje se u smislu važećih propisa mogu vršiti u ovakvim objektima.

- ✓ Privremeni objekti mogu se postaviti odnosno graditi na lokacijama definisanim u grafičkom dijelu Programa. Izuzetno za sljedeće privremene objekte mogu se izdati urbanistički uslovi **bez potrebe ucrtavanja u Program**, a u skladu sa smjernicama definisanim Programom i to za:
  - Privremene objekte namjenjeni za turizam i ugostiteljstvo (rashladna vitrina odnosno izložbena vitrina za prodaju hrane i pića; kondezator za sladoled; ugostiteljski aparat, posebna vozila za pružanje ugostiteljskih usluga);
  - Privremene objekte namijenjene za trgovinu i usluge (prodajni pano i prodajni pult, štand, bankomat, stočna pijaca u vangradskom području, plac za prodaju automobila, automat za prodaju štampe)
  - Privremene objekte za organizaciju događaja;
  - Privremene objekte namijenjene reklamiranju i oglašavanju (informacioni punkt; bilbord; oglasni i reklamni panoi; promotivni natpis, skulptura, paviljon; reklamna zastava; reklamni suncobran i reklamna tenda);
  - Privremene objekate za potrebe upravljanja zaštićenim područjem (kula osmatračnica);
  - Privremeni objekti namijenjeni za sport i rekreaciju (objekat za iznajmljivanje sportsko-rekreativne opreme, prostor za paintball, karting staza)
  - Privremeni objekti za potrebe uređenih kupališta
  - Privremene objekte namijenjene za komunalne usluge i infrastrukturu (montažna parking garaža, ručna barijera za pojedinačno parking mjesto; tank za vodu; bioprečišćivač, mobilno postojenje za skladištenje, dopremanje i otpremanje goriva, fiksna radiokomunikaciona stanica; spoljašnji (outdoor) kabinet za potrebe elektronskih komunikacionih usluga; vazdušni vod za potrebe elektronskih komunikacionih usluga; mjerno mjesto – stanica; pokretna toaletna kabina i mobilni sanitarni blok; objekti za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom, privremeni objekat kontejnerskog tipa, privremeno sletište za helikoptere, mobilno postrojenje za upravljanje otpadom, stanica za punjenje električnih vozila)
  - Privremene objekti namijenjeni za eksploataciju prirodnih sirovina, skladištenje i proizvodnju (betonjerka na gradilištu, montažna hala i hangar, silos, uzgajalište riba, ribarska kućica, pčelinjak);

- ✓ Oznake na grafičkom prilogu predstavljaju orjentacioni položaj privremenog objekta, a tačan položaj odrediće se prilikom izdavanja urbanističkih uslova.
  Prilikom definisanja lokacije i objekta, neophodno je definisati i neposredno okruženje (zelene površine, prostor na kome se predviđaju posude za smeće, upotrebni uređeni prostor u funkciji namjene objekta i sl.), kao i obavezu održavanja objekta i okruženja u komunalnom redu od strane korisnika (prefarbati grafite i urediti fasade, ukloniti sa javne povšine predmete koji degradiraju prostor- napuštena vozila, gajbe, palete i sl.)

- ✓ Programa sadrži i prikaz kulturnih dobara i zaštićenih područja. Prilikom izrade urbanističkih uslova za privremene objekte koji se nalaze u okviru navedene zaštićene okoline kulturnog dobra i predložene zaštićene okoline dobra sa potencijalnim kulturnim vrijednostima potrebno je pribaviti i uslove nadležnog organa i postupati u skladu sa njima.

- ✓ Programom nije dozvoljeno predvidjeti objekte namjenjene stanovanju.

- ✓ Potrebno je ukloniti sve postojeće neaktivne kioske na javnim površinama, kao i sve druge privremene objekte koji ne ispunjavaju uslove ovog Programa.

- ✓ U neposrednoj blizini stalnih objekata određene namjene (školskih ustanova, vjerskih objekata , hotela, ugostiteljskih objekata, zdravstvenih ustanova i dr. značajnih objekata) ne predviđati postavljanje privremenih objekata koji svojim izgledom ili funkcionisanjem mogu predstavljati konkurenciju stalnim objektima ili ugroziti reprezentativnost objekta. U skladu sa navedenim, potrebno je izvršiti promjenu namjene privremenog objekta, kioska za ostalu vrstu trgovine i usluga u kome se prodaje pogrebna oprema u neposrednoj blizini glavne ulazne kapije u Opštu bolnicu, u prikladniju namjenu (cvjećara, i sl. kompatibilne namjene).

- ✓ Privremeni objekti se mogu postavljati odnosno graditi pod uslovom da:
    - ne ometaju ulaz u drugi poslovni ili stambeni prostor;
    - ne zaklanjaju izlog drugog poslovnog prostora;
    - ne zaklanjaju pogled na poznate gradske vizure;
    - ne ometaju rad školskih ustanova, vjerskih objekata i slično;
    - ne ometaju pristup vozila hitnih i komunalnih službi;
    - ne zaklanjaju vidni ugao raskršća predviđen tehničkim propisima prema značaju saobraćajnice,

- ✓ U što većoj mjeri izvršiti tipizaciju i grupisanje privremenih sadržaja i objekata, pri čemu se kao početak tipizacije predlaže uobličavanje kioska za prodaju štampe u jedinstven, prepoznatljiv i moderan dizajn.

- ✓ Privremeni objekti svojim oblikom i materijalizacijom treba da su u što većoj mjeri usklađeni sa ambijentalnim vrijednostima prostora, da su jednostavni i nenametljivi, da su izvedeni profesionalno i od kvalitetnih materijala.

- ✓ Privremene objekte koji su sezonskog karaktera treba izrađivati od takvog materijala i na takav način da ih je moguće nakon isteka sezone jednostavno ukloniti, a za objekte koji kao takvi ostaju i nakon završetka sezone „konzervirati“ na način koji ne narušava ambijent i ne ugrožava funkciju prostora.

- ✓ Nije dozvoljeno postavljanje privremenog objekta ukoliko objektu nije obezbijeđen pristup sa jedne saobraćajnice, a zavisno od namjene moraju mu u neposrednom okruženju biti obezbijeđeni i drugi sadržaji (parking prostor, površine za dostavna vozila, i dr.) neophodni za neometano funkcionisanje.

- ✓ Priključci na gradsku infrastrukturnu mrežu, moraju se izdavati uz obaveznu saglasnost nadležnih komunalnih gradskih službi.

- ✓ Kod objekata većih dimenzija, krovove projektovati na dvije vode, eventualno tri ili četiri. Krovnu konstrukciju predvidjeti da bude lagana rešetkasta ili drvena konstrukcija od LKV ili LLD nosača. Nagibe krovova projektovati u skladu sa klimatskim uslovima, a pokrivač,

shodno krovnom nagibu izvesti od impregniranog ili plastificiranog platna, plastificiranog aluminijumskog lima i slično.

- ✓ U konstruktivnom smislu, privremeni objekti trebaju biti jednostavne izrade, montažni ili polumontažni, uz upotrebu lakih materijala;

- ✓ Za sve privreme objekte, uz grafičku dokumentaciju, izdaju su i elementi urbanističko-tehničkih uslova.

- ✓ Privremeni objekti treba da ispunjavaju minimum tehničkih propisa vezanih za seizmičke uticaje i klimatsku zonu.

…….

- ✓ Programom privremenih objekata su definisani uslovi za postavljanje i montažu različitih tipova privremenih objekata koji se primenjuju kako na lokalitetima na javnim površinama, tako i na lokalitetima na privatnom zemljištu, pod uslovom da ispunjavaju uslove definisane Programom.

- ✓ Shodno izmjenama i dopunama Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata („Službeni list CG“ br. 64/17, 44/18, 63/18 i 82/20), u skladu sa članom 116, na Program privremenih objekata neophodno je pribaviti saglasnosti:
    - Ministarstva i organa državne uprave nadležnog za turizam,
    - organa uprave nadležnog za zaštitu kulturnih dobara,
    - organa uprave nadležnog za zaštitu životne sredine u odnosu na zaštićena područja,
    - organa uprave nadležnog za saobraćaj u odnosu na privremene objekte uz državni put;
    - organa uprave nadležnog za saobraćaj u odnosu na privremene objekte uz opštinski put.
- ✓ U skladu sa članom 87 Zakona, neophodno je pribaviti saglasnost Glavnog državnog arhitekte u dijelu oblikovanja i materijalizaicije na Program privremenih objekata.

- ✓ U skladu sa članom 87 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata („Službeni list CG“ br. 64/17, 44/18, 63/18 i 82/20), neophodno je pribaviti saglasnost glavnog državnog arhitekte na idejno rješenje arhitektonskog projekta privremenog objekta za koji se izrađuje glavni projekat u odnosu na Program.

- ✓ Ako se prilikom izvođenja građevinskih ili bilo kojih drugih radova i aktivnosti na kopnu ili u vodi naiđe na nalaze od arheološkog značaja, izvođač radova/zainteresovani korisnik lokacije dužan je da postupi u skladu sa članom 87 i 88 Zakona o zaštiti kulturnih dobara („Službeni list CG“br. 49/10, 40/11 i 44/17).

- ✓ Prilikom utvrđivanja urbanističko-tehničkih uslova za projektovanje da se obezbjedi pristup licima sa invaliditetom i licima smanjene pokretljivosti, u skladu sa Pravilnikom o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom („Sl. list CG “, br 48/13 i 44/15).

…….

- ✓ U slučaju da na određenoj lokaciji za postavljanje privremenog objekta postoje neslaganja u katastarskim podacima, mjerodavno je ažurno katastarsko stanje prema podacima Uprave za nekretnine.

IV KATEGORIJE PRIVREMENIH OBJEKATA I URBANISTIČKI USLOVI ZA POSTAVLJANJE ODNOSNO GRAĐENJE PREMA VRSTI PRIVREMENIH OBJEKATA

4.1. Vrste privremenih objekata prema načinu pričvršćenja za tlo

Vrste privremenih objekata prema načinu pričvršćenja za tlo su:

- pokretni privremeni objekat;
- montažno-demontažni privremeni objekat;
- nepokretni privremeni objekat;
- plutajući privremeni objekat; i
- otvorena površina u funkciji privremenog objekta;

- **Pokretni privremeni objekat** je objekat koji se nakon obavljanja djelatnosti tokom dana, odnosno vremena za koji je dobijeno odobrenje za postavljanje uklanja sa javne površine sopstvenim pogonom ili vučom.
  U pokretnom privremenom objektu ne postoji prostor za lice koje prodaje robu i/ili vrši uslugu, odnosno lice koje koristi uslugu u datom objektu. Izuzetno, u posebnom vozilu za pružanje ugostiteljskih usluga površine preko 4m^2 u zavisnosti od vrste usluge, može postojati prostor za lice koje prodaje robu i/ili vrši uslugu.
  Pokretni privremeni objekat se postavlja kao:
  - samostalan objekat ili
  - u funkciji drugog trajnog trgovinskog ili ugostiteljskog objekta,

  a površina pokretnog privremenog objekta može iznositi do 4m^2**.**
  Izuzetno, površina posebnog vozila za pružanje ugostiteljskih usluga, u zavisnosti od vrste usluge, može biti veća od 4 m^2. Pokretni privremeni objekat može da ima u okviru svoje pripadajuće površine suncobran ili tendu od prenosivog i sklopivog materijala, sa kojom čini estetsku cjelinu.
  Tehničku dokumentaciju za postavljanje pokretnog privremenog objekta:
  - *koji je uređaj odnosno oprema (vozilo za prodaju sladoleda, kolica sa aparatom za kokice i sl.) čini atest proizvođača i fotografije uređaja odnosno opreme;*
  - *koji nije uređaj odnosno oprema čini idejno rješenje.*

- **Montažno-demontažni privremeni objekat** se postavlja kao gotov proizvod ili montira na licu mjesta od elemenata konstrukcije, fasadne ispune i pokrivača.
  Montažno-demontažni privremeni objekat se nakon obavljanja djelatnosti tokom dana ne uklanja sa površine na koju je postavljen.
  Montažno-demontažni privremeni objekat se postavlja na odgovarajuću postojeću površinu ili izravnatu površinu i na namjenski urađenu betonsku ploču u gabaritima objekta, koja je iznad terena maksimalno 10cm.
  Za potrebe postavljanja montažno-demontažnog privremenog objekta ne mogu se betonirati:
  - zelene odnosno plažne pješčane površine,
  - površine na području prirodnog i kulturno – istorijskog područja i zaštićene okoline, starih gradova, kulturno – istorijskih i ambijentalnih cjelina,
  - kao i površine u neposrednoj blizini ili zaštićenoj okolini nepokretnih kulturnih dobara.

  Bruto površina montažno-demontažnog privremenog objekta određuje se u odnosu na namjenu za koju se postavlja, kao i u skladu sa ambijentalnim vrijednostima i prostornim mogućnostima pojedinih lokacija.
  Minimalni uslovi opremljenosti propisani su posebnim propisom koji se odnosi na vrste, minimalno tehničke uslove i kategorizaciju ugostiteljskih objekata.
  Tehničku dokumentaciju za postavljanje montažno-demontažnog privremenog objekta:

- *koji se postavlja kao gotov proizvod, odnosno koji je fabričke proizvodnje čini tipski projekat dobijen od proizvođača;*
- *koji nije fabričke proizvodnje, odnosno koji se montira na licu mjesta od elemenata konstrukcije, ispune i pokrivača, a čija bruto površina ne prelazi 30m^2, čini idejno rješenje,*
- *koji nije fabričke proizvodnje, odnosno koji se montira na licu mjesta od elemenata konstrukcije, ispune i pokrivača, a čija je bruto površina veća od 30m^2, kao i za sve objekte za koje je potrebna izrada Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu, čini revidovan glavni projekat.*

➢ **Nepokretni privremeni objekat** je objekat koji se zida ili izrađuje od trajnih materijala i koji je temeljima pričvršćen za tlo.
Bruto površina nepokretnog privremenog objekta određuje se u odnosu na namjenu za koju se postavlja, kao i u skladu sa ambijentalnim vrijednostima i prostornim mogućnostima pojedinih lokacija.
Za potrebe postavljanja nepokretnog privremenog objekta ne mogu se betonirati:
- zelene odnosno plažne pješčane površine,
- površine na području prirodnog i kulturno – istorijskog područja i zaštićene okoline, starih gradova, kulturno – istorijskih i ambijentalnih cjelina,
- kao i površine u neposrednoj blizini ili zaštićenoj okolini nepokretnih kulturnih dobara.

***Tehničku dokumentaciju** za postavljanje odnosno građenje nepokretnog privremenog objekta čini revidovan glavni projekat.*

➢ **Otvorena površina u funkciji privremenog objekta** je površina koje se koristi za trgovačke, sportske i/ili komunalne sadržaje (pijace, tereni, bašte, parkinzi).
Otvorena površina, može imati podni zastor (brodski pod na terasi, podloga sportskog terena) koji ne može biti trajno pričvršćen za tlo.
***Tehničku dokumentaciju** za otvorenu površinu čini <u>idejno rješenje</u> odnosno <u>revidovani glavni projekat</u> za sadržaje za koje je neophodna izrada Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu.*

Plutajući privremeni objekat je objekat stalno privezan ili usidren na jezeru ili rijeci koji se koristi u:
- turističke, ugostiteljske, sportsko-rekreativne ili infrastrukturne svrhe
- i koji nije namijenjen za plovidbu (pontonsko kupalište, brod-restoran, pontonski most, pontonsko privezište, objekat za igre na vodi).

Tehnička dokumentacija za postavljanje plutajućeg privremenog objekta definiše se u skladu sa zakonom kojim se uređuje ova oblast.

U skladu sa članom 87 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata ("Službeni list Crne Gore", br. 064/17 od 06.10.2017, 044/18 od 06.07.2018, 063/18 od 28.09.2018, 011/19 od 19.02.2019, 082/20 od 06.08.2020) propisano je da glavni državni arhitekta daje saglasnost: na idejno rješenje arhitektonskog projekta privremenog objekta.

4.2. Vrste privremenih objekata prema namjeni

Vrste privremenih objekata prema namjeni za koju se postavljaju, odnosno grade tlo su:

I. privremeni objekti namijenjeni za turizam i ugostiteljstvo;
II. privremeni objekti namijenjeni za trgovinu i usluge;
III. privremeni objekti namijenjeni za organizaciju događaja;
IV. privremeni objekti namijenjeni reklamiranju, oglašavanju i pružanju informacija;
V. privremeni objekti namienjeni za sport i rekreaciju;
VI. privremeni objekti za potrebe uređenih kupališta;
VII. privremeni objekti za potrebe upravljanja zaštićenim područjem;
VIII. privremeni objekti namijenjeni za komunalne usluge i infrastrukturu;
IX. privremeni objekti namijenjeni za eksploataciju prirodnih sirovina, skladištenje i proizvodnju;
X. privremeni objekti za vodeni saobraćaj.

4.2.1. Privremeni objekti namijenjeni za turizam i ugostiteljstvo

4.2.1.1. Privremeni ugostiteljski objekat površine do 30m^2

Privremeni ugostiteljski objekat je objekat namijenjen za pružanje ugostiteljskih usluga (kafe bar, restoran, slastičara, jednostavne ugostiteljske usluge).
Privremeni ugostiteljski objekat površine do 30 m^2 je isključivo montažno-demontažni privremeni objekat i može biti od lakih kvalitetnih materijala, proizveden od ovlašćenog proizvođača, montira se na gotovu podlogu (asfalt, beton, kamene ploče, drvo) sa mogućnošću da se sa lokacije ukloni u cjelini ili u djelovima.
Struktura fasada i zidova privremenog ugostiteljskog objekta može biti od pocinčanih bojenih limova, poliuretanskih panela, termopan stakla, fasadnih laminata ili fasadnih ispuna sa kamenim ili drvenim oblogama.

Na prednjoj strani privremenog ugostiteljskog objekta, iznad prodajnog pulta može se postaviti sklopiva ili fiksna konzolna tenda, maksimalne širine 1,5 m od ivice ugostiteljskog objekta i minimalne visine 2,3 m računajući od kote trotoara.

Posebni uslovi uređenja -privremeni ugostiteljski objekat površine do 30m^2
Privremeni ugostiteljski objekat površine do 30m^2 montira se na gotovu podlogu koja je iznad terena maksimalno 10cm, sa mogućnošću da se sa lokacije ukloni u cjelini ili u djelovima.
Prilikom određivanja tačne lokacije objekta na terenu poštovati pravilo da se zauzimanjem javne površine u svrhu postavljanja odnosno izgradnje privremenog ugostiteljskog objekta mora:

- *osigurati nesmetano korišćenje okolnih zgrada, drugih objekata i urbane opreme,*
- *ne smiju ugroziti sigurnost i redovan protok učesnika saobraćaja;*
- *mogućiti prolaz vozilima javnih službi i interventnim vozilima (hitna pomoć, vatrogasno vozilo, policija...)*

Prilikom postavljanja privremenog ugostiteljskog objekta nije dozvoljeno sjeći drveće i ostalo vrijedno rastinje, već je položaj, oblik i veličinu objekta neophodno prilagoditi uslovima konkretne lokacije kako bi se sačuvalo zatečeno vrijedno rastinje.
Spratnost objekta je prizemna P (max 3,5m).
Na lokaciji nije moguće postavljanje drugih privremenih objekata, osim onih u funkciji ugostiteljskog objekta. Ukoliko lokacija to dozvoljava, moguće je postavljanje ugostiteljske terase uz privremeni ugostiteljski objekat maksimalne površine 12m^2.

Slika:primjer montažno-demontažnog privremenog ugostiteljskog objekta

Ukoliko lokacija to dozvoljava, moguće je organizovati privremeno parkiralište za najviše 7 parking mjesta za potrebe privremenog ugostiteljskog objekta. Zelene površine, površine na području prirodnog i kulturno-istorijskog područja i zaštićene okoline, kao i površine u neposrednoj blizini ili zaštićenoj okolini nepokretnih kulturnih dobara ne mogu se betonirati za potrebe postavljanja privremenog ugostiteljskog objekta. Minimalni uslovi opremljenosti propisani su posebnim propisom koji se odnosi na vrste, minimalno tehničke uslove i kategorizaciju ugostiteljskih objekata.
Objekti se moraju graditi i rekonstruisati u skladu sa Pravilnikom obližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom (,,Sluzbeni list Crne Gore", br.48/13 i 44/15).

Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa.
Tehnička dokumentacija:

- *tipski projekat dobijen od proizvođača za fabrički gotov proizvod ili*
- *idejno rješenje za montiranje privremenog objekta na licu mjesta, kao I fotografije opreme koje se postavlja na ugostiteljskoj terasi.*

Posebni uslovi uređenja - zastakljena terasa do 30m²

*Ugostiteljska terasa na kojoj se bočne vertikalne strane, sezonski ili periodično mogu zastakliti odnosno zatvarati smatra se **privremenim ugostiteljskim objektom**. Ona predstavlja posebnu izdvojenu cjelinu glavnog ugostiteljskog objekta i ne može se postavljati radi samostalnog obavljanja djelatnosti. Ovi objekti mogu se postavljati na način da se uklapaju u strukturi osnovnog objekta ispred koga se postavljaju, da su u građevinskoj liniji izgrađenih objekata kontaktnog područja i nikako na mjestima gdje bi predstavljali smetnju susjednim objektima ili ugrožavali normalno odvijanje saobraćaja. Zastakljivanje ugostiteljskih terasa dozvoljeno je isključivo staklenim kliznim sistemima. Klizno preklapajući sistem zastakljivanja omogućava potpuno otvaranje terase u ljetnjem periodu, a zbog većih dimenzija kliznih vrata u odnosu na klasična vrata sa krilnim otvaranjem, ne zatvaraju vidik u zimskom periodu.*
Objekti se moraju graditi i rekonstruisati u skladu sa Pravilnikom obližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom (“Sluzbeni list Crne Gore”, br.48/13 i 44/15).

Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa.
Tehnička dokumentacija:

- *tipski projekat dobijen od proizvođača za fabrički gotov proizvod ili*
- *idejno rješenje za montiranje privremenog objekta na licu mjesta, kao i fotografije opreme koje se postavlja na ugostiteljskoj terasi.*

Slika: Primjer montažno-demontažnog privremenog ugostiteljskog objekta-zastakljena ugostiteljska terasa

4.2.1.2. Privremeni ugostiteljski objekat površine preko 30m^2

Privremeni ugostiteljski objekat je objekat namijenjen za pružanje ugostiteljskih usluga (kafe bar, restoran, slastičara, jednostavne ugostiteljske usluge).
Privremeni ugostiteljski objekat površine preko 30m^2 <u>može biti montažno-demontažni privremeni objekat, a može biti i nepokretni privremeni objekat</u>.
Može biti od trajnog materijala - čelika pocinčanog i plastificiranog u boji, od inoksa, eloksiranog ili plastificiranog aluminijuma, drveta, a svojim izgledom, oblikovanjem i bojom usklađen sa prostorom u kojem se postavlja.
Nepokretni privremeni ugostiteljski objekat ne može se postavljati na kupalištima.
Struktura fasada i zidova privremenog ugostiteljskog objekta može biti od pocinčanih bojenih limova, poliuretanskih panela, termopan stakla, fasadnih laminata ili fasadnih ispuna sa kamenim ili drvenim oblogama.
Na prednjoj strani privremenog ugostiteljskog objekta, iznad prodajnog pulta može se postaviti sklopiva ili fiksna konzolna tenda, maksimalne širine 1,5 m od ivice ugostiteljskog objekta i minimalne visine 2,3 m računajući od kote trotoara.
Ugostiteljska terasa na kojoj se bočne vertikalne strane, sezonski ili periodično mogu zastakliti odnosno zatvarati smatra se privremenim ugostiteljskim objektom.

<u>Posebni uslovi uređenja</u>
Privremeni ugostiteljski objekat površine preko 30m^2 može biti montažno-demontažni privremeni objekat, a može biti i nepokretni privremeni objekat, od trajnog materijala - čelika pocinčanog i plastificiranog u boji, od inoksa, eloksiranog ili plastificiranog aluminijuma, drveta, a svojim izgledom, oblikovanjem i bojom usklađen sa prostorom u kojem se postavlja.
Prilikom određivanja tačne lokacije objekta na terenu poštovatii pravilo da se zauzimanjem javne površine u svrhu postavljanja odnosno izgradnje privremenog ugostiteljskog objekta mora:

- *osigurati nesmetano korišćenje okolnih zgrada, drugih objekata i urbane opreme,*
- *ne smiju ugroziti sigurnost i redovan protok učesnika saobraćaja;*
- *mogućiti prolaz vozilima javnih službi i interventnim vozilima (hitna pomoć, vatrogasno vozilo, policija...)*

Prilikom postavljanja odnosno građenja privremenog ugostiteljskog objekta nije dozvoljeno sjeći drveće i ostalo vrijedno rastinje, već je položaj, oblik i veličinu objekta neophodno prilagoditi uslovima konkretne lokacije kako bi se sačuvalo zatečeno vrijedno rastinje.
Spratnost objekta je prizemna P (max 3,5m).
Na lokaciji nije moguće postavljanje drugih privremenih objekata, osim onih u funkciji ugostiteljskog objekta. Ukoliko lokacija to dozvoljava, moguće je postavljanje ugostiteljske terase ispred ili pored objekta, prema uslovima datim u ovom Programu (maksimalne površine 30m^2).
Postavljanje <u>nepokretnih privremenih ugostiteljskih objekata nije dozvoljeno</u> u granicama zaštićenih prirodnih dobara, u granicama nepokretnog kulturnog dobra i njegove zaštićene okoline.

Zelene površine, površine na području prirodnog i kulturno-istorijskog područja i zaštićene okoline, kao i površine u neposrednoj blizini ili zaštićenoj okolini nepokretnih kulturnih dobara <u>ne mogu se betonirati za potrebe postavljanja privremenog ugostiteljskog objekta.</u>

Obavezno je planiranje privremenog parkirališta, broj parking mjesta zavisi od površine objekta, i potrebno ga je uskladiti sa Pravilnikom o bližem sadržaju i formi planskog dokumenta, kriterijumima namjene površina, elementima urbanističke regulacije i jedinstvenim grafičkim simbolima ("Sl. list CG", br. 24/10 i 33/14).

Objekti se moraju graditi i rekonstruisati u skladu sa Pravilnikom obližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom (,,Sluzbeni list Crne Gore", br.48/13 i 44/15).

Minimalni uslovi opremljenosti propisani su posebnim propisom koji se odnosi na vrste, minimalno tehničke uslove i kategorizaciju ugostiteljskih objekata.

Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa.

Tehnička dokumentacija:

- *Revidovan glavni projekt i*
- *fotografije opreme koje se postavlja na ugostiteljskoj terasi.*

4.2.1.3. Ugostiteljska terasa (u sklopu privremenih ugostiteljskih objekata, ispred stalnih ugostiteljskih objekata)

Ugostiteljska terasa koristi se za pružanje ugostiteljskih usluga, postavljanjem stolova, stolica, kao i suncobrana i/ili tendi. Ne treba zatvarati bočne vertikalne strane ugostiteljske terase. Ugostiteljska terasa se postavlja se ispred ugostiteljskih objekata ili uz otvoreni šank odnosno plažni bar.

Ugostiteljska terasa na kojoj se bočne vertikalne strane, sezonski ili periodično mogu zastakliti odnosno zatvarati smatra se privremenim ugostiteljskim objektom, a uslovi su dati u prethodnom poglavlju.
Tenda u sklopu ugostiteljske terase, može se postaviti iznad ulaza u pripadajući ugostiteljski objekat ili može biti samostojeća, postavlja se na metalnu konstrukciju, a izrađuje se od impregniranog, plastificiranog ili drugog platna. Na obodima suncobrana, tendi ili drugih vrsta natkrivanja, može biti ispisan samo naziv ugostiteljskog objekta, u skladu sa osnovnim tonom suncobrana odnosno tende.

Pergola u sklopu ugostiteljske terase, može se postaviti iznad ulaza u pripadajući ugostiteljski objekat ili može biti samostojeća, a izrađuje se od drvene konstrukcije i prekrivena je puzavicama ili vinovom lozom, izuzetno platnom, ukoliko uslovi na terenu ne omogućavaju sađenje vegetacije.

Ugostiteljske terase mogu se ograđivati vazama, žardinjerama ili lako prenosivim stubićima, ukrasnim lancima, ukrasnim konopima i staklenim paravanima, do 100 cm visine, bez fiksiranja za podlogu.

<u>Posebni uslovi uređenja</u>

Ugostiteljska terasa je dio javne ili privatne površine koja se nalazi ispred, bočno ili u zaleđu ugostiteljskog objekta, u nivou ugostiteljskog objekta i po pravilu u dužini ugostiteljskog objekta, namijenjena pružanju ugostiteljskih usluga na otvorenom.

Ugostiteljska terasa se, po pravilu, postavlja tako da bude odvojena od zgrade u kojoj se ugostiteljski objekat nalazi, a kada se postavlja uz zgradu ne smije ometati glavne pješačke tokove i narušavati arhitektonske i urbanističke vrijednosti zgrade.

Ugostiteljska terasa se postavlja:

- *ispred objekta za pružanje ugostiteljskih usluga ili uz otvoreni šank odnosno plažni bar, ukoliko lokacija to dozvoljava;*
- *na javnim površinama uz saglasnost subjekta koji upravlja, koristi i održava javnu površinu,*
- *na drugim površinama (može biti proširena na okolnu površinu) uz saglasnost vlasnika, odnosno korisnika površine na koju se postavlja;*
- *na postojeću popločanu ili asfaltiranu površinu, pri čemu nije predviđeno prekrivanje postojeće površine drugim materijalom (PVC obloge, tepisi, prostirke ili sl.)*
- *kao montažno-demontažna podna platforma (max visine do 15 cm) ukoliko je postojeća podloga neravna i neodgovarajuća, koja je izrađena od obrađenih dasaka prirodnih boja ili sličnih tamnijih neupadljivih boja, pri čemu je zabranjeno trajno fiksiranje za podlogu;*
- *uz objekte u centralnoj gradskoj pješačkoj zoni (ulica Kralja Petra Prvog), na način da se obezbijediti najmanje 7m centralno za kretanje pješaka;*
- *na trotoaru ispred ugostiteljskog objekta, ukoliko je trotoar dovoljno širok da je na njemu moguće obezbijediti potrebnu širinu prolaza za pješake, ali tako da između terase i objekta mora ostati slobodna pješačka komunikacija minimalne širine od 1,50m;*
- *na trotoaru uz ugostiteljski objekat, ali tako da između ugostiteljske terase i kolovoza mora ostati slobodna pješačka komunikacija minimalne širine od 1,50m;*
- *na način da ivica ugostiteljske terase mora da bude udaljena*
  - *od ivice kolovoza najmanje 0,3 m,*
  - *od pješačkog prelaza najmanje 2 m,*
  - *od autobuskog stajališta najmanje 3 m i*
  - *od javne površine određene za parkiranje vozila 0.5 m*
- *na rastojanju ne manjem od 2.5 m, u blizini spomenika, skulptura, fontana ili česmi, tako da se ne nalazi na njima pripadajućim površinama, i da omogućava njihovo nesmetano održavanje i korišćenje;*
- *na način da ulazi u terasu mogu biti sa strana u liniji sa trotoarom zgrade, a mogu biti i na centru frontalnog dijela terase, kao i obje ove mogućnosti.*

Ugostiteljska terasa ne smije:

- *biti zastakljena ili na bilo koji način pretvorena u zatvoreni prostor,*
- *ometati ulazak u drugi poslovni, stambeni ili javni prostor;*
- *ometati glavne pješačke tokove;*
- *ometati rad javnih ustanova (škola, vjerskih objekata i drugih objekata);*
- *zaklanjati pogled na poznate gradske vizure niti izlog susjednog (drugoga) poslovnog prostora;*
- *da ima širinu manju od 1.5 m;*

Ukoliko se ugostiteljske terase postavljaju u nizu:

- *granična linija koja ih odvaja od kolskog, odnosno pješačkog saobraćaja, mora biti pravilna, bez naizmjeničnih pješačkih putanja,*
- *a razlika između ugostiteljskih objekata ostvaruje se različitom opremom otvorene terase, koja se međusobno usklađuje po vrsti, dimenziji i boji;*

Elemente ugostiteljske terase čini sledeća oprema:

- *stolovi i stolice (izrađeni od prirodnih materijala-drvo, gvožđe, ratan i sl., a nikako od plastike);*

- *tende, suncobrani, pergola;*
    - *tenda u sklopu ugostiteljske terase, može se postaviti iznad ulaza u pripadajući ugostiteljski objekat ili može biti samostojeća, postavlja se na metalnu konstrukciju, a izrađuje se od impregniranog, plastificiranog ili drugog platna;*
    - *pergola u sklopu ugostiteljske terase, može se postaviti iznad ulaza u pripadajući ugostiteljski objekat ili može biti samostojeća, a izrađuje se od drvene konstrukcije i prekrivena je puzavicama ili vinovom lozom, izuzetno platnom, ukoliko uslovi na terenu ne omogućavaju sađenje vegetacije;*
    - *suncobrani treba da budu plitki i moraju biti uniformni u okviru date ugostiteljske terase, ali ne smiju biti oblikovno i volumenski agresivni; postavljen i otvoren suncobran može natkrivati samo tlocrtnu površinu ukupne površine odobrene terase, bez zatvaranja bočnih vertikalnih strana najlonom ili nekim drugim materijalom, odnosno konstrukcijom; mora imati pokretni oslonac na tlu, izrađen tako da se lako skapa i prenosi, a na donjem dijelu mora imati zaštitu protiv oštećenja podne podloge pomicanjem ili povlačenjem;*
    - *na obodima suncobrana, tendi ili drugih vrsta natkrivanja, može biti ispisan samo naziv ugostiteljskog objekta (u skladu sa osnovnim tonom suncobrana odnosno tende), a izuzetno od prethodnog, na karnerima odnosno obodima spoljašnjih strana suncobrana, tendi i drugih vrsta natkrivanja mogu da budu ispisani reklamni natpisi; boja platna (zastora) treba da bude diskretna, a poželjna je bijela i bež boja dok se u izuzetnim slučajevima kada se to potvrđuje analizom okolnog ambijenta mogu koristiti i druge boje (teget, bordo, tamnija zelena), ali nikako jarke i agresivne boje;*

- *odgovarajući lako pokretljivi montažno-demontažni elementi koji se uračunavaju u ukupnu površinu koju zauzima ugostiteljska terasa (žardinjere, posude za cvijeće, jelovnici, cjenovnici i uređaji za osvjetljenje).*

Elementi ugostiteljske terase treba da budu pogodni za:
- *laku montažu, demontažu i transport,*
- *nesmetano kretanje djece, starijih osoba i lica sa invaliditetom.*

Elementi ugostiteljske terase ne smiju da:
- *izlaze van dozvoljenog gabarita terase,*
- *oštećuju okolno zelenilo,*
- *mijenjaju ili oštete postojeću podlogu;*
- *budu trajno fiksirani za javnu površinu ankerima, zavrtnjima ili na neki drugi način.*

Položaj, dimenzije, oblik, boja i izgled ugostiteljske terase i drugi urbanističko-tehnički uslovi određuju se sa situacionim rješenjem koje izrađuje služba nadležnog sekretarijata.
Postavljanje uređaja za hlađenje i zagrijevanje terase električnom energijom vrši se u skladu sa posebnim propisima koji se odnose na električne i termotehničke instalacije.

Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa.
Takođe, daje se mogućnost postavljanja ugostiteljskih terasa na novim lokacijama ukoliko se za isto ukaže potreba, a prema smjernicama datim ovim Programom.

Tehnička dokumentacija: Idejno rešenje za ugostiteljske terase do 30m^2 ili revidovani glavni projekat, ukoliko je površina terase preko 30m^2 , kao i fotografije opreme koja se postavlja.

Slike: Primjeri ugostiteljske terase sa elementima

Pokrivanje terasa suncobranima - tip A

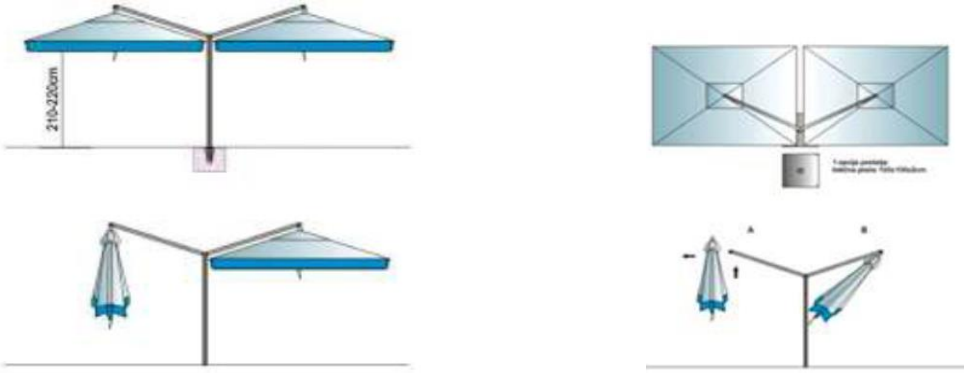

Dostupne dimenzije pojedinačnih suncobrana (cm)

Kvadratni	Pravougaoni
300 x 300	300 x 220
350 x 350	350 x 260
400 x 400	400 x 300

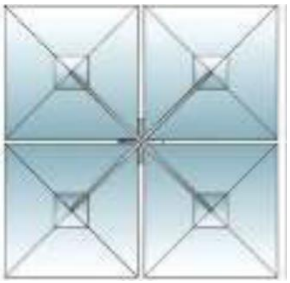

Pokrivanje terasa suncobranima - tip B

4.2.1.4. Rashladna vitrina odnosno izložbena vitrina za prodaju hrane i pića

Rashladna vitrina odnosno izložbena vitrina za prodaju hrane i pića je pokretni privremeni objekat, koji se postavlja na gotovu podlogu ispred ugostiteljskog ili trgovinskog objekta, na pripadajućoj parceli.
Vitrina se može postavljati samo radi dopunske djelatnosti pripadajućeg ugostiteljskog ili trgovinskog objekta.
Površina rashladne i izložbene vitrine može biti do 4m^2.
Na obodima suncobrana, tendi, i u sklopu rashladnih i izložbenih vitrina može biti ispisan samo naziv ugostiteljskog objekta, u skladu sa osnovnim tonom suncobrana odnosno tende.

Posebni uslovi uređenja
Rashladne i izložbene vitrine se ne mogu postavljati radi samostalnog obavljanja djelatnosti.
Na terasama ugostiteljskih objekata, a u okviru odobrene površine za postavljanje terase, mogu se postaviti najviše dvije rashladne i izložbene vitrine.
Ukoliko se rashladne vitrine za prodaju pića postavaljaju ispred trgovinskog objekta, moguće je postaviti najviše 3, ukoliko lokacija to dozvoljava.
Voditi računa da postavljanje ovog objekta ne remeti funkcionisanje osnovnog objekta, kao ni pješačke i saobraćajne komunikacije.
Jedna rashladna vitrina za piće može biti postavljena uz kiosk za prodaju štampe.
Rashladne i izložbene vitrine ne mogu se postavljati uz druge privremene objekte: štandove, aparate i sl.
Pored rashladnih i izložbenih vitrina se postavljaju korpe za otpatke.
Rashladna vitrina odnosno izložbena vitrina za prodaju hrane i pića može se postavljati samo na postojećoj podlozi. Rashladna vitrina se svojom izgledom mora uklopiti u ambijentalnu cjelinu okolnog prostora

Lokacija: Ovu vrstu privremenih objekata nije potrebno ucrtavati u grafički prilog Programa. Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa.

Tehnička dokumentacija: Atest proizvođača i fotografije uređaja.

Slike: Primjeri rashladne i izložbene vitrine za prodaju hrane i pića

4.2.1.5. Konzervator za sladoled

Konzervator za sladoled je pokretni privremeni objekat koji služi za prodaju sladoleda u originalnom - fabričkom pakovanju. Konzervator za sladoled se postavlja na gotovu podlogu ispred ugostiteljskog objekta ili za samostalno obavljanje djelatnosti. Površina konzervatora za sladoled može biti do 2m^2. Uz konzervator za sladoled može se postaviti suncobran, stolica na rasklapanje i kanta za otpatke. Na obodu suncobrana koji se postavlja uz konzervator za sladoled ispred ugostiteljskog objekta može biti ispisan samo naziv ugostiteljskog objekta, u skladu sa osnovnim tonom suncobrana.

Posebni uslovi uređenja
Ukoliko se aparati za prodaju sladoleda i dezerata postavljaju ispred poslovnog objekta u kome se obavlja pružanje ugostiteljskih usluga, moguće je postavljanje istog samo u okviru ugostiteljske terase koja pripada datom poslovnom prostoru, i to najviše jedan.
Dozvoljeno je postavljanje konzervatora za sladoled ispred trgovinskog objekta i to najviše dva konzervatora.
Ukoliko se konzervator za sladoled postavlja na zemljanoj podlozi, prostor ispred uređaja mora biti popločan tvrdim materijalom (kamene ploče, cigla, deking i sl) najmanje u dužini koja odgovara dužini konzervatora.
Konzervator za sladoled nije dozvoljeno postavljati na trotoar, ako je njegova širina manja od 2m. Ako se postavlja uz trotoar, nije dozvoljeno postavljanje konzervatora na samu ivicu trotoara, već je potrebno ostaviti prostor od minimum 1m za mušterije.
Boja platna suncobrana treba da bude diskretna. Poželjna je bijela i bež boja dok se u izuzetnim slučajevima kada se to potvrđuje analizom okolnog ambijenta mogu koristiti i neke druge boje (teget, bordo, tamnija zelena..) ali nikako jarke i agresivne boje.

Voditi računa da postavljanje ovog objekta ne remeti funkcionisanje osnovnog objekta, kao ni pješačke i saobraćajne komunikacije.
Konzervator za sladoled mora se ukloniti sa javne površine nakon završenog perioda zakupa.

Lokacija: Konzervator za sladoled se postavlja ispred ugostiteljskog ili trgovinskog objekta (promet prehrambenih proizvoda) ili za samostalno obavljanje djelatnosti. Ovu vrstu privremenih objekata nije potrebno ucrtavati u grafički prilog Programa. Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa.

Tehnička dokumentacija: Atest proizvođača i fotografije uređaja.

Slike: Primjeri kondezatora za sladoled I tipskog kioska za štampu

4.2.1.6. Ugostiteljski aparat

Ugostiteljski aparat za prodaju kokica, čipsa, kestena, kukuruza, krofni, palačinki, šećerne pjene, sladoleda na točenje, sladoleda na kuglu je pokretni privremeni objekat koji se postavlja na gotovu podlogu.
Ugostiteljski aparat se postavlja na gotovu podlogu:

- ispred ugostiteljskog objekta, u sklopu ugostiteljske terase ili
- za samostalno obavljanje djelatnosti.

Površina ugostiteljskog aparata može biti do 2m^2. Ugostiteljski aparat koji se postavlja na javnim površinama treba da bude pokretan - kolica na točkovima i da se uklanja sa javne površine nakon obavljanja djelatnosti tokom dana. Uz ugostiteljski aparat može se postaviti suncobran odnosno tenda, stolica na rasklapanje i kanta za otpatke. Na obodu suncobrana odnosno tende, koji se postavljaju uz ugostiteljski objekat može biti ispisan samo naziv ugostiteljskog objekta, u skladu sa osnovnim tonom suncobrana odnosno tende.

Posebni uslovi uređenja
U slučaju postavljanja ugostiteljskog aparata ispred ugostiteljskog objekta moguće je postavljanje samo jednog u okviru ugostiteljske terase koja pripada datom poslovnom prostoru.
U slučaju postavljanja ugostiteljskog aparata za samostalno obavljanje djelatnosti, moguće je postavljanje više aparata različitih funkcija, ukoliko to lokacija dozvoljava. Boja platna suncobrana treba da bude diskretna. Poželjna je bijela i bež boja dok se u izuzetnim slučajevima kada se to potvrđuje analizom okolnog ambijenta mogu koristiti i neke druge boje (teget, bordo, tamnija zelena..) ali nikako jarke i agresivne boje.

Ugostiteljski aparat koji je postavljen na javnim površinama može se ukloniti se sa javne površine nakon završetka dnevnog radnog vremena ili nakon završenog sezonskog radnog vremena.

Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa.
Takođe, daje se mogućnost postavljanja ugostiteljskih aparata na novim lokacijama ukoliko se za isto ukaže potreba, a prema smjernicama datim ovim Programom.

Tehnička dokumentacija: Atest proizvođača i fotografije uređaja.

Slike: primjeri ugostiteljskih aparata

4.2.1.7. Posebna vozila za pružanje jednostavnih ugostiteljskih usluga

Posebna vozila za pružanje jednostavnih ugostiteljskih usluga su pokretni privremeni objekti sa proizvođačkim atestom za obavljanje pojedinih vrsta ugostiteljskih usluga, koji se mogu premještati sa jednog mjesta na drugo, sopstvenim pogonom ili vučom.
Površina posebnog vozila može biti do 12m^2.
Spoljašnji izgled vozila mora biti neutralan, prilagođen ambijentima u kojima će se nalaziti.
Usluživanje u pokretnom objektu vrši se preko natkrivenog šaltera ili pulta u ambalaži za jednokratnu upotrebu.

Posebni uslovi uređenja

U posebnom vozilu mogu da se uslužuju hrana pripremljena na drugom mjestu u originalnom pakovanju i pića i napici u originalnoj ambalaži ili na točenje uz upotrebu ambalaže i pribora za jednokratnu upotrebu. Prilaz do mjesta na kojem se nalazi posebno vozilo mora da bude obezbjeđen i uređen.
Posebna vozila za pružanje jednostavnih ugostiteljskih usluga mogu biti sastavni dio privremenih objekata i opreme (štand, prodajni pano i prodajni pult, ugostiteljski aparat, bina, podijum) za potrebe održavanja prazničnih i ostalih javnih događaja (sportske, kulturne, tehničke, aktivističke, humanitarne, ekološke, obrazovne i slične prirode).

Lokacija: Ovu vrstu privremenih objekata nije potrebno ucrtavati u grafički prilog Programa. Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa.

Tehnička dokumentacija: Atest proizvođača i fotografije uređaja.

Slika: Primjer - posebna vozila za pružanje jednostavnih ugostiteljskih usluga

4.2.1.8. Vikend kućica

Vikend kućica je privremeni objekat namjenjen za turizam. Vikend kućica montažno-demontažni odnosno nepokretni privremeni objekat koji služi za turistički smještaj u prirodi kao kuća za iznajmljivanje. Vikend kućica je drvena kuća (planinska brvnara, koliba) koja se može postaviti na postojećoj podlozi odnosno na drvenim stubovima. Vikend kućica se svojim izgledom i materijalizacijom uklapa u prirodni ambijent u kojem se postavlja. Bruto površina vikend kućice u osnovi je do 40m^2, spratnosti najviše dvije etaže (P+Pk). Vikend kućica može imati terasu odnosno drvenu platformu površine do 15m^2. Vikend kućica ima ugrađen vodonepropusni sud ili biopročišćivač, odnosno obezbijeđen mobilni sanitarni blok kontejnerskog tipa sa priključkom na kanalizacioni sistem u kontaktnoj zoni. Vikend kućica priključuje se na vodovodne instalacije, a ukoliko ne postoji mogućnost vodovodnog priključka snabdijeva se tehničkom vodom iz za to pripremljenog rezervoara.

Posebni uslovi uređenja - lokacija

Ukoliko lokacija to dozvoljava moguće je postavljanje više vikend kućica na jednoj katastarskoj parceli u cilju turističke grupacije, s tim da ukupna pripadajuća površina po jednoj vikend kućici iznosi minimum 300m². U okviru definisane površine za jednu vikend kućicu može biti opredjeljen prostor za privremeno parkirališta sa najviše dva parking mjesta.

Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa.
Tehnička dokumentacija: Revidovan glavni projekat.

Slike: primjer vikend kućice sa okruženjem

4.2.1.9. Auto kamp

Autokamp je privremeni objekat namjenjen za turizam. Auto kamp je otvorena površina u funkciji privremenog objekta, koju čini zemljište određeno za boravak lica u:

- kamp kućici na točkovima (mobile home),
- kamp prikolici,
- pod šatorom ili
- drugoj mobilnoj opremi za smještaj ljudi na otvorenom prostoru.

Pod mobilnom opremom ne smatra se vikend kućica sa ili bez sopstvenog sanitarnog čvora. Maksimalna površina auto kampa iznosi 5.000m^2, a minimalni kapacitet auto kampa je 10 kamp mjesta. Površina na kojoj se postavlja auto kamp ne može se fizički mijenjati odnosno betonirati. Izuzetno, na terenu se može formirati podloga od šljunka srednje granulacije debljine maksimalno 15cm, pod uslovom da se ne radi o zelenoj površini. Auto kamp sadrži:

- zajednički mobilni sanitarni blok kontejnerskog tipa sa priključkom na kanalizacioni sistem ili na vodonepropusnu septičku jamu odnosno septičku jamu sa biopročišćivačem i montažno-demontažnu prijemnu kućicu (recepciju).

Posebni uslovi uređenja

Auto kamp kao otvorena površina u funkciji privremenog objekta je površina do koje je neophodno da ima prilazni put sa javnih saobraćajnica širine najmanje 3m. Saobraćajnice unutar kampova izrađene od šljunka sa dovoljnom nosivošću podloge, širine najmanje 3m. Auto kamp se može ograditi prirodnim ili vještačkim ogradama (montažno-demontažna) visine do 160cm. Ogradama se sprječava nekontrolisani ulazak i može se postaviti samo u granicama površine auto kamp parcele. Kamp oprema se postavlja samo u granicama kampa. Površina za iznajmljivanje po kamp mjestu treba da iznosi min 50m^2 za prikolice i kamp kućice na točkovima i najmanje 30m^2 za šatore. Pružanje usluga kampovanja

definisati u skladu sa Zakonom o turizmu i ugostiteljstvu ("Službeni list Crne Gore", br. 002/18 od 10.01.2018, 004/18 od 26.01.2018, 013/18 od 28.02.2018, 025/19 od 30.04.2019, 067/19 od 11.12.2019, 076/20 od 28.07.2020)

Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa.
Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje sa organizacijom i rasporedom sadržaja u auto kampu. Po potrebi uzrada Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu.

Slike: primjeri - auto kampa i okruženja (kamp prikolice, šator)

4.2.1.10. Vidikovac

Vidikovac je površina posebno uređena za posmatranje okoline u svrhu upotpunjavanja turističke ponude. Vidikovac koji se organizuje kao manje proširenje do 100m^2 uz saobraćajnicu može biti bez opreme ili može imati klupu i kantu za otpatke, prostor za sjedenje sa ili bez nadstrešnice ili prostor za loženje sa nadstrešnicom. Vidikovac se postavlja na spoljnoj krivini saobraćajnica, okrenut prema okolnom pejzažu. Vidikovac površine preko 100m^2 može biti uz samu saobraćajnicu ili u njenoj neposrednoj blizini i ima površinu za parkiranje, dvoglede, informativnu tablu sa detaljima o okruženju koji se mogu vidjeti sa te tačke, klupe za sjedenje sa ili bez nadstrešnice, korpe za otpatke. Uz vidikovac preko 500m^2 mogu se predvidjeti i dodatni sadržaji - ugostiteljski objekat, štand za prodaju suvenira, sanitarni blok ili dječje igralište.

Posebni uslovi uređenja
Prilikom preciznog određivanja lokacije za vidikovac, neophodno je obezbijediti nesmetan prilaz i priključenje na saobraćajnicu. Ukoliko se vidikovac postavlja uz saobraćajnicu ili u njenoj neposrednoj okolini, kao i u skrivenom krajoliku sa atraktivnim okruženjem, potrebno je:

- *predvidjeti uređenje pristupnih puteva, parking prostor i priključenje na glavnu saobraćajnicu, pri čemu treba poštovati uslove nadležnog organa za puteve;*
- *postaviti adekvatnu infrastrukturnu i turističku signalizaciju;*
- *voditi računa o bezbjednosti lokacije, ukoliko je potrebno postaviti zaštitnu ogradu maksimalne visine 160 cm;*

Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa. Precizan položaj vidikovca sa kojeg je moguće panoramski sagledavati atraktivno okruženje zavisi od prostornih uslova konkretne lokacije.
Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje, odnosno revidovani glavni projekat ukoliko se postavlja vidikovac sa pratećim sadržajima.

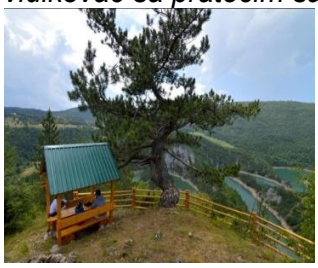

Slike: primjeri - vidikovac, info tabla

4.2.2. Privremeni objekti namjenjeni za trgovinu i usluge

4.2.2.1. Prodajni pano i prodajni pult

Prodajni pano i prodajni pult su objekti za izlaganje i prodaju ukrasnih predmeta, knjiga, časopisa, slika, cvijeća, informacioni pultovi i slično.
Prodajni pano i prodajni pult su isključivo pokretni privremeni objekti, a maksimalna površina prodajnog panoa i prodajnog pulta je do 2m^2.
Prodajni pano i prodajni pult izrađuju se od lakog i transparentnog materijala kao što su inoks mreže, pleksiglas, metalik limena konstrukcija.
Uz prodajni pano i prodajni pult postavlja se i stolica na sklapanje.

Posebni uslovi uređenja
Montažno-demontažni objekti privremenog karaktera ovog tipa su objekti od lakog i transparentnog materijala, metalik limena konstrukcija ili drvena konstrukcija, uz moguće korišćenje materijala kao što su staklo ili platno bijele ili bež boje.
Nakon isteka dnevnog radnog vremena prodajni pano i prodajni pult ostaju na javnoj površini, a nakon sezonskog radnog vremena se uklanjaju sa javne površine.
U cilju organizovanja različitih manifestacija (novogodišnji bazari, izložbe cvijeća, sajmovi domaćih proizvoda i sl.), koje traju manje od 15 dana moguće je vršiti grupaciju ovih objekata tamo gdje lokacija to dozvoljava. Nakon završetka manifestacije, pano i prodajni pult se uklanja sa javne površine.
Objekti panoa/pulta koji se postavljaju radi organizovanja događaja ne moraju biti tipski objekti dati ovim Programom kroz idejna rješenja, ali je neophodno da budu estetski usaglašeni i da vizuelno čine jedinstvenu cjelinu.

Lokacija: Ovu vrstu privremenih objekata nije potrebno ucrtavati u grafički prilog Programa. Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa.

Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje.

Slike: primjeri - prodajni pano i pult

4.2.2.2. Štand

Štand je pokretni odnosno montažno-demontažni privremeni objekat, koji se postavlja na gotovu podlogu i kod kojeg jedan konstruktivni sklop objedinjuje površinu za izlaganje, čuvanje robe i zaštitu od atmosferskih prilika.
Maksimalna površina štanda može biti do 4m^2.
Na štandu se može vršiti prodaja umjetničkih predmeta, knjiga, štampe, suvenira, čestitki, cvijeća, proizvoda domaće radinosti.

Posebni uslovi uređenja
Ovi objekti se izrađuju od lakog i transparentnog materijala, metalne podkonstrukcije sa spregovima za zaštitu od vjetra obložene drvetom adekvatno obrađenim u cilju zaštite od vremenskih prilika sa limenim krovnim pokrivačem sakrivrenim iza atike konstrukcije.
Ove objekte je potrebno adekvatno pričvrstiti na podlogu ili na prethodno pripremljene betonske stope ili na neki drugi adekvatan način u cilju obezbjeđivanja sigurnosti. Reklama na štandu se može postaviti iznad najviše kote objekta, a potrebno je pričvrstiti sa unutrašnje strane.

Nakon isteka sezonskog radnog vremena prodajni štandovi mogu ostati na lokaciji, uz obavezu da se adekvatno konzerviraju.
U cilju organizovanja različitih manifestacija (novogodišnji pazari, izložbe cvijeća, sajmovi domaćih proizvoda i sl.), moguće je vršiti grupaciju ovih objekata tamo gdje lokacija to dozvoljava uz obavezno poštovanje opštih odredbi ovog Programa.
Objekti štanda koji se postavljaju radi organizovanja događaja ne moraju biti tipski objekti dati ovim Programom kroz idejna rješenja, ali je neophodno da budu estetski usaglašeni i da vizuelno čine jedinstvenu cjelinu. Prilikom postavljanja potrebno je voditi računa o prikladnoj međusobnoj udaljenosti štandova.
Po mogućnosti štandovi mogu činiti veću funkcionalnu cjelinu u cilju formiranja zone za prodaju knjiga, cvijeća, pazara, tj. pijace.

Lokacija: Ovu vrstu privremenih objekata nije potrebno ucrtavati u grafički prilog Programa. Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa.
Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje. Predlog rasporeda štandova za manifestaciju.

Slike: Primjeri - štanda

4.2.2.3. Kiosk za prodaju štampe

Kiosk je montažno-demontažni privremeni objekat namijenjen za prodaju štampe koji je izgrađen od lakih kvalitetnih materijala, proizveden od ovlašćenog proizvođača, koji se montira na gotovu podlogu (asfalt, beton, kamene ploče, drvo) i koji se može postaviti i ukloniti sa lokacije u cjelini ili u djelovima. Bruto površina kioska za prodaju štampe može biti do 9m^2. Kiosk se izrađuje od trajnog materijala - čelika pocinčanog i plastificiranog u boji, inoksa ili od eloksiranog ili plastificiranog aluminijuma.
Kiosk svojim izgledom, oblikovanjem i bojom mora biti usklađen sa prostorom u kojem se postavlja. Struktura fasada i zidova kioska može biti od pocinčanih bojenih limova, poliuretanskih panela, termopan stakla, fasadnih laminata ili ispuna sa kamenim odnosno drvenim oblogama. Na prednjoj strani kioska, iznad prodajnog pulta može se postaviti sklopiva ili fiksna konzolna tenda, maksimalne širine 1,5m od ivice kioska i minimalne visine 2,3m računajući od kote trotoara, a usluga u kiosku se, po pravilu, pruža preko pulta. Opremu kioska obavezno čini korpa za otpatke postavljena neposredno uz kiosk ili iza kioska.

Posebni uslovi uređenja
Potrebno je težiti principu tipizacije i unifikacije. Kiosci za prodaju štampe:

- *moraju biti tipski prefabrikovani objekti sa sličnom konstrukcijom, dimenzijama i oblikovnim elementima (pravougaonog ili nepravilnog oblika);*
- *mogu se postavljati na način da su u građevinskoj liniji izgrađenih objekata kontaktnog područja i nikako na mjestima gdje bi predstavljali smetnju susjednim objektima ili ugrožavali normalno odvijanje saobraćaja;*

- *treba da su postavljeni u nivou zemljišta, a u slučaju kada se nalaze ispod ili iznad tog nivoa, moraju imati bezbjedan pristup za kupce i obezbijeđene uslove za manipulaciju robom;*
- *ako se postavljaju na zemljanoj podlozi, prostor ispred kioska mora biti popločan tvrdim materijalom (kamene ploče, cigla, deking i sl.) najmanje u dužini koja odgovara dužini kioska;*
- *moraju biti osvijetljeni dnevnom svjetlošću dovoljne vidljivosti, a električno osvjetljenje mora biti takve jačine da odgovara standardima radnih prostorija;*
- *se postavljaju isključivo kao samostalni objekti i ne mogu se koristiti kao proširenje poslovnog prostora stalnog karaktera;*
- *uz kiosk moguće je postavljanje jedne rashladne vitrine za prodaju pića, kao i jednog konzervatora za sladoled;*
- *u okviru novijih modela kioska za štampu moguće je postavljanje jedne rashladne vitrine za prodaju pića i jedan konzervator za sladoled u posebnim dijelovim kioska predviđenim za smještaj navedene dodatne opreme;*

Nije dozvoljeno: postavljanje suncobrana, prodajnih panoa i sl. kao opreme kioska, postavljanje kioska na samu ivicu trotoara (već je potrebno ostaviti prostor od minimum 1,5m za mušterije), postavljati instalacije ili djelove uređaja za ventilaciju i/ili klimatizaciju na vanjske djelove kioska na vidljiv način.

Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa.
Tehnička dokumentacija: Tipski projekat ili idejno rješenje, fotografija.

4.2.2.4. Kiosk namjenjen trgovini i uslugama

Kiosk je montažno-demontažni privremeni objekat namijenjen trgovini i uslugama koji je izgrađen od lakih kvalitetnih materijala, proizveden od ovlašćenog proizvođača, koji se montira na gotovu podlogu (asfalt, beton, kamene ploče, drvo) i koji se može postaviti i ukloniti sa lokacije u cjelini ili u djelovima. Bruto površina kioska za trgovinu i usluge može biti do 30m^2. Kiosk se izrađuje od trajnog materijala - čelika pocinčanog i plastificiranog u boji, inoksa ili od eloksiranog ili plastificiranog aluminijuma (izuzetno od drveta ako se postavlja u nacionalnom parku). Kiosk svojim izgledom, oblikovanjem i bojom mora biti usklađen sa prostorom u kojem se postavlja. Struktura fasada i zidova kioska može biti od pocinčanih bojenih limova, poliuretanskih panela, termopan stakla, fasadnih laminata ili ispuna sa kamenim odnosno drvenim oblogama. Na prednjoj strani kioska, iznad prodajnog pulta može se postaviti sklopiva ili fiksna konzolna tenda, maksimalne širine 1,5m od ivice kioska i minimalne visine 2,3m računajući od kote trotoara, a usluga u kiosku se, po pravilu, pruža preko pulta. Opremu kioska obavezno čini korpa za otpatke postavljena neposredno uz kiosk ili iza kioska.

Posebni uslovi uređenja
Na kiosk za ostale vrste trgovine i usluga je dozvoljeno postaviti reklamni naziv i reklamni logo. Kiosci za ostale vrste trgovine i usluga mogu biti namjenjeni za trgovinu (prodaja mješovite robe, suvenira, proizvoda domaće radinosti, cvijeća, knjiga, i dr.), pružanje ugostiteljskih usluga (brza hrana, pekara, juice bar i sl.), pružanje zanatskih i drugih usluga.

Kiosk za ostale vrste trgovine i usluga:
- *je pravouganog ili nepravilnog oblika, svojim izgledom, oblikovanjem i bojom mora biti vizuelno usklađen sa lokalitetom u kojem se postavlja;*
- *može se postaviti na način da je u građevinskoj liniji izgrađenih objekata kontaktnog područja i nikako na mjestima gdje bi predstavljali smetnju susjednim objektima ili ugrožavali normalno odvijanje saobraćaja;*

- *treba da je postavljen u nivou zemljišta, a u slučaju kada se nalazi ispod ili iznad tog nivoa, mora imati bezbjedan pristup za kupce i obezbijeđene uslove za manipulaciju robom;*
- *mora biti osvijetljen dnevnom svjetlošću dovoljne vidljivosti, a električno osvjetljenje mora biti takve jačine da odgovara standardima radnih prostorija;*
- *se postavlja isključivo kao samostalan objekat i ne može se koristiti kao proširenje poslovnog prostora stalnog karaktera;*
- *mora da ispunjava sve druge minimalno-tehničke uslove koje se odnose na obavljanje određene djelatnosti i usluga;*
- *uz kiosk moguće je postavljanje jedne rashladne vitrine za prodaju pića, kao i jednog konzervatora za sladoled;*

Nije dozvoljeno postavljanje: suncobrana, prodajnih panoa i sl. kao opreme kioska; kioska na samu ivicu trotoara (već je potrebno ostaviti prostor od minimum 2m za mušterije i prolaz pješaka); instalacija ili djelova uređaja za ventilaciju i/ili klimatizaciju na vanjske djelove kioska na vidljiv način; ugostiteljske terase i usluživanje na ugostiteljskoj terasi iz kioska.
Postojeći kiosci namjenjeni za trgovinu i usluge moraju se uskladiti prema smjernicama ovog Programa.
Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa.
Tehnička dokumentacija: Tipski projekat ili idejno rješenje, fotografija.

Slike: primjeri - kiosci namjenjeni za prodaju ostalih vrsta trgovine i usluga

4.2.2.5. Bankomat

Bankomat je prefabrikovani uređaj namijenjen pružanju bankarskih usluga preuzimanja gotovog novca na otvorenom prostoru, a može postaviti kao samostojeći ili zidni, odnosno konzolno na fasadu objekta i sastoji se od zaštitnog kućišta i bankomatskog aparata.

Posebni uslovi uređenja
Zidne bankomate potrebno je postaviti na način da ne narušavaju ambijent kontakt zone i omoguće nesmetan pristup kako korisnika bankomata, tako i pješaka. U granicama gabarita poslovnog prostora banke ili drugog poslovnog prostora i njegove pripadajuće katastarske parcele može se postaviti samo jedan bankomat. Bankomat se može postaviti kao samostojeći ili na fasadi objekta i mora imati direktan pristup sa javne parcele. Bankomate nije dozvoljeno postavljati na objektima koji predstavljaju pojedinačno kulturno dobro, kao ni u njihovoj zaštićenoj okolini. Dozvoljeno je na bankomatu postaviti logotip banke i logotipe izdavalaca kreditnih kartica, prikazati osvijetljeni znak na ili iznad bankomata i prikazivati reklamne poruke na displeju bankomata. Bankomati treba da su minimalnih dimenzija i da su unificirani, u sivoj, metalik ili sličnoj boji uklopljeni u prostor. Postavljaju se tako da visina od kote uređenog terena do donje ivice bankomata iznosi 70 cm. Sve radove na postavljanju bankomata potrebno je izvršiti na način da se ne narušava postojeće popločanje, a prateće sadržaje tipa rasvjete i uređaja za video nadzor, po mogućnosti montirati ispod nadstrešnice, odnosno krova objekta, uz saglasnost vlasnika objekta, kako bi minimalno uticali na izgled lokacije.

Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa. Takođe, daje se mogućnost postavljanja bankomata na novim lokacijama ukoliko se za isto ukaže potreba, a prema smjernicama datim ovim Programom.
Tehnička dokumentacija: Atest proizvođača i prikaz objekta na kom se postavlja bankomat.

Slika: primjer samostojećeg bankomata

4.2.2.6. Pijaca

Pijaca je otvorena površina u funkciji privremenog objekta koja se formira na neuređenom zemljištu i koje se može prilagoditi ovoj namjeni. Postojeća asfaltna ili betonska površina može se prilagoditi za potrebe formiranja privremene pijace.
Površina prostora pijace zavisi od kapaciteta lokacije i potreba korisnika. Površina se u sklopu prostora pijace, ne može betonirati niti vršiti njegove fizičke promjene, s tim da se može formirati podloga od šljunka srednje granulacije debljine do 15 cm.
U okviru pijace postavljaju se mobilni hemijski toaleti koji su napravljeni od PVC materijala. U okviru parking prostora pijace može postojati montažno demontažna prijemna kućica (naplata karata) površine do 4m^2.

A. <u>Posebni uslovi uređenja</u>

- *U okviru postojeće lokacije zelene pijace otvorenog tipa postoji pijačni mobilijar u vidu različitih tipova tezgi (betonske, metalne, drvene) koje su organizovane u cilju pružanje usluga–prometa poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, u skladu sa propisima o kvalitetu proizvoda i zdravstvenoj ispravnosti namirnica koje se mogu prodavati na pijaci. U skladu sa organizacijom poslovanja potrebno je izvršiti sanaciju/zamjenu postojećeg pijačnog mobilijara. Takođe, u sklopu ove lokacije je moguće postaviti do 10 novih prodajnih pultova - tezgi površine do 2m^2 postavljenih na način da se ostavi dovoljno prostora za komunikaciju između istih. Pultovi su metalni, izrađeni od lakih materijala koji se sastoji od prodajne ploče koja sa konstrukcijom i čini jednu cjelinu.*
- *U okviru postojeće lokacije mješovite pijace otvorenog tipa postoje metalne tezga koje su organizovane za promet neprehrambenih proizvoda koje služe za zadovoljavanje potreba u domaćinstvu. U skladu sa organizacijom poslovanja potrebno je izvršiti sanaciju/zamjenu postojećeg pijačnog mobilijara sa novim tezgama – prodajnim pultovima.*

Lokacije: U skladu sa grafičkim dijelom Programa.
Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje.

B. <u>Posebni uslovi uređenja</u>

- *Moguće je organizovati otvorenu površinu u funkciji privremenog objekta - stočnu pijacu u vangradskom području, prema uslovima ovog Programa, pri čemu se prednost daje aktiviranju nekadašnjih lokacija (Vrulja, Crljenice, Boljanići, Kosanica i dr.) Dodatna oprema ove lokacije može biti privremena montažno demomontažna ograda. Na lokaciji je potrebno obezbijediti privremeno parkiralište.*

Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa po zahtjevu organa lokalne uprave/organizacije i privrednih društava čiji je osnivač opština ili država. Potreba za površinom privremenog parkirališta procjenjuju se u zavisnosti od sagledavanja mogućnosti prostora na terenu.

Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje.

4.2.2.7. Plac za prodaju automobila

Plac za prodaju automobila je otvoreni prostor u funkciji privremenog objekta koji čini zemljište određeno za prezentaciju automobila na otvorenom prostoru.
Površina placa za prodaju automobila iznosi do 5.000 m^2.
Teren na kom je plac za prodaju automobila ne može se fizički mijenjati odnosno betonirati, s tim da se može formirati podloga od šljunka srednje granulacije debljine do 15 cm.
U okviru placa za prodaju automobila može se postaviti montažno-demontažna prijemna kućica (recepcija) sa sanitarnim blokom i kancelarijom, površine do 30 m^2.

Posebni uslovi uređenja
Prilikom odabira lokacije voditi računa o priključnoj saobraćajnici, kao i neophodnom broju parking mjesta za zaposlene i posjetioce (najviše 10 parking mjesta).
Ograđuju se prirodnim ili vještačkim ogradama koje sprječavaju nekontrolisani ulazak, maksimalne visine 160 cm.

Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa
Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje, odnosno revidovani glavni projekat.

4.2.2.8. Objekat za trgovinu i usluge površine

A. Objekti za trgovinu i usluge površine do 150m^2

Objekat za trgovinu i usluge je privremeni objekat namjenjen za pružanje trgovinskih i drugih usluga, i može biti montažno-demontažni.
Objekat za trgovinu i usluge površine do 150 m^2 je:
- od lakih kvalitetnih materijala, proizveden od ovlašćenog proizvođača,
- montira se na gotovu podlogu (asfalt, beton, kamene ploče, drvo) sa mogućnošću da se sa lokacije ukloni u cjelini ili u djelovima.

Struktura fasada i zidova objekta za trgovinu i usluge može biti od pocinčanih bojenih limova, poliuretanskih panela, termopan stakla, fasadnih laminata ili fasadnih ispuna sa kamenim ili drvenim oblogama.

B. Objekti za trgovinu i usluge površine preko 150m^2

Objekat za trgovinu i usluge je privremeni objekat namjenjen za pružanje trgovinskih i drugih usluga, i može biti montažno demontažni ili nepokretni.
Objekat za trgovinu i usluge površine preko 150 m^2 može biti:
- od trajnog materijala - čelika pocinčanog i plastificiranog u boji,
- od inoksa ili od eloksiranog ili plastificiranog aluminijuma, a svojim izgledom, oblikovanjem i bojom usklađen sa prostorom u kojem se postavlja.

Struktura fasada i zidova objekta za trgovinu i usluge može biti od pocinčanih bojenih limova, poliuretanskih panela, termopan stakla, fasadnih laminata ili fasadnih ispuna sa kamenim ili drvenim oblogama.

Posebni uslovi uređenja
Objekat za trgovinu i usluge je privremeni objekat:
- *koji je neophodno uklopiti u neposredno okruženje, kako u funkcionalnom, tako i u vizuelnom smislu (izgled, boja, materijalizacija),*

- *postavlja na način da je u građevinskoj liniji izgrađenih objekata kontaktnog područja i nikako na mjestima gdje bi predstavljali smetnju susjednim objektima ili ugrožavali normalno odvijanje saobraćaja;*
- *se postavlja kao samostalan objekat za obavljanje samostalne privredne djelatnosti i mora da ispunjava sve druge minimalno-tehničke uslove koje se odnose na obavljanje određene djelatnosti i usluga;*

Programom je dozvoljeno zadržavanje postojećih privremenih objekata za trgovinu i usluge u postojećem gabaritu (označeno u grafičkom prilogu). Ove objekte je potrebno uskladiti prema smjernicama Programa.

Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa.
Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje za objekte površine do 30m^2, odnosno revidovani glavni projekat za objekte površine veće od 30m^2.

4.2.2.9. Automat za prodaju štampe

Automat za prodaju štampe je prefabrikovani uređaj namjenjen kupovini dnevne štampe na otvorenom prostoru koji se sastoji od zaštićenog kućišta i prodajnog aparata. Automat se može postaviti kao samostojeći ili zidni, odnosno konzolno na fasadu objekta.

Lokacija: Ovu vrstu privremenih objekata nije potrebno ucrtavati u grafički prilog Programa. Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa.
Tehnička dokumentacija: *Atest proizvođača i fotografije uređaja.*

4.2.3. Privremeni objekti namjenjeni za organizaciju događaja

Šator za manifestacije, događaje ili promocije:
- je fabrički proizveden i atestiran privremeni objekat koji se sastoji od lake, montažno-demontažne konstrukcije na adekvatan način pričvršćen za tlo i razapetog platna ili nekog drugog nepromočivog materijala;
- svom svom sastavu može imati uređaje za kontrolu temperature (grijanje, klima uređaj, ventilatori), ozvučenje, osvjetljenje i manju kuhinju, binu, podijum, prostor i opremu za posjetioce (tribine, stolice, prenosive toalete);
- može biti različitih dimenzija i oblika, u zavisnosti od konkretne namjene (cirkuske predstave, koncerti, izložbe)

Bina, podijum ili bioskop na otvorenom:
- je fabrički proizvedeni i atestirani objekat koji se sastoji od lakih, montažno-demontažnih konstrukcija i na njih postavljenih gaznih površina od čvrstih materijala, sa pripadajućom tehničkom opremom (ozvučenje, osvjetljenje, ekrani) i prostorom i pratećom opremom za gledaoce (ograda, ograđeni prostor, tribine, stolice);
- mogu biti različitih dimenzija i oblika, u zavisnosti od konkretne namjene i predviđenog broja posjetilaca.

Objekti i oprema za potrebe snimanja spotova, filmova ili reklama:
- su svi montažno-demontažni objekti (za smještaj osoblja, studijski rad, garderobe, prenosivi toaleti),
- tehnička oprema (ozvučenje, osvjetljenje, kamere sa kranovima),
- scenografije, rekviziti koji se postavljaju za ovu potrebu;
- mogu biti različitih dimenzija i oblika, u zavisnosti od konkretne namjene.

Objekti i oprema za potrebe organizovanja festivala:

- su fabrički proizvedeni i atestirani montažno-demontažni objekti (bine, podijumi, garderobe, šatori, prenosivi toaleti),
- tehnička oprema (ozvučenje, osvjetljenje, kamere sa kranovima i sl.),
- scenografija, rekviziti, prostor i prateća oprema za gledaoce (ograda, ograđeni prostor, tribine, stolice, toaleti, šatori za smještaj),
- privremeni parking prostori koji se na javnom prostoru postavljaju za potrebe festivala i drugih kulturnih manifestacija;
- mogu biti različitih dimenzija i oblika, u zavisnosti od konkretne namjene i predviđenog broja posjetilaca.

Objekti i oprema za potrebe održavanja prazničnih i ostalih javnih događaja (sportske, kulturne, tehničke, političke, aktivističke, humanitarne, ekološke, obrazovne i slične prirode) mogu biti:

- štand,
- prodajni pano i prodajni pult,
- ugostiteljski aparat,
- posebna vozila za pružanje jednostavnih ugostiteljskih usluga,
- bina,
- podijum,
- oprema za performanse (izvođači, muzičari, promoteri, dijeljenje flajera).

Posebni uslovi uređenja

Za vrijeme trajanja festivala, sajmova, koncerata, manifestacija i drugih događaja koji upotpunjuju turističku ponudu moguće je zauzeti površinu na kojoj bi se montirali privremeni objekti, neophodni za organizaciju navedenih događaja. Vrijeme postavljanja, korišćenja i uklanjanja privremenih objekata u ovu svrhu podrazumijeva period montaže i demontaže privremenih objekata, koji ne može biti duži od 15 dana, kao i period zauzeća površine i korišćenja privremenih objekata za vrijeme trajanja pomenutih događaja. Prilikom odabira lokacije voditi računa o pristupačnosti saobraćajnica, privremenom parkiralištu za potrebe organizacije odogađaja kao, i površini dovoljnoj za postavljanje objekta sa pratećim sadržajima, što se usklađuje sa zahtjevima zainteresovanih lica za postavljanje objekta. Za privremene "objekte i opremu za potrebe održavanja prazničnih i javnih događaja" primijeniti smjernice date Programom za ovu vrstu objekata Neophodno je planirati privemeno parkiralište u slučaju postavljanja šatora na neuređenom zemljištu.

Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.

Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje montažno-demontažnih objekata, atesti proizvođača i fotografije opreme odnosno uređaja.

Slike: Primjeri - Privremeni objekti namjenjeni za organizaciju događaja

4.2.4. Privremnei objekti namjenjeni reklamiranju, oglašavanju i pružanju informacija

4.2.4.1 Informacioni punkt

Informacioni punkt:
- je montažno-demontažni privremeni objekat za prezentovanje materijala u promotivne svrhe, odnosno pružanje informacija o određenoj lokaciji;
- je maksimalne bruto površina u osnovi do 2m^2;
- se izrađuje od lakog materijala kao što su lake metalne konstrukcije i obloge, inox mreže, prexiglas;
- se u zaštićenim područjima izrađuje od drveta;
- kao sastavni dio može imati i stolicu na sklapanje.

Posebni uslovi uređenja
Nakon isteka dnevnog radnog vremena informacioni pult ostaje na javnoj površini, a nakon sezonskog radnog vremena se uklanja sa javne površine. Na informacionom pultu je dozvoljeno postaviti reklamni naziv i reklamni logo. Na informacionom pultu se ne može vršiti bilo kakva prodaja.

Lokacija: Informativni punkt se postavlja na ključnim mjestima u gradu gdje je velika koncentracija ljudi, a služi za pružanje različitih informacija turistima i ostalim zainteresovanim licima. Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.
Tehnička dokumentacija: Tipski projekat, kataloški podaci, fotografije.

Slika: primjer - informacioni punkt

4.2.4.2 Bilbord

Bilbord je nepokretni privremeni objekat, izgrađen od lakih materijala, u ramu, na nosećem stubu. Bilbord je vrsta reklamno-oglasnog panoa koji prema obliku i raspoloživim površinama za oglašavanje može biti jednostran, dvostran ili trostran. Bilbord se može postaviti i na nosač koji se nalazi na fasadi zgrade, a više bilborda se ne mogu postavljati u visinu. Bilbord se prekriva plakatom bijele boje ukoliko na bilbordu nije postavljena reklamna poruka.

Površine svake strane bilborda može biti od 6m^2 do 60 m^2, u sljedećim dimenzijama (visina x širina):
- 2,0 m x 3,0 m; 3,0 m x 4,0 m; 3,0 m x 6,0 m;
- 3,0 m x 8,0 m; 5,0 m x 10,0 m; i 5,0 m x 12,0 m.

Posebni uslovi uređenja
Bilbordi se postavljaju na prometnim mjestima, uz komunikacije, a materijalom, veličinom i bojom se moraju uklopiti u postojeće okruženje. Postavljaju po pravilu uz saobraćajnicu,

upravno na njenu osovinu, bližom stranom panoa na udaljenosti od ivičnjaka najmanje 50cm. Mogu biti osvijetljeni. Bilbordi su samostojeći (tipski, industrijski izrađeni) svjetleći reklamni objekti na kojima privredna društva reklamiraju djelatnosti za sopstvene potrebe, pružaju se servisne informacije i sl. Bilbordi imaju noseći stub visine najmanje 2.5m, najviše 10m ukoliko je površina strane bilborda veća od 12m^2, a maksimalna dopuštena ukupna visina panoa, mjereno od kote saobraćajnice, može iznositi 15m.

Bilbordi ne smiju:

- *oponašati saobraćajne znake i ometati pješačke putanje,*
- *onemogućavati preglednost na raskrsnicama,*
- *zaklanjati saobraćajnu signalizaciju, spomenike kulture, trgove, objekte od spomeničkog značaja;*

Bilbordi koji se postavljaju u nizu uz saobraćajnice moraju biti u istoj liniji, međusobno usklađeni veličinom i oblikom. Razmak između bilborda većih od 18 m² mora iznositi najmanje 200m.

Bilbordi koji se postavljaju na fasadi zgrade su jednostrani:

- *moraju biti dimenzijama usaglašeni sa dimenzijama objekata i imati obaveznu saglasnost vlasnika objekta;*
- *ne smiju ugrožavati konstruktivne elemente objekta niti zaklanjati otvore na objektu;*

Konstruktivni elementi, noseći stubovi i rasvjetna tijela se ne mogu isticati oblikovanjem, bojom i materijalom.

Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa. Za preostali dio Programa - urbanistički uslovi za postavljanje bilborda se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela, kao i uz saglasnosti nadležnih organa. Precizan položaj bilborda zavisi od prostornih uslova konkretne lokacije.

Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje..

4.2.4.3. Oglasni i reklamni pano

Oglasni odnosno reklamni pano (stub, totem,city light-svijetleća reklama, reklamna vitrina, reklamna ograda, LED display):

- je objekat namijenjen isticanju reklamnih poruka, radi komercijalnog reklamiranja i oglašavanja, kao i za isticanje plakata kulturnog sadržaja, plana grada;
- može biti jednostrani ili dvostrani, svjetleći ili nesvjetleći;
- se postavlja na postojeću uređenu površinu;

Maksimalna dozvoljena površina jedne strane oglasnog odnosno reklamnog panoa iznosi 4 m^2 u slučaju stuba, totema, city light-a ili reklamne vitrine, odnosno 20 m^2 u slučaju LED display-a i reklamne ograde.

<u>Posebni uslovi uređenja</u>

***Pokretni oglasni i reklamni pano** je jednostrani ili dvostrani slobodnostojeći objekat, oblika slikarskog štafelaja (površine svake strane do 1m^2), a koristi se za isticanje asortimana proizvoda, vrsta usluga koje se nude i sl. Pozicioniraju se na parcelu objekta u kome se nalazi poslovni prostor ili na javnoj površini neposredno uz građevinu, na način da se obezbijedi nesmetana pješačka komunikacija. Uklanjaju se nakon završetka radnog vremena ukoliko su postavljeni na javnu površinu.*

Fiksni oglasni i reklamni pano je *namjenska slobodnostojeća tabla sa trajnim natpisom pravnog lica ili preduzetnika,a može biti:*

- *jednostrana ili dvostrana ploča od lima;*
- *pravougaonog oblika sa dva oslonca koji su nosiva konstrukcija i izrađeni su od metalnih profila,*
- *dozvoljeno postavljanje dva tipa tabli zavisno od prostornih uslova sa naglašenom*
    - *horizontalnom proporcijom u širim profilima ulice (max 2,5x 1,5m)*
    - *vertikalnom proporcijom na užim profilima ulice (max 1,5 x 2,5m)*

Namjenske reklamne table se tipizuju kako bi bile jedinstvene na čitavoj teritoriji grada, a postavljaju se duž saobraćajnica, na javnim površinama u naseljenom mestu i duž javnih puteva van naseljenog mesta.

Svjetleće reklame city-light *su reklamni panoi prefabrikovanog tipa, sa ormarićem za postavljanje reklamnog sadržaja dvostrane orijentacije i postoljem od armiranog betona ili metala, koji se postavlja u reklamne ili turističke svrhe. Svijetleće reklame imaju sopstveni izvor unutrašnjeg osvijetljenja koji se napaja električnom energijom. Ovi reklamni panoi postavljaju se:*

- *kao slobodnostojeći objekti, na minimum 50 cm od krajnje linije objekta, i minimum 50cm od ivičnjaka trotoara ili saobraćajnice;*
- *tako da razmak između osvjetljenih reklamnih vitrina mora iznositi najmanje 15m;*
- *tako da osvjetljenje reklamne vitrine mora biti ujednačenog i stalnog inteziteta, bijele boje, usklađeno sa intezitetom javne rasvjete uz saobraćajnicu, u rasponu od 200 do 300 lux, usmjereno tako da ne ometa učesnike u saobraćaju;*

Maksimalne dimenzije sredstava za oglašavanje ovog tipa mogu biti: širine 1,50 m, visine 2,50 m i debljine 0,30 m. Postavljaju se u pješačkim zonama na definisanim lokacijama, ali tako da ne ometaju kretanje pešaka.

Lokacije: U skladu sa grafičkim dijelom Programa. Za preostali dio Programa - urbanistički uslovi za postavljanje ovog tipa privremenih objekata se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa. Postavlja se na prometnim mjestima, uz komunikacije.

Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje montažno-demontažnih objekata, atesti proizvođača i fotografije opreme odnosno uređaja.

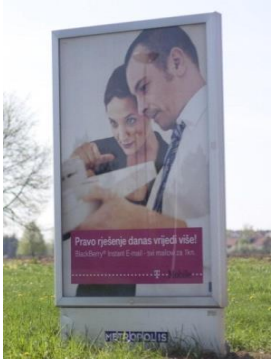

Slike: primjeri - svjetleće reklame city-light

4.2.4.4. Promotivni natpis, skulptura i paviljon

Promotivni natpis, skulptura odnosno paviljon:

- su slobodnostojeći montažno-demontažni privremeni objekti namjenjeni promociji turističke destinacije (naziv destinacije, promotivna poruka, maskota grada);
- postavljaju se na postojeću uređenu javnu površinu ili izuzetno, u sklopu uređenih zelenih površina;
- izrađuju se od trajnog materijala otpornog na atmosferske uticaje.

Posebni uslovi uređenja

Promotivni natpis, skulptura odnosno paviljon su privremeni objekti namijenjeni oplemenjivanju prostora sadržajem i podizanju estetskih kvaliteta lokacije. Paviljon je objekat s krovom u obliku šatora. To je obično manja građevina određene namjene, načinjena od lakog materijala (izložbeni paviljon). Muzički paviljon je natkrivena građevina u parku, služi za odmor i zabavu.

Lokacije: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.

Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje montažno-demontažnih objekata, atesti proizvođača i fotografije

Slika: Primjer muzičkog paviljona

4.2.4.5. Reklamna zastava

Reklamna zastava se postavlja na jarbol, u držače na fasadi objekta ili na stub javne rasvjete na određeno vrijeme, a koji sadrži reklamni natpis. Reklamna zastava može se postaviti i površinski na dio fasade objekta, sa tim da se u visini prizemlja objekta osigura slobodan prostor za prolaz vozila i pješaka.

Posebni uslovi uređenja

Reklamna zastava je privremeni objekat koji sadrži reklamni natpis i postavlja se u cilju reklamiranja privrednog društava, drugog pravnog lica ili preduzetnika. Mikrolokaciju reklamnog panoa na zahtjev korisnika utvrđuje nadležni organ po izlasku na lice mjesta.

Lokacije: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.

Tehnička dokumentacija: Fotodokumentacija.

4.2.4.6. Reklamni suncobran i reklamna tenda

Reklamni suncobran odnosno reklamna tenda su objekti koji su postavljeni na javnoj površini i na kojima je istaknut reklamni sadržaj. Reklamna tenda u sklopu ugostiteljske terase, može se postaviti i iznad ulaza u poslovne prostore ili može biti samostojeća.
Reklamna tenda postavlja se na metalnu konstrukciju i izrađuje se od impregniranog, plastificiranog ili drugog platna.
U istoj zoni postavljaju se jednoobrazne tende u pogledu veličine, oblika, boje i materijalizacije.

Posebni uslovi uređenja
Ukoliko je dozvoljeno postavljanje tende u sklopu ugostiteljske terase, moraju biti lako sklopive, a mogu se postaviti iznad ulaza u poslovne prostore ili kao samostojeći objekti.
Tenda je slobodnostojeća konstrukcija sa odgovarajućim zastorom sa namjenom za zaštitu od sunca. Tenda se može postaviti samo u okviru terase, pod uslovom da se ne formira objekat u vidu zatvorene terase. Moguće je postavljanje konzolnih tendi iznad ulaza u stambene i poslovne prostore, čija dužina može prelaziti do 20cm sa obje strane otvora, a širina ne smije prelaziti 1.5m. Postavljaju se u zoni prizemlja, ispod prvog razdjelnog vijenca, na način da ne narušavaju kvalitet oblikovnog izraza objekta, i da ne ometaju pješački i kolski saobraćaj. Zabranjuje se bušenje podne podloge i zidova objekata u cilju postavljanja i pričvršćivanja tendi.
Postavljen i otvoren suncobran može natkrivati samo odobrenu površinu, bez zatvaranja bočnih vertikalnih strana najlonom ili nekim drugim materijalom, odnosno konstrukcijom. Mora imati pokretni oslonac na tlu, izrađen tako da se lako skapa i prenosi, a na donjem dijelu mora imati zaštitu protiv oštećenja podne podloge pomicanjem ili povlačenjem.
Na obodima suncobrana i tendi može biti ispisan samo diskretan naziv poslovnog objekta. Na lokacijama koje su povezane ili su na malom prostornom rastojanju postavljaju se jednoobrazne tende u pogledu veličine, oblika, boje i materijalizacije.

Lokacije: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.
Tehnička dokumentacija: Fotodokumentacija. Idejno rješenje, revidovan glavni projekat za tendu površine preko 30m^2.

4.2.5. Privremeni objekti namijenjeni za sport i rekreaciju

4.2.5.1. Objekat za iznajmljivanje sportsko-rekreativne opreme

Objekat namijenjen za iznajmljivanje sportsko-rekreativne opreme je:
- zatvoreni objekat (kiosk, montažna kućica), a koji se može koristiti i kao spremište za sportsku opremu (kajaci, bicikla, čamci) ili
- otvoreni stalak (za bicikla) montažno-demontažnog karaktera;
- izgrađen od lakih kvalitetnih materijala, proizveden od ovlašćenog proizvođača, koji se montira na gotovu podlogu (asfalt, beton, kamene ploče, drvo) i koji se može postaviti i ukloniti sa lokacije u cjelini ili u djelovima;
- objekat maksimalne bruto površine do 30 m^2;
- objekat koji svojim izgledom, oblikovanjem i bojom mora biti usklađen sa prostorom u kom se postavlja i na njemu se mogu postavljati reklamni naziv i logo.

Na prednjoj strani objekta, iznad prodajnog pulta može se postaviti sklopiva ili fiksna konzolna tenda, maksimalne širine 1,5 m od ivice objekta i minimalne visine 2,3 m računajući od kote trotoara.
Objekat može sadržati sanitarnu prostoriju za potrebe zaposlenih.

Posebni uslovi uređenja
Lokacije: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.

Tehnička dokumentacija: Za postavljanje stalka za bicikla - atest proizvođača i fotografija opreme, a za postavljanje objekta za iznajmljivanje sportske opreme-idejno rješenje.

4.2.5.2. Natkriveni/zatvoreni sportski objekat

Natkriveni/zatvoreni sportski objekat je montažno-demontažni ili nepokretni privremeni objekat u funkciji sportsko-rekreativnih aktivnosti (fudbal, košarka, odbojka, tenis, klizanje) sa odgovarajućim sadržajima i ugrađenom opremom. Konstrukcija objekta je napravljena od montažnih elemenata sa zidovima i krovnim prekrivačem od impregniranog ili plastificiranog platna ili drugog sličnog materijala. Zidanje objekta vrši se samo ako je to potrebno za izradu temelja nosača konstrukcije, koji ne može biti izvan zemlje više od 20cm. U okviru pripadajuće površine objekta može se postaviti i montažni objekat površine do 16m^2, za potrebe prodaje karata i smještanja i izdavanja dijela opreme. Ako na lokaciji ili u okviru samog objekta ne postoji toalet sa priključkom na kanalizacioni sistem ili sa bioprečišćivačem, u okviru pripadajuće površine objekta mogu se postaviti pokretni toalet i mobilni sanitarni blok. Natkriveni/zatvoreni sportski objekat snadbijeven je odgovarajućom infrastrukturom, površinama za parkiranje vozila, a prostor oko natkrivenog sportskog objekta oplemenjen zelenilom.

Slike: primjer - natkriveni sportski objekat

Posebni uslovi uređenja
Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa.
Tehnička dokumentacija: Revidovan glavni projekat.

4.2.5.3. Sportski objekat – otvoreni teren

Sportski objekat – otvoreni teren:

- je privremeni objekat u funkciji sportsko-rekreativnih aktivnosti (fudbal, košarka, odbojka, tenis, klizanje, skejt-bord poligon …) sa odgovarajućim sadržajima i ugrađenom opremom;
- može sadržati prostor za gledaoce – montažne tribine;

Oko objekta može se postaviti zaštitna ograda kako bi se zaštitilo okruženje od mogućih negativnih posledica (sportskih rekvizita). Zaštitna ograda na koju se postavlja reklamni sadržaj smatra se reklamnom ogradom.
Podloga sportskog objekta – otvorenog terena može biti gumena podloga, vještačka trava, atletska staza, multifunkcionalna podloga.
U okviru pripadajuće lokacije sportskog objekta može se postaviti:

- montažni objekat površine do 16m^2, za potrebe prodaje karata, smještanja i izdavanja dijela opreme, kao i
- montažni objekat površine do 16m^2 za potrebe svlačionica.

Ako na lokaciji ne postoji toalet sa priključkom na kanalizacioni sistem ili sa bioprečišćivačem, u okviru pripadajuće površine objekta mogu se postaviti pokretni toalet i mobilni sanitarni blok. Objekat je snadbijeven odgovarajućom infrastrukturom, površinama za parkiranje vozila i oplemenjen zelenilom.

Posebni uslovi uređenja
Za prateći objekat u okviru cjeline (prodaja karata, smještaj i izdavanje dijela opreme), smjernice su kao za slične pojedinačne objekte iz ovog Programa. Svlačionica po pitanju materijalizacije i oblikovanja treba da bude primjerena svojoj namjen i usklađena sa prvim

objektom u ovom stavu. Prirodna ventilacija svlačionice je obavezna. Podovi u oba objekta su protiv klizni. Prilaganje fotografija predviđenih toaleta je obavezno, radi provjere uklapanja sa ostalim objektima.

Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa.
Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje montažno-demontažnih objekata površine do 30m^2 ili revidovani glavni projekat za objekte površine preko 30m^2, kao i atesti proizvođača i fotografije opreme odnosno uređaja

Slike: primjer - otkriveni sportski montažna objekti, tribina

4.2.5.4. Zabavni park

Zabavni park je montažno-demontažni privremeni objekat koji čini skup konstruktivnih elemenata, uređaja i druge opreme koja se postavlja na gotovu ili montažno-demontažnu podlogu. Površina lokacije za zabavni park određuje se za svaki konkretan slučaj posebno, zavisno od veličine elemenata koji sačinjavaju zabavni park. Naprave i uređaji koji čine zabavni park mogu imati izražene zvučne i svjetlosne efekte namijenjene zabavi djece i odraslih, izrađeni su od savremenih i kvalitetnih materijala sa potrebnim atestima, a izgledom i oblikom usklađeni su sa okolnim ambijentom.

<u>Posebni uslovi uređenja</u>
Zabavni park je prostorno definisana cjelina čije zauzeće zavisi od vrste i broja naprava za zabavu. Locira na građevinskom zemljištu koje zadovoljava prostorne mogućnosti za ovu vrstu objekata, na način koji obezbjeđuje nesmetano odvijanje kolskog i pješačkog saobraćaja, kao i zaštitu zelenih površina.
U slučaju kada se postavlja veći broj elementata zabavnog parka potrebno je obezbijediti privremeno parkiralište i potrebno ga je uskladiti sa Pravilnikom o bližem sadržaju i formi planskog dokumenta, kriterijumima namjene površina, elementima urbanističke regulacije i jedinstvenim grafičkim simbolima ("Sl. list CG", br. 24/10 i 33/14).

Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa.

Tehnička dokumentacija: Foto dokumentacija sa atestima proizvođača ili idejno rešenje za zabavni park.

Slike: Primjer - zabavni park

4.2.5.5. Dječije igralište

Dječje igralište je montažno-demontažna grupacija objekata, otvorenih površina za igru ili urbanog mobilijara montiranog na određenoj lokaciji u svrhu igre djece. Svi objekti i oprema koji se montiraju u sklopu dječjih igrališta su od materijala otpornih na mehaničke uticaje i ekološki prihvatljivih, bezbijednih po zdravlje djece, sa svim neophodnim atestima.

Posebni uslovi uređenja

Dječije igralište je prostorno definisana cjelina čije zauzeće zavisi od vrste i broja naprava za zabavu. Locira na građevinskom zemljištu koje zadovoljava prostorne mogućnosti za ovu vrstu objekata, na način koji obezbjeđuje nesmetano odvijanje kolskog i pješačkog saobraćaja, kao i zaštitu zelenih površina. Dječije igralište čini skup konstruktivnih elemenata, uređaja i druge opreme, koji se postavljaju na gotovu ili montažno-demontažnu podlogu.

Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa. Za preostali dio Programa - urbanistički uslovi za postavljanje ovog tipa privremenih objekata se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela. Ukoliko je neophodno, planirati postavljanje zaštitne ograde, maksimalne visine 1m.

Tehnička dokumentacija: Spisak rekvizita, fotodokumentacija sa atestima proizvođača. Dokaz o ispravnosti uređaja i opreme.

Slike: primjer - dječije igralište (elementi)

4.2.5.6. Avanturistički park

Avanturistički park je montažno-demontažni privremeni objekat koji čini skup konstruktivnih elemenata (drveni, žičani, zaštitne gume i sunđeri), koji se postavljaju u određenom prostoru i formiraju visinske staze – prepreke za korisnike. Površina lokacije za avanturistički park određuje se za svaki konkretan slučaj posebno, zavisno od veličine elemenata, kao i od prostornih mogućnosti pojedinačnih lokaliteta. Površina u okviru koje se formira avanturistički park iznosi do 2ha. Svi djelovi avanturističkog parka izrađuju se od kvalitetnih materijala s potrebnim atestima, i izgledom i oblikom usklađene sa ambijentom u koji se postavljaju. U okviru pripadajuće površine avanturističkog parka može se postaviti montažni objekat površine do 16m^2, za potrebe prodaje karata i smještanja i izdavanja dijela opreme.

Posebni uslovi uređenja

Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa.

Tehnička dokumentacija: Revidovani glavni projekat. Prilikom izrade dokumentacije poštovati naročito Uredbu o projektima za koje se vrši procjena uticaja zahvata na životnu sredinu („Sl. list RCG“, br. 20/07, „Sl. list CG“, br. 47/13, 53/14 i 37/18).

Slike: primjer - avanturistički park

4.2.5.7. Prostor za “paintball”

Prostor za “paintball” je otvorena površina (šuma, stijene, livade, oronuli objekti, okolina ruševina, napušteni fabrički kompleksi) u funkciji privremenog objekta za potrebe igre “paintball”. Površina lokacije prostora za “paintball” određuje se za svaki konkretan slučaj, zavisno od prostornih mogućnosti pojedinačnih lokaliteta. Maksimalna površina u okviru koje se formira prostor za “paintball” iznosi 5.000m^2. Na prostoru za “paintball” ne mogu se vršiti fizičke promjene terena i mogu se postavljati montažni elementi, koji se na kraju radnog dana uklanjaju. U okviru pripadajuće površine prostora za “paintball” može se postaviti i montažno-demontažni objekat površine do 16m^2, za potrebe prodaje karata i smještanja i izdavanja dijela opreme, koji se na kraju radnog vremena ne uklanja.

Posebni uslovi uređenja

Obavezno je planiranje privremenog parkirališta, broj parking mjesta zavisi od površine objekta, i potrebno ga je uskladiti sa Pravilnikom o bližem sadržaju i formi planskog dokumenta, kriterijumima namjene površina, elementima urbanističke regulacije i jedinstvenim grafičkim simbolima (“Sl. list CG”, br. 24/10 i 33/14).

Lokacije: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.

Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje. Fotodokumentacija.

Slika: primjer - prostor za “paintball”

4.2.5.8. Karting staza

Karting staza je otvorena površina u funkciji privremenog objekta namijenjena za kretanje karting vozila. Postojeću asfaltnu ili betonsku površinu moguće je prilagoditi formiranju karting staze na način da se očiste i obilježe prostori kojima će se kretati karting vozila. Površina lokacije karting staze utvrđuje se za svaki konkretan slučaj, zavisno od prostrornih mogućnosti pojedinačnih lokaliteta. Površina u okviru koje se formira prostor za karting stazu je do 1ha. Teren za karting stazu ne može se fizički mijenjati. U okviru terena za karting stazu mogu se postavljati montažni elementi (ograda, automobilske gume). U okviru pripadajuće površine karting staze može se postaviti privremeni ugostiteljski objekat u skladu sa Pravilnikom.

Posebni uslovi uređenja

Sve staze, piste i tereni moraju biti osigurani sa stanovišta sigurnosti vozača i gledalaca. Preporučena vrsta zaštite staze zavisi od raspoloživog prostora i mogućeg ugla udara. Zone za gledaoce moraju biti zaštićene i sigurne, a isto se izvodi zaštitnim ogradama.

Za označavanje linija na stazi (žuta crta, startno-ciljna crta, startne pozicije, rub staze...), obavezno je korišćenje protivklizne boje. Obavezno je planiranje privremenog parkirališta, broj parking mjesta zavisi od površine objekta, i potrebno ga je uskladiti sa Pravilnikom o bližem sadržaju i formi planskog dokumenta, kriterijumima namjene površina, elementima urbanističke regulacije i jedinstvenim grafičkim simbolima (“Sl. list CG”, br. 24/10 i 33/14).

Lokacije: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.

Tehnička dokumentacija: Idejno rešenje; Revidovani glavni projekat za ugostiteljski objekat.

Slika: primjer - karting staza

4.2.5.9. Mobilno klizalište

Mobilno klizalište je otkriveni ili natkriveni montažno-demontažni privremeni objekat sa pratećom opremom namjenjen za profesionalne i rekreativne sportove na ledu.
Površina mobilnog klizališta iznosi do 1.200 m^2.
Prateću opremu mobilnog klizališta čine rashladni uređaj, zaštitna ograda, prostor za skladištenje opreme za zaravnavanje leda, ostava za klizaljke, garderoba, prostor za iznajmljivanje klizaljki, smještanje blagajne i ostalih potrepština za rad klizališta.
Zaštitna ograda sastoji se od elemenata koji se spajaju i učvršćuju u cjelinu po cijelom obodu mobilnog klizališta, visine 1m, sa ugrađenim vratima za ulazak i izlazak klizača širine minimalno 1m. Zaštitna ograda je zadovoljavajuće čvrstoće - čelična konstrukcija sa drvenim elementima i rukohvatom.

Posebni uslovi uređenja
Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa.
Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje, odnosno revidovani glavni projekat u slučaju natkrivenog objekta sa pratećim sadržajima.

Slike: primjer - klizališta

4.2.5.10. Mobilijar sportskog karaktera

Mobilijar sportskog karaktera su:

- trenažeri,
- stijene za sportsko penjanje,
- fitnes mobilijar,
- skejt parkovi,
- šahovske table i sl.

koji se, po pravilu, postavljaju u šumskim, parkovskim ili na uređenim javnim površinama radi rekreativnog bavljenja sportom.

Posebni uslovi uređenja
Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa.
Za preostali dio Programa - urbanistički uslovi za postavljanje ovog tipa privremenih objekata se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela bez ucrtavanja u grafički dio Programa.

Tehnička dokumentacija: Foto dokumentacija sa atestima proizvođača.

Slika: primjer- mobilijara sportskog karaktera (teretana na otvorenom)

4.2.6. Privremeni objekti za potrebe uređenih kupališta

Kabina za presvlačenje je plažna oprema namijenjena presvlačenju korisnika plaže i može biti postavljena kao jednoprostorna ili višeprostorna, najveće dozvoljene površine 4,0 m^2, s tim da u zavisnosti od veličine kupališta može biti postavljeno više kabina za presvlačenje.
Konstrukcija kabine za presvlačenje treba da bude izrađena od metalnih profila na kojima su ugrađene kukice za kačenje robe prilikom presvlačenja. Strane kabine za presvlačenje su od vodootpornog platna.
Plažni tuševi su objekti koji se postavljaju u službi korisnika kupališta i montiraju se na vodo-propusnu platformu od neklizajućeg PVC materijala ili drveta.
Uobičajena kvadratura koju zauzima komplet tuševa je 4m^2.
Pokretna toaletna kabina je tipski privremeni objekat napravljen od PVC materijala koji predstavlja samostalnu sanitarno-higijensku jedinicu bez potrebe priključivanja na vodovodnu i kanalizacionu mrežu. Bruto površina jednog pokretnog toaleta ne može prelaziti 3m^2.

Mobilni sanitarni blok je montažno-demontažni privremeni objekat, koji je napravljen od lakih kvalitetnih materijala, proizveden od ovlašćenog proizvođača, koji se montira na gotovu podlogu izvan pješčanog dijela kupališta, koji se može postaviti i ukloniti sa lokacije u cjelini ili u djelovima. Mobilni sanitarni blok priključuje se na kanalizacioni sistem ili na vodonepropusnu septičku jamu odnosno septičku jamu sa bioprečišćivačem. Površina mobilnog sanitarnog bloka na kupalištu ne može prelaziti 24 m^2. Mobilni sanitarni blok priključuje se na vodovodne instalacije, a ukoliko ne postoji mogućnost vodovodnog priključka snabdijeva se tehničkom vodom iz za to pripremljenog rezervoara.

Slika: primjer - mobilni sanitarni blok

Plažni mobilijar čine suncobrani, ležaljke i baldahini. Suncobrani i ležaljke se postavljaju po modelu - jedan suncobran i dvije ležaljke na najmanje 8 m^2 kupališta.
Ležaljke se izrađuju od PVC materijala, drveta i ostalih lakih materijala, a baldahini se izrađuju od drvene konstrukcije površine do 2 x 2.5 m, natkrivene bijelim platnom i zavjesama. Uz ležaljku odnosno baldahin je moguće postaviti i mali servisni sto u jednoobraznoj materijalizaciji.
Objekat za smještaj plažnog mobilijara je privremeni objekat koji je izgrađen od lakih kvalitetnih materijala, montiran od montažno-demontažnih elemenata, koji se postavlja na gotovu podlogu (asfalt, beton, kamene ploče, drvo). Objekat za smještaj plažnog mobilijara ne postavlja se na pješčanom dijelu uređenog kupališta.
Bruto površina objekta iz stava 1 ovog člana je do 16 m^2. Objekat može biti izrađen od trajnog materijala: plastificiranih Al profila, drveta, a svojim izgledom, oblikovanjem i bojom mora biti usklađen sa prostorom u kojem se postavlja. U ovom objektu se smješta plažni mobilijar u periodima kada se ne može koristiti, a potrebno ga je zaštititi.

Informativna tabla za korisnike kupališta je plažna oprema koja se postavlja na kupalištu i koja pruža informacije korisnicima o kupalištu, plažnom redu, bezbjednosti. Konstrukcija informativne table za korisnike kupališta je matalna, pričvršćena za tlo na način primjeren postojećoj podlozi.
Bove za označavanje pripadajućeg akvatorijuma kupališta su plutajući privremeni objekti koji služe za ograđivanje akvatorijuma urađenog kupališta.

Ponton je plutajući privremeni objekat za namjenu veza plovila, odnosno za sunčanje ako se nalaze u sklopu kupališta. Ponton može biti opremljen elementima za odlaganje manjih plovila (kanua, kajaka). Konstrukcija pontona može biti od pocinkovanih čeličnih profila, od plovaka napravljenih od polietilena visoke gustine, betona ispunjehih hidrofobnom masom ili od drveta, a gazne površine od drveta, kompozitnog drveta, polietilena ili drugih materijala adekvatno namjeni. Radi sprječavanja pomjeranja pontona postavljaju se unakrsne zatege sa opteživačima u vodi ili se sprječavanje pomjeranja obezbjeđuje metalnim šipovima.

Slika: primjer- pontona za čamac Biogradsko jezero

Objekat za igre na vodi je plutajući privremeni objekat koji čini skup elemenata i druge opreme koja se postavlja u akva prostoru kupališta, a koji nijesu na motorni i džet pogon. Površina lokacije za objekat za igre na vodi određuje se za svaki konkretan slučaj posebno, zavisno od veličine elemenata, kao i od prostornih mogućnosti pojedinačnih lokaliteta. Elementi i druga oprema za objekat za igre na vodi izrađeni su od savremenih i kvalitetnih materijala sa potrebnim atestima.
Na pripadajućem plažnom dijelu kupališta može se postaviti i montažni objekat površine do 4m^2, u okviru dijela predviđenog za ležaljke, za potrebe prodaje karata i smještanja dijela opreme za potrebe objekta za igre na vodi.

Tehnička dokumentacija:
Ponton - Idejno rješenje,odnosno revidovan glavni projekat.
Kabina za presvlačenje, plažni tuševi, mobilni sanitarni blok - Tipski projekat, odnosno atest proizvođača.
Plažni mobilijar, informativna zastava, informativna table, bove - Fotodokumentacija.
Pokretne toaletna kabina - Atest proizvođača.
Objekat za smještaj plažnog mobilijara, spasilačka osmatračnica i spasilački punkt - Idejno rješenje.
Objekti na vodi - fotodokumentacija sa atestima proizvođača.

Posebni uslovi uređenja
Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenih objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa. Navedeni privremeni objekti se mogu postavljati na lokacija Borovičkog jezera ukoliko su ispunjeni uslovi za kupališta (Pravilnikom o uslovima u pogledu uređenosti i izgrađenosti kupališta na rijekama i jezerima ("Sl. list Crne Gore", br. 32/11 od 01.07.2011).

*Borovičko jezero (površine oko 22ha) je udaljeno na oko 7km od Pljevalja, na putnom pravcu Pljevlja-Đurđevića Tara. Nastalo je nakon završetka iskopavanja uglja u Borovičkom basenu, prije 15 godina. Površina oko jezera je neuređena, jer nije izvršena rekultivacija. Ovo jezero se trenutno koristi za ribolov, kao i za kupanje i rekreaciju na vodi. Težnja je da se ovaj prostor uredi, kako bi se rekreacija odvijala u mnogo bezbjednijim i uređenijim uslovima. DPP “Termoelektrana” je planirano formiranje sportsko-rekreativne zone Borovičko jezero. Centralni i glavni dio tog kompleksa je samo Borovičko jezero. Planom je predviđeno uređenje prostora oko jezera, formiranje plaža, omogućavanje vožnje čamaca. Daljim istraživanjima je potrebno utvrditi kvalitet vode u jezeru i mogućnost kupanja stanovnika i posjetilaca grada u njemu.

4.2.7. Privremeni objekti za potrebe upravljanja zaštićenim područjem

4.2.7.1. Kula osmatračnica

Kula osmatračnica je prostor namijenjen za posmatranje ptica u okviru zaštićenog područja. Zauzima površinu u osnovi do 4m^2. Izrađuje se od trajnog materijala - drvene konstrukcije odnosno čelične konstrukcije obložene drvetom. Svojom visinom, izgledom, oblikovanjem i bojom mora biti usklađena sa prostorom u kojem se postavlja. U kuli osmatračnici prostor za posmatranje je visoko pozicioniran u odnosu na podlogu.

Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.
Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje.

4.2.8. Privremeni objekti namjenjeni za komunalne usluge i infrastrukturu

4.2.8.1. Privremeno parkiralište

Privremeno parkiralište:

- je otvorena površina u funkciji privremenog objekta koja se formira na neuređenom zemljištu koje se u datim uslovima može prilagoditi parkiranju vozila;
- može se formirati i prilagoditi na postojećoj asfaltnoj ili betonskoj površini;
- može imati maksimalnu površinu koja iznosi 5.000m^2 s tim da se na svakih 1.000m^2 privremenog parkinga obezbijedi najmanje 100m^2 ozelenjenih površina;
- je uređeno, ozelenjeno, dobro osvijetljeno i čuvano;
- u okviru svoje površine može imati montažno-demontažnu prijemnu kućicu (za naplatu karata) maksimalne kvadrature do 4m^2, kao i ulazna i izlazna rampa;

U sklopu privremenog parkirališta teren se <u>ne može betonirati</u> niti vršiti njegova fizička promjena, ali se može formirati podloga od šljunka srednje granulacije debljine maksimalno 15cm.
Na privremenom parkiralištu obezbijeđeni su uslovi za nesmetano parkiranje vozila.

<u>Posebni uslovi uređenja</u>
Prilikom povezivanja priključne saobraćajnice na glavnu, poštovati uslove nadležnog organa za puteve. Ulaz u parkiralište obilježiti odgovarajućom saobraćajnom signalizacijom. Ukoliko je parkiranje na predmetnom parking prostoru ograničeno ili se naplaćuje, neophodno je istaći saobraćajni znak koji posjetioce obavještava o režimu korišćenja parkinga i visini naknade za parkiranje vozila.
Na osnovu procjene potreba za parkiranjem i analize urbanističkih uslova na području zahvata Programa, organ nadležan za poslove saobraćaja može utvrditi lokaciju i tehničke uslove za uređenje privremenih parkirališta na kojima se vrši naplata parkiranja.

Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa. Za preostali dio Programa - urbanistički uslovi za postavljanje ovog tipa privremenih objekata se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa.

Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje, odnosno revidovani glavni projekat za parkirališta sa više od 200 mjesta; Prilikom izrade dokumentacije poštovati naročito Uredbu o projektima za koje se vrši procjena uticaja zahvata na životnu sredinu („Sl. list RCG“, br. 20/07, „Sl. list CG“, br. 47/13, 53/14 i 37/18).

4.2.8.2. Montažna parking garaža

Montažna parking garaža:

- je montažno-demontažni privremeni objekat metalne konstrukcije odnosno krovna konstrukcija za parking koji služi parkiranju jednog ili više vozila;
- ima maksimalno dvije etaže i može se postavljati i na postojećem otvorenom parking prostoru;
- je privremeni objekat koji je uređen, dobro osvijetljen i čuvan;
- u okviru prostora gdje je formirana, može se postaviti montažno-demontažna prijemna kućica (naplata karata) maksimalne kvadrature do 4m^2, kao i ulazna i izlazna rampa.

Posebni uslovi uređenja
U montažnoj parking garaži moraju se obezbijediti uslovi za nesmetano parkiranje vozila. Teren se ne može betonirati niti vršiti njegova fizička promjena, ali se može formirati podloga od šljunka srednje granulacije debljine maksimalno 15cm.
Za potrebe montažne parking garaže može se prilagoditi i postojeća asfaltna ili betonska površina.

Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenih objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.
Tehnička dokumentacija: Revidovani glavni projekat.Prilikom izrade dokumentacije poštovati naročito Uredbu o projektima za koje se vrši procjena uticaja zahvata na životnu sredinu („Sl. list RCG“, br. 20/07, „Sl. list CG“, br. 47/13, 53/14 i 37/18).

4.2.8.3. Ručna barijera za pojedinačno parking mjesto

Ručna barijera za pojedinačno parking mjesto:

- je montažno-demontažna oprema koja se postavlja za zaštitu pojedinačnog rezervisanog parking mjesta;
- je visine do 0,7 m i širine do 0,6 m;
- se izrađuju od metalnih cijevi otpornih na udarce i na atmosferske uticaje (rđanje), a postavljaju se na predviđenim parking mjestima i na 1m ispred ulaznih vrata u garaže, ali ne na saobraćajnicama.

Posebni uslovi uređenja
Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenih objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.
Tehnička dokumentacija: Fotodokumentacija, odnosno atest proizvođača.

4.2.8.4. Objekti i predmeti na stanici javnog gradskog prevoza

Objekti i predmeti na stanici javnog gradskog prevoza su montažno-demontažni privremeni objekti namjenjeni:

- zaštiti putnika od atmosferskih uticaja,
- informisanju putnika i
- trgovinskim uslugama;

Na stajalištu javnog gradskog prevoza može se:

- postavljati nadstrešnica,
- a ukoliko ne postoje prostorne mogućnosti za postavljanje nadstrešnice, može se postavljati oznaka stajališta.

Nadstrešnica:

- je tipska i modularna, konstrukcija izrađena od inoks profila, bočne strane od sigurnosnog stakla ili kombinovane sa City light-om, a krovni elementi zakrivljeni, ili izvedeni u nagibu i izrađeni od akrilata;
- ima opremu (naziv stajališta, oznaka autobuske linije, šema gradskih linija, klupa, korpa za otpatke i u zavisnosti od raspoloživog prostora, City light);
- u svom sklopu može sadržati prostor za postavljanje kioska koji sa nadstrešnicom oblikovno i konstruktivno čini cjelinu, a ukoliko ne postoji mogućnost za takvo postavljanje (drvo, hidrant) kiosk se može postaviti odvojeno od nadstrešnice na jednakoj udaljenost od ivice trotoara;

Podloga na koju se postavlja nadstrešnica izvodi se na način da se ne stvara arhitektonska barijera i ne sužava slobodan prostor za kretanje pješaka.
Postavljanje oznake stajališta javnog gradskog prevoza može se vršiti ako ne postoje uslovi za postavljanje nadstrešnice. Oznaka stajališta sadrži: naziv stajališta, oznaku autobuske linije, šemu gradskih linija i korpu za otpatke.

Posebni uslovi uređenja
Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa. Za preostali dio Programa - urbanistički uslovi za postavljanje ovog tipa privremenih objekata se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa.
Tehnička dokumentacija: Tipski projekat, odnosno idejno rješenje.

Slike: primjeri izleda autobuskog stajališta, stajalište uz kiosk

4.2.8.5. Montažni objekat za servisiranje ili pranje vozila

Montažni objekat za servisiranje ili pranje vozila:

- je montažno-demontažni privremeni objekat za pranje i čišćenje, obavljanje tehničkog pregleda odnosno servis vozila svih tipova;
- zauzima bruto površino zavisno od potrebe za efikasnim odvijanjem predviđene djelatnosti, što podrazumeva dovoljan prostor za smještanje vozila, kao i nesmetanu komunikaciju osoblja koje pruža usluge pranja i čišćenja.
- je privremeni objekat čija je noseća konstrukcija od čeličnih profila, krovna konstrukcija je čelična, krovni pokrivač od lima, a zidna ispuna su montažni sendvič paneli;
- može biti formiran u vidu nadstrešnice, konstrukciju krova nosi čelični, konstruktivni skelet montiran na armirano-betonske temelje, dok se ostatak konstrukcije poda izvodi prema tehničkoj dokumentaciji.

Posebni uslovi uređenja
Smjernice za oblikovanje i materijalizaciju – rješenje mora biti funkcionalno i moraju biti predviđeni primjereni materijali laki za održavanje, shodno namjeni objekta, a oblikovnost objekta maštovito riješena. Objekat se mora vizuelno uklopiti u neposredno okruženje.

Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa.
Tehnička dokumentacija: Revidovan glavni projekat. Prilikom izrade dokumentacije poštovati naročito Uredbu o projektima za koje se vrši procjena uticaja zahvata na životnu sredinu („Sl. list RCG“, br. 20/07, „Sl. list CG“, br. 47/13, 53/14 i 37/18).

4.2.8.6. Tank za vodu

Tank za vodu je :

- tipski montažno-demontažni privremeni objekat, proizveden od ovlašćenog proizvođača, koji služi za snabdijevanje vodom;
- je izveden od plastičnih materijala i postavlja se na postojeću podlogu ili ukopavanjem u tlo.

Posebni uslovi uređenja
Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.
Tehnička dokumentacija: Tipski projekat, atest proizvođača.

4.2.8.7. Bioprečišćivač

Bioprečišćivač je privremeni objekat koji:

- služi za tretman otpadnih voda i koji može biti izveden kao tipski uređaj ili kao biljni sistem;
- se sastoji od tipskog uređaja postavlja se ukopavanjem u tlo;
- se izvodi kao biljni sistem sastoji se od vodonepropusnih folija postavljenih u ravni terena ili ukopanih u tlo, ispunjenih suspstratom u kojima se sade močvarne biljke.

Posebni uslovi uređenja
Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.
Tehnička dokumentacija: Tipski projekat, atest proizvođača.

4.2.8.8. Mobilno postojenje za skladištenje, dopremanje i otpremanje goriva

Mobilno postojenje za skladištenje, dopremanje i otpremanje goriva:

- služi za skladištenje za sopstvene potrebe (industrija, rudarstvo, poljoprivreda, šumarstvo, turizam, gradilišta) obuhvata skladištenje, dopremanje i otpremanje goriva bez mogućnosti prodaje za potrebe snabdijevanja prevoznih sredstava gorivom;
- sastoji se od rezervoara kapaciteta do 25 m^3, agregata za istakanje, krovišta i tankvane (prihvatne posude);
- mora da ispunjava sigurnosne i tehničke uslove za postavljanje pri korišćenju isključivo za zapaljive tečnosti sa minimalnom tačkom paljenja 55 °C, kao i mjere zaštite od požara i eksplozija u skladu sa posebnim propisima.

Posebni uslovi uređenja
Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.
Tehnička dokumentacija: atest proizvođača, idejno rješenje i sve neophodne saglasnosti u skladu sa ovom vrstom privremenog objekta.

4.2.8.9. Fiksna radiokomunikaciona stanica

Fiksna radiokomunikaciona stanica:

- je nepokretni privremeni objekat koji je dio elektronske komunikacione mreže;
- se sastoji od predajne i/ili prijemne radiostanice i druge radio opreme (napajanje, baterije, mrežna oprema) smještene u odgovarajući kabinet ili drugi objekat, kablova za povezivanje radio stanice i pripadajućeg antenskog sistema;

Antenski sistem se montira na antenski stub metalne ili betonske konstrukcije, pričvršćen za tlo ili drugi objekat čvrste gradnje odgovarajućim temeljima ili ankerima ili na metalne antenske nosače pričvršćene za drugi objekat čvrste gradnje.

Dimenzije kabineta, antenskog sistema i antenskog stuba, odnosno antenskih nosača određuju se u zavisnosti od uslova za optimalno funkcionisanje fiksne radiokomunikacione stanice i uslova konkretne lokacije.

Posebni uslovi uređenja
Fiksna radiokomunikaciona stanica ne može se postavljati na šumskim površinama shodno odredbama Zakona o šumama, kao ni na vrijednim poljoprivrednim površinama, niti u zonama zaštićenih prirodnih i kulturnih područja, osim uz saglasnost institucija nadležnih za upravljanje ovim površinama i zonama.

Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.

Tehnička dokumentacija: Revidovani glavni projekat; tipski projekat, atest proizvođača;
Procjena uticaja na životnu sredinu u skladu sa Uredbom o projektima za koje se vrši („Sl. list RCG“, br. 20/07, „Sl. list CG“, br. 47/13, 53/14 i 37/18).

4.2.8.10. Spoljašnji (outdoor) kabinet za potrebe elektronskih komunikacionih usluga

Spoljašnji (outdoor) kabinet:

- je nepokretni privremeni objekat koji je dio elektronske komunikacione mreže, a služi za poboljšanje pružanja elektronskih komunikacionih usluga (fiksne telefonije, pristupa internetu i televizije);
- se postavlja na betonsko postolje površine 3m^2 - 4m^2 sa pratećim uzemljenjem i razvodnim ormarom, a kabinet se sastoji od metalne šasije, u kojem se nalazi prostor za mrežni dio opreme (pasiva i aktiva), ispravljači, baterije, opciono klima jedinica, kao i sva druga potrebna oprema (uvodnice, osigurači);
- se povezuje na telekomunikacionu mrežu putem optike ili preko radio-relejnog linka, a ako je povezivanje preko radio-relejnog linka potrebno moguće je postaviti armirani betonski stub na kojem se montira radio-relejni link.

Posebni uslovi uređenja
Spoljašnji outdoor cabinet za potrebe elektronskih komunikacionih usluga ne može se postavljati na šumskim površinama shodno odredbama Zakona o šumama, kao ni na vrijednim poljoprivrednim površinama, niti u zonama zaštićenih prirodnih i kulturnih područja, osim uz saglasnost institucija nadležnih za upravljanje ovim površinama i zonama.

Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa, zavisno od veličine elemenata I prostornih mogućnosti pojedinačnih lokaliteta.

Tehnička dokumentacija: Revidovan glavni projekat, tipski projekat, atest proizvođača; Prilikom izrade dokumentacije poštovati naročito Uredbu o projektima za koje se vrši procjena uticaja zahvata na životnu sredinu („Sl. list RCG“, br. 20/07, „Sl. list CG“, br. 47/13, 53/14 i 37/18).

4.2.8.11. Vazdušni vod za potrebe elektronskih komunikacionih usluga

Vazdušni vod je montažno-demontažni privremeni objekat koji je dio elektronske komunikacione mreže, a služi za poboljšanje pružanja elektronskih komunikacionih usluga (fiksne telefonije, pristupa internetu i televizije).
Na stubovima ulične rasvjete i niskonaponske mreže se postavljaju vazdušni vodovi (optički i koaksijalni kablovi), sa pratećom opremom (distributivni ormar).

Posebni uslovi uređenja
Lokacija: *Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.*
Tehnička dokumentacija: Atest proizvođača.

4.2.8.12. Mjerno mjesto – stanica

Mjerno mjesto – stanica je tipski privremeni objekat koji služi za mjerenje kvaliteta vazduha i vode i po pravilu se postavlja na javnoj površini u skladu sa uslovima iz posebnih propisa.
Posebni uslovi uređenja
Zoniranje: U skladu sa grafičkim dijelom Programa. Za preostali dio Programa - urbanistički uslovi za postavljanje ovog tipa privremenih objekata se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa.
Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje ili revidovani glavni projekat.

4.2.8.13. Pokretna toaletna kabina i mobilni sanitarni blok

A.Pokretna toaletna kabina je tipski privremeni objekat napravljen od PVC materijala koji predstavlja samostalnu sanitarno-higijensku jedinicu bez potrebe priključivanja na vodovodnu i kanalizacionu mrežu i koji se postavlja na javnu površinu ili u okviru zaštićenog područja, za potrebe posjetilaca.
Bruto površina jednog pokretnog toaleta je do 3m^2 . Postavlja za potrebe gradilišta, privremenih kampova, kulturno-umjetničkih manifestacija, skupova, koncerata;

Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.
Tehnička dokumentacija: Tipski projekat, odnosno atest proizvođača.

B.Mobilni sanitarni blok je toalet napravljen sa priključkom na kanalizacioni sistem ili na vodonepropusnu septičku jamu odnosno septičku jamu sa bioprečišćivačem.
Priključuje na vodovodne instalacije, a ukoliko ne postoji mogućnost vodovodnog priključka sanitarni blok se snabdijeva tehničkom vodom iz za to pripremljenog rezervoara. Izgrađen od lakih kvalitetnih materijala, proizveden od ovlašćenog proizvođača, koji se montira na gotovu podlogu (asfalt, beton, kamene ploče, drvo) koji se može postaviti i ukloniti sa lokacije u cjelini ili u djelovima. Izrađuje se od trajnog materijala – plastike, plastificiranih aluminijumskih profila, drveta. Bruto površine do 24m^2, a svojim izgledom, oblikovanjem i bojom mora biti usklađen sa prostorom u kojem se postavlja.

Lokacija: *Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.*
Tehnička dokumentacija: Tipski projekat, odnosno atest proizvođača.

4.2.8.14. Objekat kontejnerskog tipa

Objekat kontejnerskog tipa:

- tipski montažno-demontažni privremeni objekat, proizveden od ovlašćenog proizvođača, koji se postavlja za administrativne potrebe (na graničnim prelazima);
- postavlja se na gotovu podlogu (asfalt, beton, kamene ploče, drvo) i može se postaviti i ukloniti sa lokacije u cjelini ili u djelovima;
- izrađuje se od trajnog materijala - čelika pocinčanog i plastificiranog u boji, inoksa ili od eloksiranog ili plastificiranog aluminijuma, sa podnom i zidnom oblogom od sendvič panela;

Posebni uslovi uređenja
Lokacije: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.
Tehnička dokumentacija: Revidovan glavni projekat, tipski projekat, atest proizvođača.

4.2.8.15. Privremeno sletište za helikoptere

Privremeno sletište za helikoptere je otvorena površina u funkciji privremenog objekta kružnog oblika, namjenjena za slijetanje, uzlijetanje i parkiranje helikoptera.
Dimenzija prečnika kružne površine privremenog sletišta za helikoptere je veća ili jednaka dva prečnika glavnog rotora helikoptera.
U centralnom dijelu privremenog sletišta za helikoptere je platforma veličine 10x15 m na koju helikopter pristaje i koja se obavezno označava oznakom H u sredini.
Udaljenost između dva susjedna sletišta mora biti najmanje 50m, nagib zemljišta na sletištima ne smije biti veći od 5°, a podloga sletišta mora biti čvrsta, bez prepreka u okolini, a rastinje mora biti niže od visine repnog rotora.
Podloga sletišta za helikoptere može biti vještačka (od betona, asfalta, čelika) ili prirodna (travnata, zemljana ili vodena površina, ugaženi snijeg).
Podloga sletišta za helikoptere može biti vještačka (od betona, asfalta, čelika) ili prirodna (travnata, zemljana ili vodena površina, ugaženi snijeg).

Posebni uslovi uređenja
Lokacije: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.
Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje.

4.2.8.16. Reciklažno dvorište

Reciklažno dvorište:

- je ograđeni otvoreni prostor u funkciji privremenog objekta namjenjen za sakupljanje i privremeno skladištenje po vrstama, odnosno frakcijama komunalnog otpada koje se odvojeno sakupljaju;
- organizuje se na način kojim se onemogućava, odnosno sprječava rasipanje i razlijevanje otpada;
- u svom okviru, može imati montažno-demontažnu prijemnu kućicu sa sanitarnim blokom i kancelarijom, površine do 30m^2;

Posebni uslovi uređenja
Površina lokacije za definisanje recikažnog dvorišta zavisi usaglašenosti sa prostornim uslovima i količinom komunalnog otpada. Visina prilagođena funkcionalnim zahtjevima tehnološkog procesa.

Objekat projektovati od lakomontažnih i industrijski proizvedenih metalnih ili drugih konstruktivnih elemenata. Maksimalna visina objekata nije propisana i zavisi od funkcionalnog zahtjeva djelatnosti.

Reciklažno dvorište mora:

- *biti ograđeno, otvoreni kontejneri moraju biti u posebno natkrivenom prostoru, podna površina je nepropusna i otporna na djelovanje uskladištenog otpada;*
- *biti opremljeno na način da se spriječi rasipanje otpada, širenje prašine, buke, mirisa i drugih emisija; biti organizovano na način da se umanje negativni uticaji na okolno područje;*
- *imati jasno odvojeno skladištenje otpada po svojstvu, vrsti i agregatnom stanju, uz obavezno razdvajanje opasnog otpada;*
- *biti opremljeno odgovarajućim i jasno označenim kontejnerima za odlaganje sljedećih sadržaja: PET, karton, papir, željezo, staklo, obojeni metali, zauljena ambalaža, električni i elektronski otpad, otpadne gume, stari akumulatori, zauljeni filteri, tekstil, BIO otpad, kabasti otpad i stare baterije.*
- *biti opremljeno uređajima, opremom i sredstvima za dojavu, gašenje i sprečavanje širenja požara, te drugom sigurnosnom opremom u skladu sa posebnim propisima.*

Saobraćajni priključak predvidjeti u skladu sa uslovima nadležnog opštinskog organa, a unutar parcele obezbijediti nesmetano odvijanje kolskog i pješačkog saobraćaja, kao i prostor za parkiranje vozila. Parcela mora biti ograđena cijelom dužinom, maksimalne visine 2m.

Lokacija: U skladu sa u grafičkim dijelom Programa.
Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje, Revidovan glavni projekat, atest proizvođača sa fotografijama opreme. Prilikom izrade dokumentacije poštovati naročito Uredbu o projektima za koje se vrši procjena uticaja zahvata na životnu sredinu („Sl. list RCG“, br. 20/07, „Sl. list CG“, br. 47/13, 53/14 i 37/18).

Slike: primjer - reciklažnog dvorišta

4.2.8.17. Transfer (pretovarna) stanica

Transfer (pretovarna) stanica:

- je ograđeni otvoreni prostor u funkciji privremenog objekta na koji se otpad doprema i privremeno skladišti radi selektiranja ili pretovara prije transporta do mjesta za obradu;
- u svom okviru, može imati montažno-demontažnu prijemnu kućicu sa sanitarnim blokom i kancelarijom, površine do 30 m^2;

Posebni uslovi uređenja
Površina lokacije za postavljanje objekta zavisi od prostornih uslova, dostupnosti lokacije i količine komunalnog otpada. Tranfer stanicu za dnevno prihvatanje miješanog komunalnog otpada predvidjeti kao objekat manjeg kapaciteta.

Transfer (pretovarna) stanica:
- *organizuje se na način kojim se onemogućava rasipanje i razlijevanje otpada;*
- *mora biti ograđena na način koji spriječava ulaz životinja i organizovana na način da se umanje negativni uticaji na okolno područje;*
- *mora biti opremljena uređajima, opremom i sredstvima za dojavu, gašenje i sprečavanje širenja požara, te drugom sigurnosnom opremom u skladu sa posebnim propisima;*

Saobraćajni priključak predvidjeti u skladu sa uslovima nadležnog opštinskog organa, a unutar parcele obezbijediti nesmetano odvijanje kolskog i pješačkog saobraćaja, kao i prostor za parkiranje vozila.
Podna površina mora biti nepropusna i otporna na djelovanje uskladištenog otpada.
Parcela mora biti ograđena cijelom dužinom, maksimalne visine 2 m.

Lokacija: U skladu sa u grafičkim dijelom Programa.
Tehnička dokumentacija: Revidovan glavni projekat. Prilikom izrade dokumentacije poštovati naročito Uredbu o projektima za koje se vrši procjena uticaja zahvata na životnu sredinu („Sl. list RCG“, br. 20/07, „Sl. list CG“, br. 47/13, 53/14 i 37/18).

Slika: primjer - pretovarne stanice

4.2.8.18. Privremeno skladište otpada

Privremeno skladište otpada:
- je *ograđeni otvoreni prostor na kojem se vrši skladištenje otpada;*
- je opremljeno vagom za mjerenje količine otpada koji se privremeno skladišti, ima organizovanu čuvarsku službu i službu za prijem otpada i ispunjava i druge uslove radi obezbjeđivanja da privremeno skladištenje;
- u svom okviru, može imati montažno-demontažnu prijemnu kućicu sa sanitarnim blokom i kancelarijom, površine do 30 m^2;

Posebni uslovi uređenja
Skladište otpada treba da bude ograđeno, maksimalna visina ograde iznosi 2m. Otpad se može privremeno skladištiti u skladištima proizvođača otpada, sakupljača otpada i posrednika i trgovca otpada koji otpad preuzima u fizički posjed.
Podloga privremenog skladišta otpada je vodonepropusna i otporna na djelovanje uskladištenog otpada.
Privremeno skladište otpada

- *opremljeno vagom za mjerenje količine otpada koji se privremeno skladišti, ima organizovanu čuvarsku službu i službu za prijem otpada i ispunjava i druge uslove radi obezbjedjivanja za privremeno skladištenje*
- *se organizuje na način kojim se onemogućava rasipanje i razlijevanje otpada;*
- *mora biti ograđeno na način koji spriječava ulaz životinja i organizovana na način da se umanje negativni uticaji na okolno područje;*
- *mora biti opremljena uređajima, opremom i sredstvima za dojavu, gašenje i sprečavanje širenja požara, te drugom sigurnosnom opremom u skladu sa posebnim propisima;*

Saobraćajni priključak predvidjeti u skladu sa uslovima nadležnog opštinskog organa, a unutar parcele obezbijediti nesmetano odvijanje kolskog i pješačkog saobraćaja, kao i prostor za parkiranje vozila.

Lokacija: U skladu sa u grafičkim dijelom Programa.
Tehnička dokumentacija: Revidovan glavni projekat. Prilikom izrade dokumentacije poštovati naročito Uredbu o projektima za koje se vrši procjena uticaja zahvata na životnu sredinu („Sl. list RCG“, br. 20/07, „Sl. list CG“, br. 47/13, 53/14 i 37/18).

4.2.8.19. Mobilno postrojenje za upravljanje otpadom

Mobilno postrojenje za upravljanje otpadom je postrojenje za preuzimanje, pripremu za ponovnu upotrebu, ponovno iskorišćenje i druge operacije obrade otpada uključujući sanaciju zagađene lokacije, kada se po pravilu postavlja na lokaciji na kojoj otpad nastaje, odnosno na lokaciji proizvođača otpada. Ovo postorojenje nije vezano za podlogu ili objekat i može se premještati od lokacije do lokacije;

Posebni uslovi uređenja
Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa. Tehnička dokumentacija: Atestna dokumentacija.

4.2.8.20. Sklonište za napuštene životinje (kućne ljubimce)

Sklonište za napuštene životinje (kućne ljubimce) je prostor sa objektima u kojima se privremeno ili trajno smještaju pronađene (napuštene i izgubljene) životinje. Minimalna površina koja je neophodna za organizaciju sadržaja kompleksa skloništa za napuštene životinje iznosi 5.000 m^2 za 100 pasa. Gabariti objekata u okviru skloništa za napuštene životinje su prilagođeni načinu korišćenja, odnosno broju korisnika prostora pri čemu minimalna površina individualnih bokseva za smeštaj pasa iznosi 3m^2, a za smeštaj kučke sa kučićima 6m^2. Upravna zgrada sa sadržajima za pružanje medicinske zaštite nezbrinutih životinja je gabarita prilagođenih broju zaposlenih i sadržaja neophodnih za funkcionisanje kompleksa. Svi objekti u okviru skloništa za napuštene životinje (kućne ljubimce) su montažni, izgrađeni na betonskim temeljima, pokriveni lakim krovnim pokrivačem ili nekim drugim u skladu sa tehničkim karakteristikama objekta. Sklonište za napuštene životinje ima mobilni sanitarni blok kontejnerskog tipa sa priključkom na kanalizacioni sistem ili na vodonepropusnu septičku jamu, kao i lokaciju u okviru kompleksa za pokopavanje uginulih životinja.

Posebni uslovi uređenja
Ovi prostori moraju biti ograđeni i organizovani na način da se umanji uticaji na okolno područje.Lokacija: U skladu sa u grafičkim dijelom Programa. Tehn. dokumentacija: Revidovani glavni projekat.

4.2.8.21. Stanica za punjenje električnih vozila

Stanica za punjenje električnih vozila je uređaj namjenjen za punjenje vozila na električni pogon na otvorenom prostoru i postavlja se kao samostojeći objekat. Stanica se sastoji od aparata odnosno uređaja za punjenje, kao i otvorene površine na postojećoj podlozi koja je prilagođena parkiranju vozila dimenzija 2,5x5m

Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.
Tehnička dokumentacija: Atesti proizvođača I fotografija uređaja.

4.2.8.22. Objekti za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom

Objekti za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom su objekti namijenjeni za savladavanje visinskih razlika prostora kojim se kreću lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom i može se sastojati od rampe, stepeništa, lifta, vertikalnopodizne platforme i koso podizne sklopne platforme. Na navedene objekte primjenjuje se propis kojim se uređuje prilagođavanje objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom. Prema načinu pričvršćavanja na tlo mogu biti nepokretni i montažno demontažni privremeni objekti.

Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.
Tehnička dokumentacija: Revidovan glavni projekat, idejno rešenje, atesti proizvođača.

4.2.9. Objekti namjenjeni za eksploataciju prirodnih sirovina, skladištenje i proizvodnju

4.2.9.1. Betonjerka na gradilištu

Betonjerka na gradilištu je privremeni montažno-demontažni tipski objekat (mobilno postrojenje) koji se postavlja u okviru gradilišta za potrebe proizvodnje betona prilikom izgradnje objekta.

<u>Posebni uslovi uređenja</u>
Betonjerka na gradilištu može biti postavljena kao polustacionarni i pokretni pogon koji uz pomoć adekvatne opreme proizvodi svježi beton. Polustacionarna betonjerka na gradilištu opslužuje jedno gradilište (do zadatog roka završetka radova) i može se premještati. Pokretna betonjerka na gradilištu je namjenjena za potrebe samo jednog objekta (jedna građevinska sezona). Dopremanje ovih objekata se vrši odgovarajućim transportnim vozilima, a nakon završetka radova se rastavljaju i uklanjaju.

Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa.

Prilikom izrade dokumentacije poštovati naročito Uredbu o projektima za koje se vrši procjena uticaja zahvata na životnu sredinu („Sl. list RCG“, br. 20/07, „Sl. list CG“, br. 47/13, 53/14 i 37/18). Tehnička dokumentacija: Atestna dokumentacija.

Slike: primjer - betonjerka na gradilištu

4.2.9.2. Privremena asfaltna baza

Privremena asfaltna baza je montažno-demontažni tipski objekat (mobilno postrojenje) za proizvodnju asfalta koji se namjenski postavlja za potrebe proizvodnje asfalta prilikom izgradnje saobraćajnih površina.

Posebni uslovi uređenja
Lokacija: U skladu sa u grafičkim dijelom Programa.
Tehnička dokumentacija: Atestna dokumentacija.
Procjena uticaja na životnu sredinu u skladu sa Uredbom o projektima za koje se vrši procjena uticaja zahvata na životnu sredinu („Sl. list RCG“, br. 20/07, „Sl. list CG“, br. 47/13, 53/14 i 37/18).

4.2.9.3. Montažna hala i hangar

Montažna hala odnosno hangar:

- je montažno-demontažni ili nepokretni privremeni objekat namjenjen za razne vrste skladištenja, privrednih i proizvodnih aktivnosti, servisa i usluga;
- je od čelične konstrukcije sa odgovarajućom ispunom od sendvič panela, a kod nepokretnog privremenog objekta, montažna hala odnosno hangar može imati armirano betonske elemente;
- koji se postavlja na prostoru zaštićenog područja izrađuje se od drveta.

Maksimalne dimenzije montažne hale odnosno hangara određuju se na osnovu karakteristika konkretne lokacije i namjene za koju se predviđa njeno postavljanje.

Posebni uslovi uređenja
Montažna hala odnosno hangar može se postavljati odnosno graditi u zonama koje su shodno planskim dokumentima namijenjene za industriju i poslovanje.
Hangari, stovarišta i sl. su montažni objekti privremenog karaktera i kao takvi moraju biti jednostavne konstrukcije u cilju brze montaže i demontaže. Veličina parcele na koju se postavlja objekat mora omogućavati njegovo funkcionisanje, što znači da zauzetost parcele mora biti tolika da omogućava nesmetanu komunikaciju, korišćenje i ozelenjavanje okoline objekta.
Lokacija mora biti optimalno udaljena od susjednih objekata uz eventualnu saglasnost susjeda. Idejno rješenje mora biti funkcionalno i moraju biti predviđeni primjereni materijali, laki za održavanje, shodno namjeni objekta.

Lokacija: U skladu sa grafičkim dijelom Programa. Za preostali dio Programa - urbanistički uslovi za postavljanje ovog tipa privremenih objekata se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa.

*Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje (do 30m^2); Revidovan glavni projekat (preko 30m^2)**.** Procjena uticaja na životnu sredinu u skladu sa Uredbom o projektima za koje se vrši procjena uticaja zahvata na životnu sredinu („Sl. list RCG“, br. 20/07, „Sl. list CG“, br. 47/13, 53/14 i 37/18).*

Slika: primjer - montažne hale, hangar

4.2.9.4. Silos

Silos:
- je tipski nepokretni privremeni objekat sa opremom i instalacijama namjenjen za skladištenje zrnastih i praškastih sirovina;
- se sastoji od silosne ćelije, mašinske kuće i prijemnih bunkera;

Dimenzije silosa, pored drugih ograničenja konkretne lokacije, zavise od nosivosti zemljišta na koji se silos postavlja.

Silosna ćelija može biti armirano-betonske ili čelične konstrukcije.
Mašinska kuća je višeetažni toranj koji se, po pravilu, izrađuje od armiranog betona i u kome su smješteni: oprema za čišćenje, protočne vage, bunkeri, elevatori, cjevovodi, komandna tabla i ostala tehnološka mjerna i elektronska oprema.
Prijemni bunker može biti smješten neposredno uz silos ili mašinsku kuću, a kod silosa velikih kapaciteta prijemni bunker čini poseban građevinski dio povezan transporterima sa opremom u mašinskoj kući.

Posebni uslovi uređenja
Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa Tehnička dokumentacija: Revidovani glavni projekat. Procjena uticaja na životnu sredinu u skladu sa Uredbom o projektima za koje se vrši procjena uticaja zahvata na životnu sredinu („Sl. list RCG“, br. 20/07, „Sl. list CG“, br. 47/13, 53/14 i 37/18).

Slika: primjer - silos

4.2.9.5. Uzgajalište riba

Uzgajalište riba je objekat koji može biti plutajući (kavezi) ili nepokretni (bazeni), a namijenjen je uzgajanju ribe. Može biti tipski objekat koji sadrži platforme sa mrežama raznih oblika i veličina, hranilice i kaveze.

Posebni uslovi uređenja
Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa
Tehnička dokumentacija: Tipski projekat ili idejno rješenje.

4.2.9.6. Ribarska kućica

Ribarska kućica:
- montažno-demontažni privremeni objekat koji služi za odlaganje ribolovačke opreme i koji se po pravilu postavlja u blizini uzgajališta riba;
- maksimalne bruto površine koja iznosi 35m^2;
- drvena kuća koja se može postaviti na postojećoj podlozi ili u slučaju da se postavlja na vodenoj površini, na drvenim šipovima;

Posebni uslovi uređenja
Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa
Tehnička dokumentacija: Revidovan glavni projekat.

4.2.9.7. Pčelinjak

Pčelinjak je prostor na kojem se smještaju košnice sa pčelama, a površina pčelinjaka određuje se na osnovu broja košnica.

Posebni uslovi uređenja
Lokacija: Urbanistički uslovi za postavljanje ove vrste privremenog objekta se izdaju u skladu sa smjernicama iz tekstualnog dijela Programa bez ucrtavanja u grafički dio Programa
Tehnička dokumentacija: Idejno rješenje, atest proizvođača.

V SMJERNICE ZA ZAŠTITU PRIRODE, ŽIVOTNE SREDINE I KULTURNIH DOBARA

5.1. Smjernice i mjere zaštite prirodnih dobara

Članom 18 Zakona o zaštiti prirode („Sl. list CG", br. 54/16) propisano je da je prije početka izrade Programa privremenih objekata, nosilac pripremnih poslova na izradi i/ili donošenju dokumenta, dužan da od organa uprave pribavi akt o uslovima i smjernicama zaštite prirode, koji se izdaje na osnovu studije zaštite, planova upravljanja zaštićenih područja i baze podataka o ekološkoj mreži i baze podataka o biodiverzitetu.

Akt o uslovima i smjernicama zaštite prirode sadrži: podatke o prirodnim vrijednostima lokacije, ciljnim vrstama biljaka, životinja i gljiva, objekata geonasljeđa i predjela u granicama prostornog obuhvata sa prostornim rasporedom, podatke o zaštićenim područjima sa prostornim rasporedom, uključujući područja planirana za zaštitu, odnosno koja su u postupku stavljanja pod zaštitu i podatke o područjima ekološke mreže i tipovima staništa, podatke o ustanovljenim režimima, zonama i mjerama zaštite i korišćenja prirodnih resursa i dobara, uslove pod kojima se djelatnosti, radnje i aktivnosti mogu realizovati i mjere zaštite prirode koje treba primijeniti.

Program privremenih objekata opštine Pljevlja obuhvata teritoriju opštine Pljevlja (izuzev područje koje je u okvirima granica NP Durmitor) i radi se za vremenski okvir od 5 godina.

Opština Pljevlja se nalazi u planinskom pojasu krajnjeg sjevernog dijela Crne Gore. Prostirući se u pravcu sjeverozapad-jugoistok (dužine oko 6km, širine oko 25 km vazdušne linije), zahvata površinu od 1346 km², što čini 10 % od ukupne teritorije Crne Gore.
Opština pripada području visokih planina među kojima dominiraju Ljubišnja 2238 mnv, Obzir 1869 m, Bunetina 1838 mnv, Buren 1805 m, Lisac 1769 m, Stožer 1577 mnv, Ravna Gora 1554 mnv, Crni vrh 1540 mnv, Kovač 1532 mnv. Najviša tačka opštine je vrh Dernečište na Ljubišnji 2238 m, dok se najniža tačka nalazi u severozapadnom dijelu opštine, u dolini Ćehotine, i iznosi 505 m. Pljevaljska opština se nalazi u području prosječne nadmorske visine između 1000 i 1200 m. Isprecijecana je riječnim dolinama Tare, Ćehotine i Breznice, zajedno sa njihovim pritokama.

Prostorni zahvat Programa privremenih objekata opštine Pljevlja obuhvata teritoriju opštine Pljevlja izuzev područje koje je u okvirima granica zona zaštite NP Durmitor, ali predmetno područje zajedno sa nacionalnim parkom čini prirodnu i organsku cjelinu, stoga je radi sveobuvatne analize u nastavku dat najprije pregled zaštićenih područja u širem području.

• Durmitor je uvršćen u IBA i IPA područja (Područja koja su značajna za boravak ptica – Important Bird Areas – IBA i Područja koja su značajna za biljke – Important Plant Areas – IPA).
• Nacionalni park Durmitor sa kanjonom Tare (površine 33.895 ha) zaštićen je od 1980. god. kao Svjetsko prirodno nasljeđe (UNESCO Lista Svjetskog prirodnog i kulturnog nasljeđa), po osnovu ispunjenja kriterijuma N (II), (III) i (IV) Konvencije o zaštiti svjetske prirodne i kulturne baštine (UNESCO).
• Slivno područje rijeke Tare (površine 182.899 ha) je zaštićeno kao Svjetski rezervat biosphere (Program "Čovjek i biosfera" - M&B, UNESCO, od 17 januara 1977. godine), po osnovu Konvencije o zaštiti svjetske prirodne i kulturne baštine (UNESCO).
Zakonom o nacionalnim parkovima definisane su granice, upravljanje parkom, zone posebne zaštite i mjere uređenja i unaprjeđenja prirodnih dobara kao i druga pitanja od značaja za korišćenje ovog prirodnog dobra.

• U okviru Parka je izdvojeno sedam zona sa posebnim režimima zaštite, u kojima su isključene aktivnosti koje mogu prouzrokovati promjene na ekosistemima i ostalim prirodnim uslovima (rezervati):

- *Crno jezero sa šumom u neposrednoj okolini*
- *sliv Škrčkih jezera i uža kanjonska dolina Sušice*
- *Barno jezero sa najužom okolinom*
- *prašuma jele i smrče u slivu Mlinskog potoka*
- *šuma crnog bora Crna Poda*
- *uža kanjonska dolina rijeke Tare*
- *najuža okolina Zabojskog jezera*

• Spomenik prirode Durmitorskog područja u Nacionalnom parku je kanjon rijeke Tare (rješenjem iz 1967. godine).
• Na osnovu jedinstvene klasifikacije objekata geo nasljeđa koji je dat od strane ProGeo asocijacije (Evropska asocijacija za zaštitu geo-nasljeđa), predlažu se, po kategorijama, sljedeći objekti za određeni režim zaštite:

- Objekti geomorfološkog nasljeđa: fluvijalni reljef (kanjon Drage, kanjon Sušice, kanjon Pridvorice, kanjon Bukovice); kraški reljef (prostor razvića mikro-kraških oblika u području Bolja, kraški stolovi u Bolju, krionivacione vrtače u području Šljemena, prerast-ostatak pećinske tavanice na Štuocu); paleoglacijalni i periglacijalni reljef (cirk Valoviti do, serija morena u Velikoj Kalici, nunatak Stožina);
- Speleološki objekti (jama na Vjetrenim Brdima, jama u Malom Lomnom dolu, Ledena pećina);
- Objekti hidrološko-hidrografskog nasljeđa (Crno jezero, Škrčko jezero, Zminje jezero, Pošćensko jezero, Svrablje jezero, Riblje jezero, Jablan jezero, jezera u selu Pošćenja);
- Pedološki objekti geonasljeđa (močvarna zemljišta Jezera).

Rješenjem Republičkog zavoda za zaštitu prirode posebno je zaštićena i zona bora krivulja.
Na području Parka je prisutan značajan broj zaštićenih rijetkih, prorijeđenih i endemičnih biljnih i životinjskih vrsta.
Na Durmitorskom području se srijeće 30 zaštićenih biljnih vrsta. Od zaštićenih
životinjskih vrsta ovdje je prisutno: 6 vrsta insekata, 3 vrste vodozemaca, 6 vrsta gmizavaca, 136 vrsta ptica i 3 vrste sisara.
Bogatstvo i složenost biljnog i životinjskog svijeta u predloženim zaštićenim zonama, njihova je posebna vrijednost i ljepota.

Prostorni zahvat Programa privremenih objekata opštine Pljevlja obuhvata teritoriju opštine Pljevlja izuzev područje koje je u okvirima granica NP Durmitor. Dio teritorije opštine Pljevlja (u površine od 68 km^2) je u granicama NP Durmitor (u okviru koga su definisane zone sa posebnim režimom zaštite II zona - aktivna zaštita, III zona - održivo korišćenje preostalih dijelova van I i II) i predmet je Programa privremenih objekata NP Durmitor. Radi detaljnije analize u nastavku je dat osnovni pregled zaštićenih područja na području opštine.

Zaštitićene prirodne vrijednosti (Izvod iz PUP- Pljevlja) - Posebni prostori prirodnih vrijednosti u okviru Opštine Pljevlja koji su pod zakonskom zaštitom :

- atari naselja Đurđevića Tara i Lever Tara (ukupne površine 68 km²), a dio su područja Nacionalnog parka "Durmitor";
- atari naselja Ograđenica, Bobovo, Glibaći, Lever Tara, Kosanica, Premćani i Vaškovo (ukupne površine 76,5 km²) koji čine zaštitne zone oko NP, koje formalno ne pripadaju parku, ali čine sa njim prirodnu i organsku cjelinu i za njih važe režimi korišćenja prostora i zaštite utvrđeni Prostornim planom posebne namjene za Nacionalni park "Durmitor".

Poseban režim zaštite čine:

- zajednice bora krivulja na planini Ljubišnji, koji predstavlja jedini spomenik prirode na području opštine (površine 1000ha) i
- kanjona rijeke Tare upisanog prema programu UNESCO-a "Čovek i biosfera" 1979. godine kao svjetski rezervat biosfere.

Predlog zaštite prirodnih vrijednosti

Planskim odrednicama:

- PPCG do 2020. godine predloženo je proglašenje Regionalnog parka "Ljubišnja";
- PUP Opštine Pljevlja do 2020.godine preporučuje se:
    - adekvatna zaštita i proglašenje Gradskog parka u Pljevljima kao posebnog prirodnog predjela, kao i
    - utvrđivanje zaštitnih zona oko seoskih naselja, karakterističnim po specifičnim prirodno-ekološkim i etnografskim nasleđem.

Sva buduća zaštićena područja na planskom području moraju imati Planove upravljanja, pri čemu će se njihova klasifikacija i organizacija subjekata upravljanja uskladiti sa važećim IUCN smjernicama zaštite prirode, a sve u skladu sa osnovnim postavkama Nacionalne strategije održivog razvoja Crne Gore.

Agencija za zaštitu životne sredine, na osnovu člana 18 Zakona o zaštiti prirode („Sl. list Crne Gore", br 54/16), člana 43 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Službeni List Crne Gore", 087/18 i 002/19), člana 18 i člana 46 Zakona o upravnom postupku ("Službeni List Crne Gore", br 56/14, 20/15, 40/16, 37/17), a odlučujući po zahtjevu Sekretarijata za uređenje prostora, Opštine Pljevlja (broj: 02-UPI-420/1 od 15.03.2021. godine), donijela je Rješenje kojim se utvrđuju smjernice i uslovi zaštite prirode za izradu Programa privremenih objekata na teritoriji Opštine Pljevlja za period od 5 godina godina:

1. Podaci o prirodnim vrijednostima lokacije, vrstama biljaka, životinja i gljiva, objekata geonasljeđa i predjela u granicama obuhvata Programa privremenih objekata na teritoriji opštine Pljevlja 2020-2025

Za opis prirodnih vrijednosti, zastupljenosti vrsta biljaka, životinja i gljiva, objekata geonasleđa i predjela u obuhvatu predmetnog Programa, preporučeni su javno dostupni izvori informacija na teritoriji opštine Pljevlja, izuzimajući dijelove teritorije koji ulaze u sastav Nacionalnog parka "Durmitor" i planiranog parka prirode "Ljubišnja", a to su:

1) Izvještaj o Strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu za Detaljni prostorni plan koridora dalekovoda 2X400KV Pljevlja 2 – Bajina Bašta za dionicu na teritoriji Crne Gore
2) Izvještaj o Strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu PUP-a Pljevlja
3) Dokumentacija vezana za rasprostranjenje zakonom zaštićenih vrsta (USAID Biodiversity Maps) kao i za EMERALD, IPA i IBA područja i identifikovane vrste i staništa Natura 2000

Podaci o prirodnim vrijednostima (Biološke karakteristike) preuzeti su iz Izvještaja o Strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu za Detaljni prostorni plan koridora dalekovoda 2X400KV Pljevlja 2 – Bajina Bašta za dionicu na teritoriji Crne Gore.

Biološke karakteristike

Flora i vegetacija

Malo je publikovanih podataka o biljnom svijetu Pljevalja i okoline. Na osnovu dostupnih literaturnih podataka, može se zaključiti da je floririlstički i vegetacijski diverzitet ovog kraja veoma bogat.

Vaskularna flora - Na osnovu publikovanih florističkih i vegetacijskih priloga ne može se precizno procijeniti floristička bogatstvo opštine Pljevlja, jer se prilozi odnose samo na neke ograničene lokalitete. Nije priložen spisak svih vaskularnih biljaka, jer bi mnogi taksoni koji rastu na ciljnom području bili izostavljeni, već je akcenat dat na rijetke i ugrožene vrste, kao i one zaštićene nacionalnim ili međunarodnim zakonodavstvom (Tabela).

Važno je istaći da je pregledom publikovanih podataka zapažena velika raznovrsnost flornih elemenata, od mediteranskih (na termofilnim, jugu eksponiranim staništima) do arkto-alpijskih (na najvećim nadmorskim visinama Ljubišnje).

Tabela: Pregled rijetkih, ugroženih i zaštićenih vrsta biljaka

Ime vrste	Zakonom zaštićena (CG)	Međunarodni status zaštite	Napomena
Arnica montana	+	Habitat Direktiva (aneks V)	Status ugroženosti na nacionalnom nivo CR (kritično ugrožena)
Buxbaumia viridis (mahovina)	+	Habitat Dirktiva Bernska Konvencija Crvena Lista mahovina Evrope (VU – vulnerable)	Zabilježena na Ljubišnji i na Kosanici
Cephalanthera alba	+	CITES Konvencija	
Cephalanthera rubra	+	CITES Konvencija	
Corallorhiza trifida	+	CITES Konvencija	
Dactylorhiza cordigera	+	CITES Konvencija	
Dactylorhiza incarnata	+	CITES Konvencija	
Dactylorhiza saccifera	+	CITES Konvencija	
Dactylorhiza sambucina	+	CITES Konvencija	
Dactylorhiza viridis	+	CITES Konvencija	
Daphne blagayana	+		U okolini Pljevalja ima prilično brojne populacije
Epipactis helleborine	+	CITES Konvencija	
Galanthus nivalis	+	CITES Konvencija	
Gentianella crispata	+		
Gymnadenia conopsea	+	CITES Konvencija	
Lilium albanicum	+		Endem Balkana
Nigritella nigra	+	CITES Konvencija	
Orchis coriophora	+	CITES Konvencija	
Orchis laxiflora	+	CITES Konvencija	
Orchis morio	+	CITES Konvencija	
Orchis simia	+	CITES Konvencija	
Orchis ustulata	+	CITES Konvencija	
Oxytropis dinarica	+		Endem Balkana
Listera cordata	+	CITES Konvencija	
Listera ovata	+	CITES Konvencija	
Narcissus poeticus ssp.*Radiflorus*	+		
Neotia nidus avis	+	CITES Konvencija	
Platanthera bifolia	+	CITES Konvencija	
Prunus padus	+		
Quercus robur ssp. *montana*			Rijedak takson u flori Crne Gore; zabilježen samo u Martiničima i okolini Pljevalja (Brvenička kotlina, Šumanska kotlina i Pljevaljska kotlina)
Traunsteinera globosa	+		
Trollius europaeus	+		
Verbascum nicolai	+		Endem Balkana

Vegetacija

Vegetacijska istraživanja na području Pljevalja vezana su za pojedine tipove šuma, dok podaci o zeljastim zajednicama izostaju.

Hrastove šume su razvijene na mnogim lokalitetima u oklini Pljevalja. Najčešće nemaju veliki kontinuitet pružanja, ne obrazuju široke pojaseve, već se javljaju sastojine malih površina. Detaljnije su istraživane samo šume kitnjaka i cera (Quercetum petraeae-cerris Stef. 83) u Voloderu, u nižim dijelovima Ljubišnje, gdje ova zajednica zauzima znatne površine.
Sastojine kitnjaka i cera, izdanačkog porijekla i često u dobroj mjeri devastirane, odlikuju se manjim visinama (najčešće između 10 i 15 m) i prsnim prečnicima od 10-20 cm. Pokrovnost u sastojinama se kreće od 80 % do samo 30 % u jače devastiranim sastojinama. Od stepena degradacije zavisi i odnos edifikatora – u jače degradiranim sastojinama preovladava cer. Može se reći da je asocijacija Quercetum petraeae-cerris Stef. 83 na istraživanom lokalitetu floristički siromašna: u 15 fitocenoloških snimaka zabilježeno je svega 67 vrsta, što je malo za heliofilne zajednice. Osim edifikatora u spratu drveća javlja se još svega pet vrsta: Carpinus betulus, Fagus moesiaca, Betula verrucosa, Pyrus pyraster, Prunus avium.
Navedene vrste nemaju veliku stalnost i imaju veoma malu pokrovnost. Sprat žbunja je takođe floristički siromašan i ima malu pokrovnost (10 do 30%). Vrste koje se u spratu žbunja javljaju sa najvećom stalnošću su: Corylus avellana, Carpinus betulus, Fagus moesiaca, Juniperus communis. Sprat prizemen flore ima pokrovnost 20 do 100 %, ali su češće sastojine koje imaju veliku pokrovnost. Najveću vrijednost brojnosti i pokrovnosti u ovom spratu imaju: Pteridium aquilinum, Festuca vallesiaca, Veronica officinalis, Hieracium sp. Sve druge vrste javljaju se u znatno manjem broju i sa manjim stepenom prisutnosti.
Florističko siromaštvo, kao i dominacija acidofilnih i pionirskih vrsta, ukazuje na jak stepen degradacije. Degradacija se javlja gotovo isključivo kao rezultat antropogenog uticaja, jer su edafski uslovi vrlo dobri (uglavnom kisela smeđa zemljišta povoljnih fizičkih i hemijskih osobina), kao i klimatski i orografski.
U spektru životnih formi dominiraju hemikriptofite, iza kojih slijede fanerofite i hamefite. U malom procentu su zastupljene geofite i terofite. Visok procenat hemikriptofita i hamefita u šumama kitnjaka i cera pokazatelj je ekstremnih uslova staništa: jaku degradaciju i prilično niske temperature. Malo procentualno učešće terofite takođe je pokazatelj niskih temperatura na staništu.
Asocijacija Quercetum petraeae-cerris Stef. 83 u Voloderu je razčlanjena na tri subasocijacije. Dvije su uslovljene orografski (typicum i xerophyllum), a treća edafski (calcicolum).

Hrastovo-grabove šume - U dolini Ćehotine su razvijene šume kitanjaka i graba koje zauzimaju male površine, obično razvijene u vidu šikara oko njiva, puteva i kao uzani pojas na rubu bukovih šuma. Ove šume izbjegavaju strma i suva staništa, najbolje uspijevaju na blagim, neutralnim ili slabo kiselim i dubokim mineralnim tlima. Takva su tla pogodna za kulturu žitarica, pa su od davnina šume krčena da bi se dobilenjive i livade. Sada se na napuštenim njivama i između kultura mogu naći raskidane sastojine u vidu šikare. U njima je dobro razvijen sprat grmlja, koje mjestimično ima pokrovnost i preko 90%. S obzirom da pomenute šume ne pokrivaju velike površine, već su fragmentisane, u njih lako prodiru vrste iz drugih šuma koje imaju veću ekološku amplitudu. Prizemna flora je sastavljena od velikog broja vrsta koje su karakteristične za bukove šume, kao i od vrsta sa čistina i iz termofilnih šuma. Sprat drveća čine: Quercus petraea, Carpinus betulus, Prunus avium, Acer campestre, Fraxinus excelsior, Acer obtusatum. U spratu žbunja najčešće se javljaju: Sorbus torminalis, Corylus avelana, Clematis vitalba, Sorbus aria, Pirus piraster, Evonymus verrucosus, Lonicera xylosteum.
Vrste sprata zeljastih biljaka su: Campanuila persicifolia, Stellaria holostea, Asarum europeum, Galanthus nivalis, Anemone nemorosa, Lilium martagon, Melitis melissophyllum, Symphytum tuberosum, Mercurialis perenis, Aremonia agrimonioides, Sanicula europea, Helleborus odorus, Lamium luteum, Euphorbia amygdaloides.

Mješovite šume smrče i jele na području Pljevalja čine 10,2% od ukupne obrasle šumske površine. Sastojine ovih šuma razvijaju se pod različitim ekološkim uslovima, abiotičkim i biotičkim, tako da postoji i razlike u njihovoj fitocenolškoj pripadnosti, strukturi i florističkom sastavu. Najviše su istraživane na području Ljubišnje.
Na sjevernim i sjevero-istočnim ekspozicijama bilježene su inicijalne sukcesivne faze obrastanja goleti predstavnicima prizemne flore, žbunja i pionirskim vrstama šumskog drveća. Ovo je evidentirano na degradiranim staništima mješovite šume smrče i jele poslije požara, odnosno dugogodišnjeg intezivnog pašarenja koje je dovelo do degradiranja staništa. U ovakvim sastojinama drveće je „razbacano“, a usled degradiranog zemljišta još ne postoje uslovi za nastanak šume koja bi imala ekonomsku vrijednost.
U sljedećem sukcesivnom stadijumu javljaju se breza (Betula verrucosa) i jasika (Populus tremula) kao pionirske vrste i omogućavaju naseljavanje smrče. Ove sastojine, koje predstavljaju sljedeći korak u uspostavljanju poljuljane ravnoteže ističu se nepotpunim sklopom. Nalaze se na sjevernim, sjeveroistočnim i sjevero-zapadnim ekspozicijama i nagibima u prosjeku 10-20°. U spratu drveća javljaju se: Betula verrucosa, Populus tremula, Picea excelsa i Abies alba. U spratu žbunja prisutne su: Picea excelsa, Juniperus communis, Rosa arvensis. Elementi sprata prizemne flore su: Vaccinium myrttilus, Rosa alpina, Betula verrucosa, Galium rotundifolium, Veronica urticifolia, Festuca drymea, Euphorbia amygdaloides...
U sljedećem sukcesvnom stadijumu mješovitih šuma smrče i jele dominira smrča i jela je zastupljena sa svega 10 do 15 %. Ove sastojine se razvijaju na nešto suvljem zemljištu i siromašnije su predstavnicima koji karakterišu mješovite šume smrče i jele, odnosno bogatije predstavnicima čistih smrčevih šuma. Imaju gušći sklop od predhodno navedenih sastojina. Zemljište ima bolje fizičke osobine u odnosu na zemljište ranijih sukcesivnih faza, što se ogleda u većem vodnom kapacitetu, dobroj propustljivosti za vodu i dobroj aeraciji. Sprat drveća

čine: Picea excelsa, Abies alba i Fagus moesiaca. U spratu žbunja prisutne su: Picea excelsa, Abies alba, Pinus silvestris. Elementi sprata zeljastih biljaka su: Vaccinium myrttilus, Picea excelsa, Betula verrucosa, Daphne mezereum, Galium rotundifolium, Listera cordata, Oxalis acetosella, Luzula luzulina, Gentiana asclepiadea...
Na Ljubišnji, kao i brojnim lokalitetima u okolini Pljevalja, zabilježene su i sastojine smrče i jele sa približno istim učešćem obje vrste. Istraživanja ovih sastojina na Ljubišnji su pokazala da su to ekonomski značajne šume, pa im je tokom istraživanja posvećena veća pažnju u poređenju sa ranije navedenim sastojinama.
Ove sastojine nalaze se na sjeveroistočnim i sjeverozapadnim ekspozicijama, nadmorskim visinama od 1000 do 1400 m i nagibima od 10° do 30°; imaju vrlo gust sklop. Što se tiče njihovog zdravstvenog stanja, u malom obimu je konstatovano prisustvo surlaša (Rhynchites sp.) i hermesa, dok je u zavidnom obimu konstatovano prisustvo gljive Fomes annosus, koja prouzrokuje truljenje korjena. U fitocenološkom smisli ove sastojine pripadaju subasocijaciji Abieti-Piceetum illyricum Stef., 1963 subas. galietosum rottundifolii.
Sprat drveća izgrađuju: Abies alba, Pice aabies, Acer pseudoplatanus. U spratu žbunja prisutni su podmladci smrče i jele, a u malom broju se javljaju i jedinke vrbe Salix caprea. Zbog vrlo gustog sklopa sastojine sprat prizemne flore je slabo razvijen i ima pokrovnost od sve 2-3%, ali je floristički bogat; njegovi elementi su: mladice gornjih spratova (drveća i žbunja), Lonicera nigra, Lonicera alpigena, Vaccinium myrtillus, Betula verrucosa, Daphne mezereum, Galium rotundifolium, Sanicula europea, Prenanthe purpurea, Veronica urticifolia, Asarum europaeum, Euphorbia amygdaloides, Festuca drymea, Aspidium felix mas, Anemone nemorosa, Anemone ranunculoides... Sprat mahovina je dobro razvijen i ima pokrovnost oko 80%. Sačinjavaju ga: Rhytiadelphus lorens, Dicranum scoparium, Hylocomium splendens. Šume na Ljubišnji se eksploatišu već dugi niz godina. Značajn dio sastojina gore navedenih šuma je pretvoren u dvospratne (sa jasno izražena dva sprata, sastojine koje nisu sječene zbog gustog sklopa visokog drveća imaju slabo razvijen sprat žbunja). Sječom debljih stabala prekinut je sklop sastojine, što je izazvalo podmlađivanje jele na velikim površinama, tako da gornji sprat čine stabla manjih prečnika, a donji sprat veoma gust i kvalitetan podmladak jele visine do 2 m. Prekomjernim sječama bukva je na znatnim površinama istisnuta i svedena na minimalno učešće.

Miješane šume bukve i jele rasprostranjene su u široj okolini Pljevalja, ali detaljnija istraživanja ovog tipa vegetacija vršena su samo na Ljubišnji. Na sjevernoj strani Ljubišnje razvijene su u uvalama, duž potoka I uvijek zauzimaju stranu sa manjim nagibom i sa dubljom i svježijom podlogom. Na jugoistočnoj strani bukva i jela zauzimaju znatno veće površine, što je uslovljeno povoljnim staništem, blažim nagibom I dubljim tlom. Obje edifikatorske vrste na tim lokalitetima dostižu normalan razvoj, kako u visinu, tako i u debljinu. Na skeletnijem tlu u spratu drveća javljaju se i bijeli (Pinus silvestris) i crni (Pinus nigra) bor. Po svom florisičkom sastavu bukovo-jelove šume na Ljubišnji slične su bukovo-jelovim šumama ostalih crnogorskih planina. Pored već nvedenih vrsta, u spratu drveća se javljaju: Picea abies, Acer pseudoplatanus, Acervisianii (veoma rijetko), Ulmus montana, Fraxinus excelsior. U spratu žbunja bilježe se: Lonicera alpigena, Rhamnus falax, Lonicera xylosteum, Lonicera nigra, Evonymus verrucosa, Rosa alpina i Spirea ulmifolia. Elementi prizemne flore su: Asperula odorata, Cardamine enneaphylos, Euphorbia amygdaloides, Veronica officinalis, Paris quadrifolia, Mycelis muralis, Calamintha grandiflora, Galium rotundifolium, Anemone agrimonioides, Scrophularia scopolii, Nephrodium filix mas...

Subalpijska bukova šuma (Fagetum silvaticae subalpinum) se na Ljubišnji javlja samo na jednom mjestu, iznad Vukodola, u vidu klina koji je utisnut između pojasa klekovine bora i subalpiske smrčeve šume. Klekovina bora (Pinetum mughi montenegrinum) se na Ljubišnji nastavlja na pojas smrče i ima različitu širinu. Počinje od oko 1800m i mjestimično se pruža do najvećg vrha (2238 m). Tako na Ljubišnji nema pojasa planinskih goleti, osim onih koje su nastale sekundarnim putem – paljevinom ili snježnom lavinom na velikim nagibima. Klekovina bora spušta se i niže od navedene granice, ali samo u uvale gdje se snježni pokrivač dugo zadržava. Klekovina bora, kao završni pojas na Ljubišnji, ima veliki značaj za smrčeve šume, koje su ovim pojasom zaštićene od velikog spiranja vodenih bujica i snježnih lavina. Ovome u prilog najbolje govore podaci o velikoj šteti na smrčevim šumama koje su nanijele lavine na onim lokalitetima gdje je klekovina potisnuta. Jugozapadna i južna strana Ljubišnje slabo su obrasle klekovine, javlja se samo mjestimično u malim grupama ili pojedinačno. Ali, sjeverna i sjevero-istočna strana je obrasla klekovinom u značajnoj mjeri. Floristički sastav klekovine bora na Ljubišnji ne odstupa značajno od florističkog sastava ovog tipa vegetacije na ostalim planinama u Crnoj Gori. Karakteristične vrste sprata žbunja su: Pinus mughus, Sorbus glabrata, Salix grandiflora, Sorbus chamaemspilus. U spratu zeljastih biljaka sa visokom stalnošću javljaju se: Vaccinium myrtillus, Hypericum alpigenum, Geranium silvaticum,
Luzula saxatila, Rubus saxatilis, Senecio Fuchsii, Adenostyles Alliariae... Na Ljubišnji se u zajednici klekovine bora, u spratu zeljastih biljaka, javljaju neke vrste koje se ne bilježe u ovoj zajednici na ostalim crnogorskim planinama. To su: Heracleum sibiricum, Tozzia alpina, Anemone narcissiflora, Trollius europaeus.
Prikazane asocijacije predstavljaju samo dio bogate šumske vegetacije opštine Pljevlja. U nastavku su date asocijacije koje se navode za područje Pljevalja, ali ne postoje detaljni podaci o njihovom florističkom sastavu i strukturi. Šumske zajednice: Quercetum serbicum montanum Černjavavski & Jovanović (dolina Ćehotine), Alnetum glutinosae continentale Lakušić 1966 (dolina Ćehotine), Salicetum albo-fragilis Tx (1948) 1955. Zeljaste zajednice: Senecioni fuchsii-Sambucetum racemosi Noirf. 1949, Rumicetum alpine dinaricum Lakušić 1964, Bromo-Plantaginetum mediae Ht (1931) 1949, Bromo-Danthonietum calycinae Šugar 1972, Polygonetum avicularis dinaricum Lakušić 1972, Caricetum elatae W- Koch 1926, Carici- Blysmetum compressi Eggl. 1933.

Pregled staništa od međunarodnog značaja

Tabela: Pregled tipova staništa značajnih za EU (NATURA 2000 staništa)

Naziv staništa	Napomena
3130 Obale oligotrofnih do mezotrofnih stajaćih voda sa amfibijskom vegetacijom *Littorelletea uniflorae* i/ili *Isoeto-Nanojuncetea*	Staništa ovog tipa se javljaju u svim delovima Crne Gore, ali svugde zauzimaju male površine. Oko velikih glacijalnih jezera na Durmitoru postoje velike sastojine
3140 Tvrde oligo-mezotrofne vode sa dnom obraslim harama (*Characeae*)	Relativno česta staništa usvim delovima Crne Gore, ali svugde zauzimaju male površine. Značajne sastojine su prisutne u glacijalnim jezerima Durmitora.
3220 Šljunkovite obale planinskih rijeka obrasle zeljastom vegetacijom	
3240 Obale planinskih rijeka obrasle sivom vrbom (*Salix eleagnos*)	
4060 Alpijske i borealne vrištine	
4070 Klekovina bora *Pinus mugo* i dlakave alpske ruže *Rhododendron hirsutum*	Dobro razvijene sastojine na Ljubišnji
5130 Formacije kleke (*Juniperus communis*) u vrištinama ili karbonatnim travnjacima	
6150 Alpijske i subalpijske silikatne travne zajednice	
6170 Alpijske i subalpijske krečnjačke travne zajednice	
6210 Polu-prirodne suve karbonatne livade i pašnjaci sa facijesima žbunjaka (važna staništa orhideja)	Dosta rasprostranjen tip staništa u okolini Pljevalja, ali ne postoje publikovani podaci
6230* Vrstama bogati pašnjaci tvrdače (*Nardus stricta*)	
6410 Hidrofilne livade i tresave beskoljenke (*Moelinia caerulea*)	
6430 Hidrofilne visoke zeleni	
6510 Nizijske visoke mezofilne livade	
6520 Planinske visoke mezofilne livade	
7220* Izvori sa formacijama sedre (*Cratoneurion*)	Kanjon Tare
7230 Alkalne tresave	Durmitor, Ljubišnja
8120 Krečnjački planinski i alpijski sipari (*Thlaspietea rotundifoli*)	
8130 Zapadnomediteranski termofilni sipari	Kanjon Tare
8210 Krečnjačke stijene sa hazmofitskom vegetacijom	
8310 Jame i pećine	
91E0 Aluvijalne šume crne johe i gorskog jasena (*Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae*)	Dolina Ćehotine
91L0 Ilirske hrastovo-grabove šume (*Erythronio-Carpinion*)	Dolina Ćehotine
91M0 Panonsko-Balkanske šume cera i kitnjaka	
91W0 Šume mezijske bukve	
91BA Mezijske jelove šume	
9410 Acidofilne planinske šume smrče (*Vaccinio-Piceetea*)	
9530* (sub-) Mediteranske šume endemičnih crnih borova	

91E0 Aluvijalne šume crne johe i gorskog jasena (*Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae*) – floristički podaci o ovom tipu staništa postoje za 3 lokaliteta (Agencija za zaštitu životne sredine, Monitoring biodiverziteta za 2011. godinu): Donja Brvenica (N42° 23‘ 08'' E 19° 14‘ 03''), Ušće Volodera u Ćehotinu (N42° 23' 12'' E 19° 10‘ 56'') i Ćehotina - okolina Gradca (N42° 23' 16'' E 19° 09‘ 27''). Ovaj tip vegetacije je prisutan u uskoj obalnoj zoni. Njen kontinuitet je mjestimično prekinut uskim krčevinama, napravljenim radi lakšeg pristupa rijeci. Na lokalitetu ušće Volodera u Ćehotinu se nalazi uređeno lokalno izletište.
Po florističkom sastavu zajednice istraživanih tokova se razlikuju među sobom. Obalom Donje Brvenice dominira crna jova (*Alnus glutinosa).* Kao prateći elementi se još javljaju *Salix fragilis, Coryllus avellana, Sambucus nigra, Malus sylvestris, Evonymus europaea, Acer pseudoplatanus.* Na ušću Volodera u sastav zajednice gotovo ravnopravno ulaze *Alnus glutinosa, Alnus incana, Fraxinus excelsior*, a kao prateći elementi se javljaju *Corus mas, Tilia cordata, Salis ealeagnos, Malus sylvestris,*
Clematis vitalba.
Po florističkom sastavu obalska vegetacija Ćehotine kod Gradca je slična Voloderskoj, s tim što se pratećim elementima još pridružuju i *Crataegus monogyna, Carpinus betulus, Prunus spinosa.* Navedeni tip staništa na pomenutim lokalitetima je označen kao reprezentativan.

Tokom realizacije EMERALD projekta u Crnoj Gori, čiji je cilj uspostavljanje ekološke mreže područja od posebnog interesa za zaštitu i predstavlja obavezu svih država potpisnica Bernske Konvencije, zapaženo je da u Crnoj Gori postoji jedan specifičan tip staništa. To su smrčeve šume na Ljubišnji, kojima je u međunarodnom sistemu klasifikacije dodijeljen posebni kod - 42.243 Montenegrine spruce forest. Uzimajući u obzir specifičnost ovog staništa, nacionalni eksperti su međunarodnoj zajednici predložili da se uvrsti u spisak NATURA 2000 habitata.
Smrčeve šume na Ljubišnji zauzimaju najveće prostranstvo i razvijene su kako na sjevernim i sjeveroistočnim, tako i na južnim i jugozapadnim padinama. Sa sjeverne i sjevero-istočne strane razvijene su u vidu moćnog šumskog pojasa koji se pruža u visinskom dijapazonu od 1110 mnv do 1900 mnv. Na južnim padinama smrčeve šume grade nešto uži pojas, između 1150 – 1850 metara. Pojedinačni primjerci smrče, u formi kržljavih žbunova, mogu se pronaći i do 2200 mnv. Specifičnost smrčevih zajednica na Ljubišnji, u poređenju sa ostalim planinama u Crnoj Gori, ogleda se u činjenici da grade poseban pojas širine od 400 do 800 m. Na ostalim planinama smrča je vezana za duboke i hladne uvale i vrtače na sjevernim ekspozicijama, gdje se snijeg dugo zadržava. Ovakvo zoniranje smrčevih šuma na Ljubišnji objašnjava se specifičnom kombinacijom klimatskih prilika, reljefa i geološke podloge.
O specifičnostima smrčevih šuma na Ljubišnji govore i florističke razlike ovih sastojina u poređenju sa smrčevim šumama na drugim crnogorskim planinama. U spratu zeljastih biljaka prisutni su neki arktički florni elementi, koji su veoma rijetki (ili ih uošte nema) na drugim lokalitetima: *Geranium sylvaticum, Veratrum album, Adenostyles alliariae, Homogyne alpina, Valeriana montana...* S obzirom na različit visinski položaj, ekspoziciju, geološku podlogu (silikat ili krečnjak), postoje i razlike u florističkom sastavu između pojedinih sastojin smrčevih šuma na Ljubišnji. Na južnim i jugo-zapadnim padinama sastojine se razvijaju na silikatnoj podlozi i smrča u spratu drveća ima apsolutnu dominaciju; slična je situacija i na krečnjačkoj podlozi iznad 1700 mnv. U pomenutim sastojinama se rijetko u spratu žbunja javlja bijeli bor (*Pinus silvestris*). Na krečnjačkoj podlozi (sjeverne padine) u spratu drveća javljaju se i jela, bukva, a na skeletnoj podlozi i bijeli bor. Pored toga, bolje je razvijen i sprat žbunja čiji su elementi: *Daphne mezereum, Lonicera xylosteum, Lonicera alpigena, Spirea ulmifolia...* U spratu zeljastih biljaka prisutne su: *Viola biflora, Adenostyles alliariae, Homogyne alpina,Trollius europaeus...* Sprat zeljastih biljlaka na silikatnoj podlozi ima manju pokrovnost, a siromašniji je i po broju vrsta; u njegov sastav ulaze: *Luzula luzulina, Daphne blagayana, Hieracium murorum.* U skladu sa gore navedenim razlikama, na Ljubišnji su opisane dvije subasocijacije smrčevih šuma: *Piceetum excelsae croaticum montanum* Ht 1950 i *Piceetum excelsae croaticum subalpinum* Ht 1950.

Fauna
Područje opštine Pljevlja pripada planinskoj oblasti sjevernih Dinarida, praktično u centralnom dijelu Balkanskog poluostrva. Područje opštine je po veličini na trećem mjestu u Crnoj Gori i obuhvata raznolika staništa na 1346km^2. Sastav i distribucija faune zavisi prvenstveno od vrste staništa. Postojeća staništa možemo svrstati u jednu od sledećih grupa:
- kultivisane livade, voćnjaci, njive i šibljaci su dominantni u dolinama (Pljevaljska kotlina, doline rijeka Ćehotine, Maočnice i brojnih potoka) i platou Kosanice
- listopadne šume bukve i miješovite šume bukve i jele nisu jasno definisane u jednom kontinuiranom visinskom pojasu, već su razvijene u udolinama
- zona četinarske šume u kojim dominira smrča (*Picea abies*) na nešto većim nadmorskim visinama,ndo 1850mnm
- pojasa bora klekovine (*Pinetum mugii*) od 1800-2238 m
- pojas alpskih pašnjaka na crnogorskom dijelu Ljubišnje nije razvijen u posebnu vegetacijsku zonu već se oni javljaju mjestimično kao planinske goleti nastale potiskivanjem klekovine bora, koja se ovdje proteže do najvišeg vrha, odnosno čini završni pojas vegetacije iznad zone četinarske šume

- urbanizovana područja gradskog jezgra Pljevalja i ostalih naselja
- vodena staništa su malobrojna, a najistaknutija su rijeka Ćehotina i vještačko jezero Otilovići.

Šume čine 59% površine opštine Pljevlja, a neobrasle površine čine 21%.
Sistematskih istraživanja faune na području opštine Pljevlja nije bilo. Dostupni literaturni podaci odnose se samo na pojedine životinjske grupe istraživane na pojedinim lokalitetima.

Fauna beskičmenjaka

Rakovi *(Crustacea)* - Rječni rak *Austropotamobius torrentium* nastanjuje Ćehotinu, Lim, Taru. Nalazi se na listi Habitat Directive (Annex II). Procjena je da populacije ove vrste u Evropi opadaju.

Insekti - Listopadne, mješovite i četinarske šume su stanište za riđeg šumskog mrava *Formica rufa*, tačnije za dvije vrste iz iste grupe mrava: *Formica polyctena* i *Formica pratensis*. Pravi riđi šumski mrav (*Formica rufa*) je, do sada, u Crnoj Gori, pronađen samo na nekoliko lokaliteta Durmitorskog masiva. Ali i ove dvije vrste, osim morfološke sličnosti sa *F. rufa*, imaju i istu ekološku ulogu: čuvari su šuma od prenamnožavanja štetnih insekata, prvenstveno gubara. Njihova gnijezda lako prepoznajemo kao kupe od biljnih ostataka visine i preko 1.5 m. *Formica polyctena* se nalazi na IUCN Crvenoj listi sa statusom LR/nt. tj. iako nije ugrožena, tendencija je da joj preti smanjenje brojnosti i prelazak na status ugroženih vrsta. Iako je domaćim zakonodavstvom prepoznata samo vrsta *Formica rufa*, smatramo da se i populacije ove dvije vrste moraju zaštititi.
Od tvrdokrilaca (Coleoptera) dvije su vrste zaštićene na nacionalnom nivou *Lucanus cervus L*. (jelenak) i *Oryctes nasicornis L*. (nosorožac). Prvi je zaštićen kao najveći i najljepši tvrdokrilac, drugi kao rijetka i ugrožena vrsta. Osim ove dvije još veliki broj saproksilnih vrsta tvrdokrilaca (vrsta koje se hrane trulim drvetom) zavise od stanja šuma. Zbog sječe starih šuma i šumsko-uzgojnih radova, sužen je životni prostor ovih vrsta, a naročito njihovih larvi koje se razvijaju u truloj drvnoj materiji. Upravo larve ubrzavaju proces trulenja i omogućavaju pravilan ciklus kruženja materija u prirodi.
Od bogate familije leptira zaštićene su 3 vrste:
- *Papilio machaon L.* (lastin rep), na planinskim padinama sa žbunastom vegetacijom, dolinama rijeka, poljoprivrednim i urbanim područjima;
- Iphiclides podalirius L. (jedarce) duž šumskih ivica i padina sa žbunastom vegetacijom do 1600mnm.
- Parnassius apollo L. (apolonov leptir) na kamenitim planinskim padinama, dolinama rijeka i kanjonima, od 500 do 2000mnm.

Na osnovu postojećih staništa, očekuje se da, prvenstveno šumski pojas Ljubišnje, nastanjuju i Buprestis splendens i Rosalia alpina, takođe saproksilni insekti tvrdokrilci. Obije vrste su zaštićene domaćim zakonodavstvom, a nalaze se i na listi Habitat direktive.

Gastropoda - Na kamenitim travnatim padinama, ali i u šumskoj i vegetaciji u blizini potoka, može se naći puž Helix vladica (Kobelt, 1898), vrsta zaštićena domaćim zakonodavstvom. Vrsta se na IUCN Crvenoj listi tretira kao Least concern (LC), a smatra se da su njene populacije u Evropi stabilne, jer se pokazalo da je prilagodljiva na promjene staništa.
Puž golać Malacolimax mrazeki (Simroth, 1904) je endemit Crne Gore. Nije zaštićena zakonom, nalažena je na svega nekoliko lokaliteta u Crnoj Gori i to u sjevernom planinskom dijelu na Hajli, Ljubišnji, Goliji i Durmitoru. Ova vrsta se javlja u šumama, naročito u mješovitim u kojima ima bukve, ponekad i na otvorenim staništima zaklonjena u vegetaciji.

Fauna riba
Za faunu riba na području opštine Pljevlja jedino rijeka Ćehotina i njena najveća pritoka Voloder, omogućuju kompletan ciklus razvića ribljih populacija jer tokom cijele godine imaju stabilan protok vode.
Gornji tok rijeke Ćehotine, uzvodno od Pjevalja, tačnije od Rabitlje, je klase A1.S,I, a nizvodno je klase A2.C,II. Zbog ulivanja različitih otpadnih voda rijeka postaje zamućena, tako da joj se ne vidi dno ni na 0.5m dubine. I pored toga je i u donjem toku bogata ribljim fondom. Samo je pitanje da li je riblje meso pogodno za ljudsku ishranu ili samo za sportski ribolov. Rijeka Voloder je pod neznatnim antropogenim uticajem, pa je voda čista i prozirna. Prirodno je mrestilište za Salmo labrax (potočna pastrmka), a nađena je i vrsta Cottis gobio (peš), sa stabilnim i brojnim populacijama.
U Ćehotini su, od vrsta sa liste Habitat Direktive (Natura 2000), registrovane:
- Hucho hucho (mladica) - uglavnom u virovima ispod stijenja osim kad se hrani pa zalazi na prelive i u tišake. Brojnost populacija izuzetno velika obzirom da se radi o terminalnom predatoru, uz to populacioni trend je uzlazan.
- Chondrostoma nasus (skobalj) - u dubljim i mirnijim djelovima rijeke, manji primjerci uz obalu i obalno kamenje. Populacija izuzetno brojna sa jedinkama svih uzrastnih klasa. Najkrupnije jedinke (preko 1 kg težine i 40 cm dužine) veoma brojne, populacioni trend stabilan
- Barbus sp. (mrena) - na svim djelovima rijeke, a veće jedinke po sredini tiška i u virovima. Brojnost velika, stabilna populacija sa svim uzrastnim kategorijama pravilne brojnosti. Trend stabilan.

Na listi Bernske konvencije je Thymallus thymallus (lipljen) - uglavnom u virovima i u centralnim djelovima riječnih tišaka. Populacija je izuzetno brojna i stabilna. I ako nije zaštićena, kao značjna vrsta sa aspekta ihtiologije je i vrsta Salmo trutta (labrax) – crnomorska pastrmka potoara, koja se sreće na cijeloj dužini toka rijeke Ćehotine. Populacija izuzetno brojna sa velikim brojem jedinki najmlađih uzrasta. Prisutne i jedinke starijih generacija, a populacioni trend je uzlazan.

Fauna vodozemaca i gmizavaca

Kratkotrajna istraživanja, sprovedena tokom 2011. i 2012. za potrebe praćenja stanja biodiverziteta na ograničenom području Ljubišnje, pokazala su da je herpetofauna ovog regiona raznovrsna. Na osnovu rezultata praćenja stanja biodiverziteta tokom 2011. registrovane su 4 vrste, a istraživanjima tokom 2012. taj broj je uvećan na 9 vrsta vodozemaca. Slična situacija je i sa gmizavcima. Prvim istraživanjima tokom 2011. registrovane su samo 4 vrste, da bi tokom 2012. taj broj bio uvećan na 11 (4 vrste guštera i 7 vrsta zmija). Lokve i kamenice, vlažna i močvarna mjesta u blizini vode, brojni kanali na kultivisanim livadama i njivama, kao i otoke izvora u hrastovim i bukovim šumama su pogodna staništa za vodozemce. Populacije vodozemaca su dobro očuvane i zadovoljavajuće brojnosti (nisu izolovane i obezbjeđuju uspješnu reprodukciju). Stanje populacija većine vrsta gmizavaca zavisi od stanja šuma, odnosno njihovog očuvanja. Intenzivno krčenje šume i žbunaste vegetacije moglo bi ugroziti populacije većine vrsta gmizavaca.

Tabela: Vrste herpetofaune registrovane na Ljubišnji tokom 2011. godine

Ime vrste	Zakonom zaštićena (CG)	Međunarodni status zaštite	Napomena
Bombina variegata	-	Habitat Directive (Annex II); Bernska konvencija	
Ichthyosaura (Mesotriton) alpestris	+		
Lissotriton (Triturus) vulgaris	+		
Rana temporaria	-	Habitat Directive (Annex II);	
Lacerta trilineata	+	Habitat Directive (Annex IV);	
Natrix tessellata	+	Habitat Directive (Annex II); Bernska konvencija	
Vipera ammodytes	+	Habitat Directive (Annex II); Bernska konvencija	Balkanski subendem
Zamenis longissimus	+	Habitat Directive (Annex II); Bernska konvencija	Populacije su malobrojne

Fauna ptica

Ornitološki je cijelo područje opštine Pljevlja slabo istraženo. Tokom 2011. i 2012) se više pažnje posvetilo istraživanju faune ptica na masivu Ljubišnje. Područje Ljubišnje odlikuje karakterističnim šumskim i planinskim vrstama pjevačica, kao i nekoliko vrsta grabljivica, koje i gnijezde na tom području.
Prema ornitološkoj podjeli (BiE, 2004) habitati Ljubišnje obuhvataju planinske pašnjake, poljoprivredne površine i umjerene i borealne šume.

Šumska staništa Ljubišnje čine mozaik relativno krupnih cjelina i manjih fragmenata listopadne i četinarske šume. Ove šume su prirodno stanište brojnih pjevačica, npr. sive sjenice (Parus montanus), carića (Troglodytes troglodytes), kao i pripadnika porodice koka, npr. tetrijeba (Tetrao urogallus), zatim grabljivica kao što je jastreb (Accipiter gentilis).

Pašnjaci i livade se karakterišu vrstama otvorenih terena kao što je npr. rusi svračak (Lanius collurio), crvenrepka (Phoenicurus phoenicurus) itd. Antropogeni pejzaži su stanište polivalentnih i sinantropnih vrsta: sive vrane (Corvus cornix), svrake (Pica pica), gugutke (Streptopelia decaocto) itd. Visoke litice i nepristupačni djelovi šume predstavljaju pogodno stanište za orlove (Aquila chrysaetos-suri orao).

Tabela: Status zaštićenosti ptica

Vrste ptica Ljubišnje	Zaštićena u CG	Bonska konv.	EU Direktiva (79/409/EEC)	Bernska konv.	CITES App. I, II, III	Status ugroženosti u Evropi	Napomene
Accipiter gentilis	+	II	I*	III	II	sigurna (S)	
Accipiter nisus	+	II	I*	III	II	Sigurna (S)	
Actitis hypoleucos	+	II		III		u opadanju (D)	
Anas platyrhynchos	-	II	II/1, III/2	III		sigurna (S)	Brojnost opada
Anas strepera	-	II	II/1	III		u opadanju (D)	
Aquila chrysaetos	+	I, II	I	III	II	rijetka (R)	
Calandrella brachydactyla	+		I	III		U opadanju (D)	Brojnost opada
Columba livia	-		II/1	III		sigurna (S)	Brojnost opada
Columba palumbus	-		I*, II/1**, III/1	III		sigurna (S)	
Corvus corax	+			III		sigurna (S)	
Corvus cornix	-		II/2	III		sigurna (S)	
Erithacus rubecula	+	II		III		sigurna (S)	
Falco tinnunculus	+	II		III	II	u opadanju (D)	
Fringilla coelebs	+		I*	III		sigurna (S)	
Garrulus glandarius	-		II/2	III		sigurna (S)	
Hirundo rustica	+			III		prorijedjena (H)	Brojnost opada
Lanius collurio	+		I	III		prorijedjena (H)	Brojnost opada
Motacilla alba	+			III		sigurna (S)	
Motacilla flava	+			III		sigurna (S)	Brojnost opada
Muscicapa striata	+	II		III		prorijedjena (H)	
Nucifraga caryocatactes	+			III		sigurna (S)	
Oenanthe oenanthe	+	II		III		u opadanju (D)	
Parus ater	+		I*	III		sigurna (S)	
Parus major	+			III		sigurna (S)	
Parus montanus	+			III		sigurna (S)	
Parus palustris	+			III		u opadanju (D)	
Passer domesticus	+			III		u opadanju (D)	
Passer montanus	+			III		u opadanju (D)	
Phoenicurus phoenicurus	+	II		III		Prorijedjena (H)	Brojnost opada
Phylloscopus collybita	+	II		III		sigurna (S)	
Pica pica	-		II/2	III		sigurna (S)	
Regulus regulus	+	II		III		sigurna (S)	
Saxicola rubetra	+	II		III		sigurna (S)	
Sitta europaea	+			III		sigurna (S)	
Streptopelia decaocto	-		II/2	III		sigurna (S)	
Streptopelia turtur	-	II*	II/2	III		u opadanju (D)	Brojnost opada
Sturnus vulgaris	+		II/2	III		u opadanju (D)	
Sylvia atricapilla	+	II		III		sigurna (S)	
Tetrao tetrix	+		I*, II/2, III/2***	III		U opadanju (D)	
Tetrao urogallus	+		I, II/2, III/2	II*,III**		sigurna (S)	Brojnost opada
Troglodytes troglodytes	+		I*	III		sigurna (S)	

Fauna sisara

Na teritoriji opštine Pljevlja detaljna istraživanja faune sisara nikada nisu rađena, ali raznovrsnost staništa ukazuje da fauna sisara nije ništa manje bogata nego na Durmitoru gdje je registrovano 37 vrsta sisara. Krupni sisari preferiraju biotop listopadnih i mješovitih šuma, najzastupljenijih na Ljubišnji, ali i na krajnjem sjevero-zapadnom području opštine. Fauni listopadnih i mješovitih šuma pripadaju: srna, medvjed, divlja svinja, vuk, lisica, zec, lasica, kune, vjeverica i razne vrste miševa. Biotop visokoplaninskih pašnjaka i kamenjara, obuhvata zonu iznad gornje granice šumske vegetacije. Slična fauna nastanjuje i šikare i pašnjake na površi između Kosanice i kanjona rijeke Tare u južnom dijelu opštine i identična staništa na krajnjem sjevero-zapadu opštinske teritorije, ka granici sa BiH i Srbijom. Fauna sisara u ovom biotopu zastupljena je sa zecom, krticom, više vrsta miševa i rovčica, a pristuno je i slijepo kuče. Dolina rijeke Ćehotine, posebno u klisurskim djelovima, je pogodno stanište za slijepe miševe. Iznad površine vode u sumrak love insekte: *Hipsugo savii*(?) - mali planinski slijepi miš i *Pipistrelluspipistrellus* - patuljasti slijepi miš. Posebno interesantan podatak je da u samom gradu nisu registrovani slijepi miševi. Najvjerovatnije objašnjenje je aerozagađenje. Vrste slijepih miševa (Chiroptera) za koje se očekuje da nastanjuju područje opštine Pljevlja:

- *Rhinolophus ferrumequinum* - Veliki potkovičar
- *Rhinolophus hipposideros* - Mali potkovičar
- *Plecotus austriacus* - Sivi ušati slijepi miš
- *Plecotus auritus* - Smeđi ušati slijepi miš
- *Myotis mystacinus* - Mali brkati večernjak
- *Myotis emarginatus* - Riđi večernjak
- *Myotis nattereri* - Resasti večernjak
- *Myotis blythii* - Mali mišouhi večernjak
- *Myotis myotis* - Veliki mišouhi večernjak
- *Pipistrellus pipistrellus* - Patuljasti slijepi mišić
- *Hypsugo savii* - Planinski slijepi mišić
- *Eptesicus serotinus* - Veliki ponoćnjak
- *Vespertilio murinus* - Dvobojni večernjak

Tabela: Status zaštite sisara

Ime vrste	Zakonom zaštićena (CG)	Međunarodni status zaštite	Napomena
Apodemussylvaticus (šumski miš)	-	-	brojne populacije na pojedinim lokalitetima
Canis lupus (vuk)	-	Habitat Directive (Annex II); Bernska konvencija	povremeno viđan
Capreolus capreolus (srna)	-	Bernska konvencija	viđana veoma rijetko
Chiroptera - slijepi miševi (sve vrste)	+		
Slijepi miševi - Microchiroptera (sve vrste)	-	Bernska konvencija	
Microchiroptera *Myotis blythii*	-	Habitat Directive (Annex II);	
Microchiroptera *Myotis emarginatus*	-	Habitat Directive (Annex II);	
Microchiroptera *Myotismyotis*	-	Habitat Directive (Annex II);	
Crocidura leucodon - poljska rovčica	-		
Crocidura suaveolens- vrtna rovčica	-		
Erinaceus europeus - zapadni jež	-	-	
Gliridae (sve vrste)	-	Bernska konvencija	
Lepus capensis (europaeus) - zec	-	Bernska konvencija	
Lutra lutra - vidra	+	Bernska konvencija	gornji tok rijeke Ćehotine i rijeke Breznice
Martes foina - kuna bjelica	-	Bernska konvencija	
Martes martes - kuna zlatka	-	Habitat Directive (Annex II); Bernska konvencija	
Meles meles - jazavac	-	Bernska konvencija	
Neomys fodiens - vodena rovčica	-	-	
Rhinolophus ferrumequinum	-	Habitat Directive (Annex II);	
Rhinolophus hipposideros	-	Habitat Directive (Annex II);	
Rhinolophus mehelyi	-	Habitat Directive (Annex II);	
Sciurus vulgaris - vjeverica	-	-	često viđana
Sorex alpinus - alpska rovčica	-	-	
Sorex araneus - šumska rovčica	-	-	
Spalax leucodon - slijepo kuče	+		veoma brojan na kultivisanim parcelama na padinama Ljubišnje
Sus scrofa - divlja svinja	-	-	povremeno viđana na različitim lokalitetima masiva Ljubišnje
Talpa europea - evropska krtica	-	-	vrlo česta
Ursus arctos - mrki medvjed	-	Habitat Directive (Annex II); Bernska konvencija	viđan povremeno; u jesen 2010. godine jasno viđena mečka sa 2 mladunca u blizini sela Vrbe, u ljeto 2011. viđen mužjak u blizini sela Bobovo;
Vulpes vulpes - lisica	-	-	

2. Podaci o zaštićenim područjima sa prostornim rasporedom, uključujući područja planirana za zaštitu ili su u postupku stavljanja pod zaštitu, kao i podaci o (budućim) područjima ekološke mreže i sa njima povezanim značajnim tipovima staništa u zoni zahvata predmetnog Programa

U okviru zahvata predmetnog Programa privremenih objekata opštine Pljevlja postojeća zaštićena područja su:

- dio NP Durmitor sa zaštitnom zonom i
- kanjon rijeke Tare – Svjetski Rezervat Biosfere,

EMERALD područja: Dolina rijeke Ćehotine, Ljubišnja IPA područje, Ljubišnja

U okviru zahvata predmetnog Programa privremenih objekata opštine Pljevlja planirano zaštićeno područje – Park prirode Ljubišnja.

Pregled EMERALD vrsta I staništa u okviru područja – Dolina Ćehotine

a) Idenrifikovani tipovi staništa (Rezolucija 4 Bernske konvencije)
   44.5 - Southern alder and birch galleries (južne galerije jove I breze)
   44.1 - Riparian willow formations (obalne formacije vrbe)
   41.7 -Tenrophilous and supra-Mediterranean oak woods (termofilne supramediteranske hrastove šume)
   41.1 – Beech forest (bukove šume)
   42.243 – Montenegrin Spruce Forests (crnogorske smrčeve šume)

b) Identifikovane vrste (Rezolucija 6. Berneske konvencije)
   ptice: *Emberiza hortulana, Feilco biarmicus, Ficedula albicolis, Ficedula parva, Lanius colluro, Pemis apivorus, Picic canus*
   Migratorne ptice: *Troglodytes troglodyles, Turdus merula, Upupa epops, Thurdus philomelos*
   Sisari: *Ursus arctos, Canis lupus*
   Vodozemci: *Bombina variegate*
   Ribe: *Hucho hucho, Cottus gobio*
   Beskičmenjaci: *Stephanopachys substriatus*

3. Podaci o ustanovljenim režimima, zonama i mjerama zaštite i korišćenja prirodnih resursa i dobara u zoni zahvata predmetnog Programa

Za zonu zahvata predmetnog Programa - teritorija opštine Pljevlja u zahvatu njenog Prostorno urbanističkog plana, nije urađen poseban dokumenat koji integralno propisuje režime, zone i mjere zaštite i korišćenja prirodnih resursa i dobara (Lokalni ekološki akcioni plan, Lokalni plan zaštite biodiverziteta i sl.) pa se u slučaju zaštićenih područja/zaštićenih prirodnih dobara primjenjuju propisi i dokumentacija u kojima su u svakom pojedinačnom slučaju ustanovljeni posebni režimi, zone i mjere zaštite i korišćenja.
Za ostala značajna ekološki značajna područja (potencijalni park Prirode Ljubišnja, EMERALD, IPA, IBA područja, staništa NATURA) važe opšti režimi zaštite biodiverziteta/zaštite prirode.

4. Uslovi, zabrane i ograničenja pod kojima se radnje, aktivnosti i djelatnosti mogu realizovati u zoni zahvata Programa

U skladu sa uslovima i smjernicama za zaštitu prirode Programom su planirani privremeni objekti koji se mogu realizovati, poštujući:

- opste uslove, zabrane i ograničenja koji su utvrdeni u odgovarajućim:
  (1) propisima:
    - Zakon o životnoj sredini,
    - Zakon o vodama,
    - Zakon o zaštiti vazduha,
    - Zakon o upravljanju otpadom,
    - Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu i dr),
  (2) prostorno-planskim dokumentima višeg reda -
    - Prostornim planom Crne Gore (2008),
    - sektorskim politikama, strategijama, programima i planovima u kojima su utvrdeni uslovi, zabrane i ogranicenja vezani za zonu zahvata predmenih planova (Nacionalnom strategijom održivog razvoja (2016), Nacionalnom strategijom biodiverziteta sa Akcionim planom za penod 2016 - 2020, kao i lokalnim - opštinskim strateškim i planskim dokumentima)

- opste uslove, zabrane i ograničenja koji su utvrđeni u Zakonu o zaštiti prirode u pogledu:
  - planiranja održivog korišćenja prostora i prirodnih resursa (član 15, stav 3) (zabranjeno je korišćenje prostora i prirodnih resursa i dobara na način kojim se prouzrokuje trajno narušavanje biološke raznovrsnosti.),
  - zaštite biološke, geološke i predione raznovrsnosti (član 3. stav 1. alineja 4-7) (usklađivanje ljudskih aktivnosti, ekonomskih i društvemh razvojnih planova, programa i projekata sa održivim korišćenjem obnovljivih i racionalnim korišćenjem neobnovljivih prirodnih vrijednosti i resursa, radi njihovog trajnog očuvanja; sprecavanje aktivnosti sa štetnim uticajem na prirodu koje su posljedica linearne zavisnosti ekonomskog rasta i upotrebe prirodnih resursa;
  - mjera zaštite i očuvanja prirode (član 14) (zaštita prirodnih dobara; održivo korišćenje prirodnih resursa, prirodnih dobara i kontrola njihovog korišćenja; očuvanje područja ekološke mreže; sprovođenje dokumenata zaštite prirode u skladu sa članom 10 Zakona o zaštiti prirode; ublažavanje štetnih posljedica prirodnih katastrofa, štetnih posljedica izazvanih aktivnostima u prirodi i korišćenjem prirodnih dobara; sprovođenje podsticajnih mjera za zaštitu i očuvanje prirodnih dobara;
  - izbjegavanje oštećenja prirode (član 16, stav 1 i 2) – (djelatnosti, radnje i aktivnosti u prirodi planiraju se na način da se izbjegnu ili na najmanju mjeru svede ugrožavanje i oštećenje prirode; pravno i fizicko lice koje koristi prirodne resurse i dobra dužno je da djelatnosti, radnje i aktivnosti obavlja na način kojim se izbjegava oštećenje prirode ili svede na najmanju mjeru)
  - zaštite i očuvanja zaštićenih divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva (član 89, stav 4) (zaštićene divlje vrste biljaka, životinja i gljiva stite se na način kojim se postiže ili održava njihov povoljan status očuvanosti)

  i. izbor mikrolokacija novih privremenih objekata van zone zaštićenih područja navedenih u tački 2. S tim u vezi u predmetnom nacrtu Programa privremenih objekata planirano je lociranje više tipova, vrsta privremenih objekata unutar EMERALD područja Dolina Ćehotine

  ii. Nedozvoljenu gradnju objekata koji zbog načina izgradnje (iskop, nasipanje I drugi pripremni radovi, betoniranje, asfaltiranje) ili drugih konstrukcionih karakteristika (zbog vrste, veličine/kapaciteta, tehnologija i sl.) mogu da oštete ili imaju uticaj na prirodne vrijednost zaštićenih i drugih ekološki značajnih područja. Za privremene objekte čija je izgradnja predmetnim Nacrtom Programa planirana unutar EMERALD sajta Ćehotine ili u neposrednom slivu rijeke Ćehotine i njenih pritoka treba predvidjeti **obavezu prečišćavanja otpadnih voda do nivoa biološkog (tercijernog) prečišćavanja** koji neće ugrožavati zaštićena područja I njihove prirodne vrijednosti (član 39 stav 2 Zakona o zaštiti prirode). U pitanju su sledeći tipovi/vrste privremenih objekata:

- sklonište za napuštene životinje k.p. 543 KO Ilino Brdo II,
- pet objekata za servisiranje i pranje vozila na k.p. 3971/2, k.p. 3971/4, k.p. 3955, k.p. 2939/4 i k.p. 2939/3 sve KO Pljevlja,
- tri ugostiteljska objekta na k.p. 2909, k.p. 29 1/2, k.p. 29 /6 KO Pljevlja,
- ugostiteljski onjekat na k.p. 1499 KO Šumane II,
- auto-kamp na k.p. 1499 KO Šumane II,
- reciklažno dvorište na k.p. 2939/1 KO Pljevlja,
- pretovarna stanica na k.p.3/1 KO Otilovići,
- reciklažno dvorište na k.p. 3/1 KO Otilovići i
- sklonište za napuštene životinje na k.p. Otilovići.

5. Mjere zaštite prirode koie treba predvidjeti za primjenu u planskoj dokumentaciji

Zakonski i drugi uslovi, zabrane i ograničenja koji su vezani za područje u kome se programom privremenih objekata planira izgradnja zahtjevom predviđenih privremenih objekata, dati su u tački 4. Ti uslovi i sam karakter susjednog prostorakojije u zahvatu predmetnog Programa definišu karakter i način primjene bioloških, tehničkih i tehnoloških mjera zaštite prirode.

5.2. Stanje životne sredine i smjernice za zaštitu

Na osnovu mnogobrojnih istraživanja i objavljenih rezultata može se zaključiti da područje opštine Pljevlja spada među ekološki najugroženije prostore Crne Gore, sa velikim stepenom degradacije kvaliteta osnovnih elemenata životne sredine (vazduh, voda, zemljište).

Prostorno-ekološkim zoniranjem jasno se uočava polarizacija prostora opštine na dva dijela sa različitim intenzitetom i obimom negativnih uticaja na prirodno okruženje:

- opštinski centar – grad Pljevlja kao ekološki izuzetno opterećeno područje, i
- ostatak opštine sa relativno očuvanim prirodnim vrijednostima u kojima se samo pojedinačno evidentira narušavanje osnovnih komponenti životne sredine (naselja Gradac i Šula).

Pokazatelji stanja njihovog kvaliteta su izvan zakonom dozvoljenih granica. Nasuprot tome, u pogledu prirodnih vrijednosti i resursa područja i karakteristika njegovog geografskog položaja, moglo bi se zaključiti da je kvalitet životne sredine i očuvanost biodiverziteta na seoskom području na zadovoljavajućem nivou

Otpadne materije, nastale kao posledica eksploatacije uglja, šume, gline, laporca, proizvodnje električne energije i dr., izazivaju povećanu zagađenost vazduha, površinskih i podzemnih voda, degradaciju i zagađenost zemljišta, nagomilavanje komunalnog i opasnog otpada.

Sadašnje nepovoljno stanje životne sredine prouzrokovano je prije svega aktivnostima rudarsko-energetsko-industrijskog kompleksa i širokim spektrom nepovoljnih uticaja koje oni produkuju (Termoelektrana "Pljevlja" sa deponijom pepela i šljake "Maljevac"; Rudnik uglja "Pljevlja" sa površinskim kopovima "Borovica" i "Potrlica", transportnim sistemom i deponijom jalovinskog materijala "Jagnjilo"; Drvni kombinat "Vektra-Jakić"). U pogledu kvaliteta osnovnih elemenata životne sredine napominju se sledeće činjenice:

- Kvalitet vazduha pogoršan je samo u Pljevaljskoj kotlini, pri čemu su povremeno izmjereni sadržaji lebdećih čestica, taložnih materija, dima, čađi i specifičnih zagađujućih materija (fluorida) prelazili zakonom propisane granične vrijednosti;

- Dijelovi površinskih tokova Ćehotine i Vezičnice spadaju među najzagađenije rečne tokove u Crnoj Gori (kvalitet voda ovih rijeka nizvodno od Pljevalja, rudarskih kopova i Termoelektrane je van svake klase, prisutno je hemijsko, toksično i organsko zagađenje), nasuprot rijeci Tari koja pripada I kategoriji vodotokova po kvalitetu; takođe, kvalitet vode akumulacije "Otilovići" zadovoljavajućeg je nivoa;
- Degradacija zemljišta uzrokovana je više antropogenim aktivnostima (površinska eksploatacija uglja, deponovanje otpada, izgradnja stambenih i drugih infra i suprastrukturnih objekata) nego prirodnim faktorima (veće površine zahvaćene procesima erozije uočavaju se u slivu Ćehotine); na širem gradskom području Pljevalja izmjerene su povećane koncentracije Ph vrijednosti i radioaktivnog cezijuma Cs-137;
- Povremeno prekoračenje dozvoljenih nivoa buke posledica su rada rudarske mehanizacije Rudnika uglja i TE "Pljevlja";
- Tretman komunalnog, industrijskog i medicinskog otpada na području opštine nije na zadovoljavajućem nivou (gradsko smetlište na lokalitetu Jagnjilo ne ispunjava osnovne sanitarno-tehničke uslove i norme za normalno funkcionisanje deponije).

Zaštita će se sprovoditi primjenom mjera zaštite životne sredine, pravilima izgradnje i uređenja koja su data ovim Programom kao i u skladu sa zakonima i propisima iz ove oblasti.
Očuvanje kvaliteta vazduha na ovom području ostvariti izborom adekvatnog energetskog goriva.
Zaštita voda od zagađivanja ostvariti organizacijom kontrole kvaliteta vode i prečišćavanjem otpadnih voda na mjestu nastajanja, primjenom tehničko-tehnoloških mjera.
Očuvanje i zaštita šumskog zemljišta ovim programom se vrši nepredviđanjem privremenih objekata na površinama postojećih šuma.
Mjere upravljana otpadom sprovodiće se od mjesta nastajanja selektivnim odlaganjem, prikupljanjem i evakuacijum u skladu sa propisima.

Građevinski otpad takođe će se sakupljati i evakuisati odvojeno, izdvajajući naročito opasni građevinski otpad.

Zaštitu od buke u životnoj sredini zasnivaće se na poštovanju graničnih vrijednosti nivoa buke u skladu sa pravilnikom o graničnim vrijednostima nivoa buke u životnoj sredini.
Mjerama za spriječavanje i zaštitu od elementarnih nepogoda (zemljotresa, atmosferskih nepogoda - olujni vjetrovi, odronjavanja i klizanja zemljišta, suše, požara i eksplozija, saobraćajnih i drugih nezgoda) obuhvataće preventivne mjere kojima se sprečavaju nepogode ili ublažava njihovo dejstvo, mjere koje se podrazumjevaju u slučaju neposredne opasnosti od elementarne nepogode, mjere zaštite kada nastupe nepogode, kao i mjere ublažavanja i otklanjanja neposrednih posledica nastalih dejstvom nepogoda.

Mjere zaštite od požara i eksplozija sprovodiiće se: poštovanjem propisanih udaljenja između objekata različitih namjena (dalekovod, žičara, bazna stanica); očuvanjem saobraćajnica tako da se omogući prolaz vatrogasnim vozilima do objekata i manevrisanje vatrogasnih vozila, izgradnjom hidrantske mreže sa pravilnim rasporedom nadzemnih hidranata; izradom planova zaštite od požara; obaveznom izradom projekata ili elaborata zaštite od požara i eksplozija kao dijela investiciono-tehničke dokumentacije (ako se radi o objektima u kojima se definišu zone opasnosti od požara i eksplozija), izradom planova zaštite i spasavanja prema izrađenoj procjeni ugroženosti za svaki hazard posebno uz odgovarajuće mišljenje i saglasnost u skladu sa zakonom;

Zaštita od zemljotresa sprovodiće se primjenom građevinskih i tehničkih mjera u skladu sa uslovima aseizmičke gradnje: primenjivanjem adekvatnih mjera za obezbjeđenje stabilnosti

terena (padine) i susjednih objekata; uz obaveznu izradu geomehaničkog elaborata u skladu sa propisima.
U okviru raspoloživih mehanizama za zaštitu prirode i životne sredine koji se koriste prilikom sprovođenja programa, odnosno izgradnje objekata, kao obavezne, treba da se sprovode mjere iz važećih zakonskih propisa, prvenstveno:

- Zakon o zaštiti prirode („Sl. list CG“, br. 54/16);
- Zakon o životnoj sredini („Sl. list CG“, br. 52/16);
- Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl. list RCG“, br. 80/05 i „Sl. list CG“, br. 40/10, 73/10, 40/11, 27/13, 52/16);
- Zakon o vodama („Sl. list CG” br. 27/07, 22/11, 32/11, 47/11, 48/15, 52/16, 55/16 i 2/17);
- Zakon o zaštiti vazduha („Sl. list CG” br. 25/10 i 43/15);
- Zakon o upravljanju otpadom („Sl. list CG” br. 64/11 i 39/16);
- Zakon o zaštiti buke u životnoj sredini („Sl. list CG“, br. 28/11, 1/14);
- Zakon o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine („Sl. list RCG” br. 80/05 i „Sl. list CG” br. 54/09, 40/11, 42/15 i 54/16);
- Zakon o komunalnim djelatnostima („Sl. list CG” br. 55/16 i 74/16);
- Zakon o zaštiti i spašavanju („Sl. list CG” br. 13/07, 05/08, 86/09, 32/11 i 54/16);
- Zakon o zaštiti zdravlja na radu („Sl. list CG” br. 34/14);
- Zakon o prevozu opasnih materija („Sl. list CG” br. 33/14).

Prilikom izrade tehničke dokumentacije poštovati Uredbu o projektima za koje se vršiprocjena uticaja na životnu sredinu („Sl. list RCG“, br. 20/07, „Sl. list CG“, br. 47/13, 53/14 i 37/18);

5.3. Smjernice i mjere zaštite kulturnih dobara

U postupku sprovođenja Programa privremenih objekata potrebno je obezbijediti zaštitu kulturnih dobara i njihove okoline, na način kojim se poštuje njihov integritet i status i dosljedno sprovodi mjere zaštite.
Programom su u grafičkom dijelu prikazana zaštićena kulturna dobra kako u gradskom dijelu opštine (prostorna cjelina I)), tako i u vangradskom dijelu (prostorna cjelina VI), da bi se sagledala pozicija i procijenio eventualni uticaj privremenih objekata.
Programom nijesu predviđene intervencije na kulturnim dobrima, kao ni intervencije kojima se direktno utiče na stanje kulturnih dobara.
Pri realizaciju privremenih objekata u okviru zaštićene okoline kulturnih dobara potrebno je obezbjediti očuvanje njihovog integriteta, kulturno-istorijskih i ambijentalnih vrijednosti, sprječavanjem aktivnosti kojima se može uticati na izgled, svojstvo, osobenost, značenje ili značaj kulturnog dobra.
Postupak realizacije Programa sprovoditi tako da se ne zadiru u zonu kulturnih dobara i njihove zaštićene okoline i sprovoditi u skladu sa Zakonom o zaštiti kulturnih dobara.
U postupku definisanja urbanističko tehničkih uslova za privremene objekte u kontaktu sa kulturnim dobrom potrebno je pribaviti uslove Uprave za zaštitu kulturnih dobara.
U predloženoj zaštićenoj okolini kulturnih dobara onemogućiti gradnju kojom se narušava prostorni i vizuelni integritet cjeline. U predloženoj zaštićenoj okolini ne graditi objekte većih visina ili visoke gustine izgrađenosti, kao ni infrastrukturne objekte većih dimenzija.
U oblikovanju privremenih objekata poštovati naslijeđene vrijednosti prostora tako da objekti gabaritom, visinom, oblikom, nagibima krovnih ravni, primijenjenim materijalima i oblikovnim elementima čine skladnu cjelinu sa izgrađenim prostorom.
Privremene objekte koji spadaju u urbani mobilijar definisati na osnovu proučenih elemenata tradicionalne gradnje i primijenjenih materijala.
Ako se prilikom izvođenja građevinskih ili bilo kojih drugih radova i aktivnosti na kopnu ili u vodi naiđe na nalaze od arheološkog značaja, izvođač radova/zainteresovani korisnik lokacije dužan je da postupi u skladu sa članom 87 i 88 Zakona o zaštiti kulturnih dobara („Službeni list CG“br. 49/10, 40/11 i 44/17).